

Жорж Санд
Малката Фадет

I

Татко Барбо от Кос беше заможен човек, не какъв да е, а общински съветник. Имаше две ниви; с тях изхранваше семейството си и дори му оставаше за продан. Ливадите му пълнеха каруците със сено, с изключение на ливадата край потока, влажна и обрасла с тръстика; фуражът му беше от най-хубавите в този край.

Имаше чудесна къща, построена на чист въздух на брега, покрита с керемиди, доходна градина и лозе, натежало от плод, само да има кой да работи. Освен това зад хамбара в китна овощна градина растяха изобилно сливи, сладки череши, круши и оскруши. А ореховите му дървета бяха най-старите и най-големите на две левги околоръст.

Татко Барбо беше добър стопанин, незлобив и грижовен баща и съпруг и се разбираше със съселяните си.

Имаше три деца, когато на стрина Барбо сигурно ѝ се стори, че могат да гледат пет, та побърза, преди да влезе във възраст, да му даде още две наведнъж – две хубави момченца. Те си приличаха толкова много, че почти не можеха да ги различат едно от друго; бяха еднояйчни близнаци, тоест близнаци, които си приличат като две капки вода.

Когато се появиха на света и стрина Сажет ги пое в престилката си, тя не пропусна да направи с игла кръстче на ръката на първородното, като обясни, че ако му сложи панделка или огърличка, могат да ги сбъркат и тогава няма да се знае кое е по-голямото.

– Когато детето поотрасне – каза тя, – ще трябва да му се направи белег, който никога да не може да се заличи.

Така и сториха. Първото близначе кръстиха Силвине, но много скоро започнаха да го наричат Силвине за разлика от по-голямото му братче, което му стана кръстник. По-малкото беше наречено Ландри и запази това име; негов кръстник стана чичо му, а той още от детство се казваше Ландриш.

Когато татко Барбо се завърна от пазара, много се изненада, като видя две главици в люлката.

– Охо! – възкликна той. – Ето че люлката е много тясна! Още утре ще трябва да я разширя.

Той разбираше от дърводелство, без да е учил занаята, половината покъщнина беше негово дело. Веднага се погрижи за жена си, даде ѝ голяма чаша топло вино и тя се почувствува много по-добре.

– Хубаво работиш, жено – каза татко Барбо, – само да ми е як гърбът. Ето ти още две излишни гърла за хранене, което ще рече оран и гледане на добитъка без почивка. Но бъди спокойна, ще се справим! Все пак гледай другия път да не ни родиш три, че ще ни дойде нанаягорно.

Стрина Барбо се разплака и на татко Барбо му домъчня.

– Хайде, хайде – каза той, – не се огорчавай, мила жено! Не ти го казах да те упрекна, а напротив, да ти благодаря. Двете дечица са хубави и здрави, нямат никакви недъзи, много съм доволен.

– Леле боже – възкликна жената, – знам си аз, че не ме упреквате, господарю, ами съм угрижена, защото ми казаха, че е несигурно и тежко да отглеждаш близнаци. Те си пакостели един на друг и почти винаги единият от двамата загивал, та да му е всичко наред на другия.

– Хайде де! – възрази бащата. – Кой знае дали е така? Лично аз за пръв път виждам близнаци. Туй не се случва често. Виж, стрина Сажет ги разбира тия работи, тя ще ни каже кое как е.

Повикаха стрина Сажет и тя им обясни:

– Имайте ми вяра, тези две близначета ще живеят по живо по здраво и няма да боледуват повече от другите деца. От петдесет години бабувам и съм видяла как се раждат, живеят и умират всички деца от окръга. Не за пръв път израждам близнаци. Туй, че си приличат, не вреди никак на здравето. Има близнаци, които си приличат толкова, колкото вие и аз си приличаме, а се случва единият да е силен, пък другият – слаб. Поради това единият оживява, а другият умира. Но я погледнете вашите дечица, те и двете са хубави, и двете са здрави и читави, сякаш са се родили поотделно. Не са си напакостили един на друг в утробата на майка си. Родиха се лесно и двамата, нито майка им я боля, нито тях ги боля. Хубави са като ангелчета и живот ги чака. Успокойте се, стрино Барбо, с радост ще ги гледате как растат, а докато растат, само вие и близките, които ще ги виждат всеки ден, ще можете да забележите някаква разлика помежду им. Защото никога не съм виждала такива еднакви близнаци. Също като две яребички, излюпени от едно яйце. Те са тъй милички и толкова си приличат, че само майката яребица може да ги разпознае.

– Слава богу – възкликна татко Барбо, като се почеса по главата. – Чувал съм обаче да разправят, че близначите тъй се обичали, че ако се разделят, не можели да живеят един без друг и ако не двамата, то единият залянявал и умирал.

– Това си е чистата истина – каза баба Сажет, – но послушайте какво ще ви каже една опитна жена. И не го забравяйте, защото когато

децата ви станат на възраст да се отделят от вас, аз може да не съм вече между живите, за да ви посъветвам. Внимавайте, щом вашите близнаци започнат да се разпознават, не ги дръжте все заедно. Когато водите единия на работа, другия оставяйте да пази къщата. Когато единият отиде за риба, изпратете другия на лов. Когато единият пази овцете, другият да води добитъка на паша. Когато на единия дадете да пие вино, на другия дайте чаша вода и обратното. Не им се карайте и не ги съветвайте едновременно двамата, не ги обличайте еднакво. Когато единият е с шапка, другият да носи каскет и ризите им никога да не са с еднакъв цвят. Правете, струвайте, не ги оставяйте да си приличат тъй, че хората да ги бъркат, и нека да свикнат да се делят един от друг. Страх ме е, че думите ми ще влязат през едното ви ухо и ще излязат през другото, но ако не ме послушате, горко ще се разкайвате.

Баба Сажет беше сладкодумна и всички ѝ повярваха. Обещаха да постъпят тъй, както ги посъветва, и я дариха богато, преди да я изпратят. Понеже тя бе препоръчала да кърмят близнаците с различно мляко, помъчиха се да намерят дойка.

В селото нямаше. Стрина Барбо не се беше надявала на близнаци и тъй като винаги бе кърмила сама децата си, не ѝ беше дошло на ум да потърси предварително. Наложил се татко Барбо да замине, за да намери кърмачка в околността. През това време, понеже майката не можеше да остави новородените да линееят, започна да ги кърми и двете.

Хората в нашия край не обичат прибързаните решения и дори да са имотни, все трябва да се попазарят. Известно беше, че семейство Барбо има с какво да плати и всички смятаха, че майката, която не беше вече в първа младост, не може да кърми двете близначета, без да се изтощи. Затова всички кърмачки, които татко Барбо намери, му поискаха по осемнадесет ливри на месец – така си е и редно да плати един заможен човек.

На татко Барбо обаче не му се даваха повече от дванадесет до петнадесет, смяташе дори, че и това е много за един селянин. Обходи всички околни села и много се пазари, но не успя да се споразумее с никоя. Всъщност нямаша бърза работа, защото двете бебета бяха мънички и нямаше как да уморят майка си; освен това бяха здрави и кротички и тъй малко плачеха, че не създаваха повече грижи от едно бебе. Когато едното спеше, спеше и другото. Бащата беше разширил люлката, тъй че ако двете деца плачеха едновременно, люлееха ги и ги успокояваха едновременно.

Най-сетне татко Барбо се споразумя с една кърмачка за петнадесет

ливри, спореха още за някакви сто су; тогава жена му се намеси:

– Слушай, татко, не разбирам защо ще харчим сто и осемдесет или двеста ливри годишно, като че ли сме господари и като че ли аз съм престаряла, та не мога да си храня сама децата. Имам мляко дори в излишък. Я ги погледнете нашите момченца, вече са на един месец, а как хубаво растат! Мерлодица, дето искате да я вземете за дойка на едното, не е и наполовина здрава и читава като мене. Млякото ѝ е осемнадесет-месечно и не струва за такова малко дете. Баба Сажет каза да не храним близначетата с едно и също мляко, за да не се обикнат много. Вярно е, така каза, ама не рече ли, че трябва еднакво да се грижим за тях, понеже близначите не са тъй силни като другите деца. По-добре нашите да се обичат прекалено много, отколкото едното да си иде заради другото. Че пък и кое от двете ще дадем на кърмачката? Признавам си, еднакво мъчно ще ми е да се разделя и с едното, и с другото. Обичам еднакво всичките си деца, но не знам защо, тези двечките като че ли ми са най-милчките и най-сладките, които съм носила на ръце. Нещо все ми става на сърцето, боя се да не ги изгубя. Моля ви се, мъжо, да не мислим вече за кърмачка. За всичко останало ще послушае баба Сажет. Пък и как могат бозайничета да се обикнат толкова много, когато, след като ги отбия, няма да си разпознават още крачетата и ръчичките.

– Право казваш, жено – отговори татко Барбо и погледна жена си, която беше рядко запазена и силна. – А ако все пак, докато децата пораснат, здравето ти се разклати?

– Не се страхувайте – успокои го майката, – имам добра охота, все едно, че съм петнадесетгодишна. Пък и ако усетя, че се изтощавам, обещавам да не крия, винаги има време да изпратим едно от клетите дечица вън от къщи.

Татко Барбо се предаде. Още повече че предпочиташе да не прави излишни разходи. Стрина Барбо кърмеше близначите, без да се оплаква и без да се измъчва, и се чувствуваше толкова добре, че две години след като отби малките, роди още едно хубаво момиченце, което кръстиха Нанет и което тя също откърми сама. Това обаче беше малко прекалено и тя като нищо можеше да се разболе, ако голямата ѝ дъщеря, която също имаше бебе, не я отменяше от време на време, кърмейки малката си сестричка.

По такъв начин челядта се множеше и скоро запъпли под слънцето; малки вуйчовци и малки лели с малки племеннички и малки племенници, и никой не би могъл да укори едните, че са по-непослушни или по-разумни от другите.

II

Близнаците растяха и укрепваха, без да създават излишни грижи, без да боледуват повече от другите деца; бяха дори по-кротки и по-издръжливи; никой не усети кога им поникнаха зъбите и кога проходиха.

Имаха руси коси, които не потъмняха и когато пораснаха. Бяха хубавички, със сини очи, широкоплещести, стройни, добре сложени, поедри и по-смели от всички деца на тяхната възраст; който минеше през Кос, се спираше да ги погледа и да им се възхити; като си отиваха, всички казваха: „Какви хубави момченца!“

Така още от ранна възраст близнаците свикнаха да ги оглеждат и да ги разпитват; те растяха умни и никак не бяха свенливи. Държаха се свободно с всички и вместо да се крият из храстите, като видят чужд човек, както повечето деца от нашия край, винаги се спираха при новодошлия и отговаряха любезно на въпросите, без да свеждат глава и без да ги подканят. В първия момент не можеха да ги различат – приличаха си като две капки вода. Но като постояха с тях, забелязваха, че Ландри все пак е малко по-едър и по-силен, че косата му е малко по-гъста, носът – малко по-голям, очите – малко по-живи. Освен това челото му беше по-широко, той имаше по-решителен вид; брат му имаше луничка на дясната буза, а той малко по-голяма на лявата. Хората от градчето ги разпознаваха. Но все пак, когато се свечереше, отдалеч почти всички ги бъркаха, още повече че близнаците имаха еднакви гласове и понеже знаеха, че не могат да ги разпознаят, понякога единият отговаряше вместо другия и никой нищо не разбираше. Татко Барбо също ги смесваше понякога. Само майката, както беше предвидила баба Сажет, никога не грешеше, дори в най-тъмната нощ, дори да бяха надалеч, дори да не ги виждаше и да не ги чуваше добре.

Всъщност и двамата бяха чудесни деца – Ландри беше по-весел и по-смел от Силвине, но Силвине пък беше по-обичлив и по-чувствителен. Около три месеца обсъждаха как да им попречат да бъдат все заедно. Но три месеца са дълъг срок за селата – никой няма толкова време да се занимава със странични неща. Освен това виждаха, че няма кой знае какъв резултат, а и свещеникът им каза, че баба Сажет е бърбрица, защото добрият господ е създал природните закони и хората не могат да ги развалят. Малко по малко изобщо забравиха какво си бяха обещали да направят. Когато за първи път съблякоха бебешките дрехи на децата,

за да ги заведат на черква, обуха им еднакви гащички, ушити от старата пола на майка им; моделът беше един и същ, защото местният шивач не знаеше две кройки.

Като поотраснаха, двете започнаха да харесват еднакви неща; когато леля им Розет пожела да им подари връзки за Нова година и двамата си избраха еднакви лилави връзки от амбулантния търговец, който разнасяше на кон стоката си от къща на къща. Леля им ги попита дали си избират този цвят, защото винаги ходят еднакво облечени. Но близнаците не задълбаха въпроса; Силвине отговори, че тази връзка в торбата на търговеца му се струва с най-хубав цвят и десен, а след него Ландри заяви, че всички други връзки са отвратителни.

– Цветът на коня ми харесва ли ви? – засмя се търговецът.

– Отвратителен е – каза Ландри. – Прилича на стара сврака.

– Направо отвратителен – добави Силвине. – Истинска проскубана сврака.

– Е, няма какво – каза наставнически търговецът на лелята, – ясно е, че тези деца виждат по един и същи начин. Ако едното види червеното жълто, другото веднага ще види жълтото червено и не бива да им се възразява, защото разправят, че опитат ли се да попречат на близнаците да бъдат като два отпечатъка на една и съща рисунка, те стават идиоти и вече не знаят какво приказват.

Търговецът наговори толкова неща за лилавите връзки, защото боята им не беше трайна, та му се искаше да продаде наведнъж две.

Годините минаваха и нищо не се променяше. Обличаха еднакво близнаците, хората все повече и повече ги бъркаха и било от детска хитрост, било по силата на природния закон, който свещеникът смяташе, че никой не може да измени, когато единият пробиеше дървената си обувка, другият веднага също издънваше обувката си; когато единият си скъсаше дрехата или каскета, другият веднага побързваше също да ги скъса, а после двамата близнаци се смееха и се преструваха на невинни, ако им поискаха сметка за белята.

За щастие или нещастие с годините обичта на децата ставаше все по-силна и щом започнаха да разсъждават, те откриха, че не могат да играят с други деца, ако едното от тях го няма. Ако бащата се опиташе да задържи при себе си за цял ден единия брат, а другият останеше при майка си, и двамата се натъжаваха, пребледняваха и едва-едва работеха, като че ли бяха болни. А щом се съберяха вечер, хукваха по пътищата уловени за ръка и не искаха да се прибират – толкова им беше драго, че пак са заедно; освен това се сърдеха малко на родителите си, че са им

причинили такава мъка. Отказаха се да ги разделят, защото трябва да се признае, че майката и бащата, както вуйчовците и лелите, братята и сестрите изпитваха към близнаците обич, граничеща малко със слабост. Те се гордееха, че всички хвалят двете деца, а и момченцата не бяха нито грозни, нито глупави, нито лоши. От време на време татко Барбо се замисляше какво ли може да излезе от този им навик да стоят вечно заедно, когато пораснат, и припомняйки си думите на баба Сажет, се опитваше да ги подразни, за да ги накара да си завиждат. При най-малко провинение дърпаше ушите на Силвине, като казваше на Ландри:

– Този път ти прощавам, защото ти си по-разумен.

Силвине обаче се радваше, че неговите уши пламтят, а брат му Ландри плачеше, сякаш той беше наказаният. Опитваха се да задоволяват само единия с неща, които и двамата желаят, но ако беше храна, те си я поделиха, ако беше играчка или сечиво за работа, играеха заедно или работеха заедно, без да пресмятат кое е твое и кое е мое. Ако похвалеха единия, че се държи добре, като нарочно пренебрегваха другия, пренебрегнатият се чувствуваше доволен и горд заради брат си. И също започваше да го гали и хвали. Тъй че празна работа беше да си въобразяват, че могат да ги разделят тялом и духом, а тъй като никой не обича да противоречи на любимите деца, дори за тяхно добро, оставиха нещата да се развиват, както е рекъл господ; закачаха ги понякога, за да се забавляват, но не можеха да ги излъжат. Близнаците бяха много хитри и от време на време, за да ги оставят спокойни, се преструваха, че спорят и се бият, докато всъщност си играеха и нахвърляйки се един на друг, не си причиняваха болка. Ако някой зяпач учудено ги загледаше, че са се спречкали, те се криеха, за да му се надсмиват; чуваха ги как си бърбят и чуруликат като две птиченца на клонче.

Въпреки голямата им прилика и голямата им обич бог, който никога не е създал две еднакви творения, пожела те да имат съвсем различна съдба и тогава всички разбраха, че са две същества, напълно различни и по темперамент, и по нрав.

Събитията се развиха, след като двамата приеха първото причастие. Челядта на татко Барбо се увеличаваше благодарение на двете му дъщери, които не стояха без работа, а даваха чудесни деца на света. Големият му син Мартен, хубаво и яко момче, беше войник, зетьовете работеха здраво, но не винаги имаше изобилие. В нашия край се заредиха толкова лоши години поради природни бедствия и затруднения в търговията, че джобовете на селяните съвсем олекнаха. И тъй като татко Барбо не беше достатъчно богат да задържи при себе си всички деца, трябваше да

помислят да настанят близнаците на чужда работа. Татко Кайо от Приш му предложи да вземе единия да пасе воловете му, защото имаше голямо стопанство, а момчетата му бяха или много големи, или много млади за тази работа. Стрина Барбо изживя голям страх и голяма мъка, когато мъжът ѝ заговори за пръв път по този въпрос. Сякаш никога не беше помисляла, че подобно нещо може да се случи на близнаците ѝ, макар да се бе тревожила за това още от рождението им; но тъй като слушаше за всичко мъжа си, не посмя да възрази. На бащата никак не му беше леко, затова подготви работата отдалеч. Отначало двамата близнаци плакаха много и изчезнаха за три дни сред гората и полето; връщаха се само за ядене. Те не казваха нищо на родителите си и когато ги питаха мислят ли за раздяла, не отговаряха нищо; но когато бяха сами, разглеждаха на дълго и нашироко този въпрос.

Първия ден взаимно се оплакваха един на друг и се държаха за ръка, сякаш се страхуваха да не ги разделят насила. Но татко Барбо не ги раздели. Той беше умен, търпелив селянин, знаеше, че времето лекува. Още на другия ден, като видяха, че никой не ги закача и че чакат да им дойде умът в главата, близнаците се изплашиха повече от родителската воля, отколкото ако им се бяха заканвали и ги бяха били.

– Няма как, ще трябва да се подчиним – каза Ландри – и да решим кой от нас ще излезе от къщи. Оставят на нас да решим; татко Кайо е казал, че не може да ни вземе и двамата.

– Има ли значение дали ще замина, или ще остана, след като трябва да се разделим? – запита Силвине. – Все ми е едно дали ще отида да живея другаде. Ако съм с теб, мога изобщо да отвикна от къщи.

– Тъй се казва – възрази му Ландри, – но все пак онзи, който остане с родителите, ще има по-голяма утеха и по-малко тревоги от този, който вече няма да вижда нито братчето си, нито баща си, нито майка си, нито градинката си, нито добитъка, изобщо всичко, с което сме свикнали и което обичаме.

Ландри изрече тези думи решително, но Силвине заплака, защото не беше тъй силен като брат си и мисълта да загуби всичко, да напусне всичко изведнъж, му причини такава мъка, че не можа да сдържи сълзите си.

Ландри също заплака, но по друг начин, защото той винаги мислеше как да поеме върху себе си по-големите грижи и как да спести мъката на брат си. Отгатна, че Силвине се страхува повече от него да отиде да живее на чуждо място, сред чуждо семейство и каза:

– Слушай, братко, щом трябва да се разделим, по-добре е аз да

изляза от къщи. Знаеш, че съм по-як от тебе и когато боледуваме, тебе треската те хваща винаги по-силно, отколкото мен. Казват, че можем да умрем, ако ни разделят. Аз мисля, че няма да умра, но не отговарям за тебе, затова предпочитам ти да останеш при майка ни, за да те утешава и да се грижи за теб. Освен това, макар че всички ни смятат, кажи-речи, еднакви, все пак ти си по-милият, по-нежният, по-обичливият. Остани ти, а аз ще замина. Няма да бъдем далеч един от друг. Земите на татко Кайо граничат с нашите, ще се виждаме всеки ден. Аз обичам да работя и ще си разсейвам, а тъй като тичам по-добре от теб, ще идвам бързо да те видя, веднага след като свърши работният ден. Тъй ще се тревожа по-малко, отколкото ако ти си въвн от къщи, а аз си остана при нашите. Моля те, остани ти!

III

Силвине не искаше и да чуе за това. Макар че обичаше нежно Ландри, баща си, майка си и малката Нанет, не му беше приятно брат му да понесе по-тежкия товар.

Спориха дълго и накрая теглиха жребий със сламки – по-късата сламка се падна на Ландри. Силвине не остана доволен от изпитанието и пожела да хвърлят ези-тура. Три пъти се падна, че Ландри трябва да замине.

– Виждаш, че така е писано – каза Ландри, – не бива да се противопоставяме на съдбата.

На третия ден Силвине все още плачеше, но Ландри се беше вече успокоил. В първия миг може би беше изживял по-тежко от брат си мисълта да замине, но понеже по-скоро беше осъзнал, че не трябва да се залъгва, защото не е възможно да устои на родителите си, той по-скоро преглътна мъката и се вразуми, докато Силвине все се терзаеше и не се опитваше да разсъждава правилно; така че когато Ландри вече беше решил да замине, Силвине още не можеше да си представи как ще го види да заминава.

Освен това Ландри беше малко по-честолюбив от брат си. Толкова пъти бяха слушали да им разправят, че ще останат незавършени мъже, ако не свикнат с мисълта за раздяла, че Ландри, който започваше да се гордее със своите четиринадесет години, пожела да покаже, че не е дете. Той винаги пръв убеждаваше и увличаше брат си във всичко – от първото намерено гнездо на върха на едно дърво до ден днешен. И сега съумя да го успокои, а вечерта, когато се прибраха в къщи, заяви на баща си, че брат му и той ще се подчинят на дълга си, че са теглили жребие и на него, Ландри, се е паднало да отиде да пасе воловете в Приш.

Татко Барбо сложи двамата близнаци на коленете си, макар те да бяха вече големи и силни момчета, и им каза следното:

– Деца мои, ето че вече пораснахте, разбирам го по държанието ви и съм доволен. Помнете, че когато децата радват баща си и майка си, те радват и добрия господ на небето, който кога да е ще им се отблагодари. Не искам да зная кой от двамата ви пръв се е покорил, но бог е чул и видял и ще благослови онзи, който е говорил умно, както ще благослови и другия, който е слушал умно.

След това той заведе близнаците при майка им, за да ги похвали и

тя. Но стрина Барбо едва съдържаше сълзите си, затова не можа нищо да каже, а само ги целуна.

Татко Барбо не беше глупав, ясно му беше кой от двамата е проявил повече смелост и кой повече чувствителност. Съзнаваше, че не бива да остави Силвине да се разколебае, защото виждаше, че Ландри вече е взел решение и едно-единствено нещо – мъката на брат му – би могло да го накара да отпадне духом. Затова събуди Ландри още призори, без да докосва брат му, който спеше до него.

– Хайде, детето ми – каза той тихо, – трябва да тръгнем за Приш, преди майка ти да се събуди, защото нали знаеш колко ѝ е мъчно, по-добре да ѝ спестим прощаването. Ще те изпратя до новия ти господар и ще нося вързопата ти.

– А няма ли да се сбогувам с брат си? – запита Ландри. – Той ще ни се разсърди, ако замина, без да се обади.

– Ако брат ти се събуди и те види как заминаваш, ще заплаче, ще събуди майка ви и тя също ще се разплаче. Хайде, Ландри, ти си смело, добро момче. Нали не искаш майка ти да се разболее? Изпълни дълга си докрай, моето дете, замини, като че ли всичко е наред. Още тази вечер ще ти доведе брат ти и тъй като утре е неделя, през деня ще дойдеш да видиш майка си.

Ландри се подчини смело и премина пътната врата, без да се обръща назад. Стрина Барбо спеше леко и неспокойно, тя чу какво каза мъжът ѝ на Ландри. Клетата жена разбра, че той има право и не помръдна, пооткрехна само перденцето, за да види как Ландри излиза. Но тъй ѝ докривя, че скочи от леглото, за да го целуне. Когато доближи обаче леглото на близнаците, където Силвине спеше дълбоко, тя се спря. Клетото дете беше плакало толкова много три дни и почти цели три нощи, че бе капнало от умора и сега гореше от треска, защото се въртеше в леглото, като въздишаше и стенеше, без да се пробужда.

И като видя само единия от близнаците, който ѝ оставаше, стрина Барбо не можа да се въздържа да не си помисли, че точно за него щеше да ѝ бъде по-мъчно. Тъй си беше, той беше по-чувствителен от двамата, може би защото не беше силен духом или защото господ в своите природни закони е предопределил от двама души, които се обичат с любов или приятелство, винаги единият да отдава по-силно сърцето си на другия. Татко Барбо предпочиташе мъничко повече Ландри, защото ценеше повече трудолюбието и смелостта, отколкото ласките и обичта. Но майката предпочиташе мъничко по-нежния и по-гальовния Силвине.

И тя се загледа в своето клето дете, бледо и посърнало, и си каза, че

щеше да бъде наистина жалко да го дадат ратай и че Ландри много по-лесно ще издържи мъката и няма да се разболеет от обич към майка си и към брат си. „Това дете притежава чувство за дълг – мислеше си тя, – но все пак, ако сърцето му не беше малко студено, едва ли би могло да замине тъй, без да се подвоуми, без да извърне глава да погледне дома си и без да пролее поне една сълза. Нямахте да има сила да направи и две крачки, без да се хвърли на колене и да помоли добрия бог да му изпрати смелост, и щеше да се приближи до леглото ми, където аз се преструвах, че спя, поне да ме погледне, поне да целуне крайчеца на завесата. Моят Ландри е истински мъж. Дай му само да живее, да действа, да работи, да се справя. А Силвине има сърце на момиче, той е тъй нежен, тъй мил, свидна рожба.“ Така разсъждаваше стрина Барбо, като се въртеше в леглото, без да може да заспи, докато татко Барбо водеше Ландри през ливади и пасища към Приш. Когато се озоваха на малка височинка, откъдето къщите на Кос вече не се виждаха, и когато се намериха да се спуснат по нанадолнището, Ландри се спря и се обърна. Сърцето му се сви. Той седна безсилен в папратта, не можеше да направи нито крачка повече. Баща му се престори, че не забелязва нищо, и продължи да върви. След малко го извика тихо:

– Ето че съмва, мили Ландри, да се съвземем, ако искаме да стигнем преди изгрев.

Ландри стана и понеже се беше зарекъл да не плаче пред баща си, преглътна сълзите, които трептяха в очите му. Престори се, че пуска ножа в джоба си и пристигна в Приш, без да покаже дълбоката си безутешна болка.

IV

Като видя, че му водят по-силния и по-прилежния от близнаците, татко Кайо се зарадва. Той разбираше много добре, че това решение не е било взето леко и понеже беше добър човек и съсед, приятел на татко Барбо, направи всичко възможно да приласкае и насърчи момчето. Поднесе му бързо супа и кана вино, за да му поолекне – виждаше, че сърцето му прелива от скръб. После го заведе да вържат воловете и му показва как трябва да го прави. Всъщност Ландри не беше новак в работата, защото баща му имаше чифт хубави волове, които той умееше да впряга и да води. Щом детето видя големите волове на татко Кайо, добре гледани, добре хранени и най-силни от всички в този край, то се почувствува гордо, че ще се грижи за такъв хубав добитък. Освен това му се прииска да покаже, че не е нито несръчен, нито страхлив и че всичко му е известно, затова няма какво повече да научи. Баща му не пропусна да изтъкне способностите му и когато тръгнаха към полето, всички деца на татко Кайо, момчета и момичета, големи и малки, дойдоха да целунат Ландри, а най-малкото от момиченцата привърза с панделка китка цветя на шапката му, защото това беше първият му работен ден – празник за семейството, което го приемаше в редовете си. Преди да си отиде, баща му му даде напътствия пред новия господар; поръча му да го слуша и да се грижи за добитъка като за свой собствен.

Тогава Ландри обеща да направи всичко, което е по силите му, и отиде на нивата; през целия ден работи усърдно и се върна много изгладнял, защото за пръв път работеше толкова дълго, а няма по-добър лек срещу мъката от малко умора.

Клетият Силвине прекара много по-тежко в Близначницата – трябва да обясним, че така наричаха къщата и чифлика на татко Барбо след раждането на двете деца. Освен това една от прислужниците също беше родила близначета, които не оживяха. Тъй като селяните обичат много прякорите, къщата и стопанството станаха Близначницата, така че щом Силвине и Ландри се покажеха някъде, останалите деца викаха: „Ето ги близначетата от Близначницата.“

Този ден всички бяха тъжни в дома на татко Барбо. Силвине, щом се събуди и видя, че брат му не е до него, разбра какво е станало, но му се струваше невъзможно Ландри да замине, без да се сбогува с него. Ето защо към мъката му се примесваше и недоволство.

– Какво съм му направил? – запита той майка си. – Защо ми се сърди? Винаги съм го слушал и когато ми поръча да не плача пред вас, майчице, съдържах се и не заплаках, макар че сърцето ми едва не се пръсна. Той ми обеща да не заминава, без да си поговорим, да ме утеши, да закуси с мен в Шанвиер, където толкова пъти сме си приказвали и сме играли двамата. Исках да му приготвя вързопа, да му дам моя нож, който е по-хубав от неговия. Значи, вие сте му свили снощи вързопа, без да ми кажете нищо, мамо! Знаели сте, че ще замине, без да се сбогува с мен!

– Изпълних волята на баща ти – отвърна стрина Барбо.

И наговори каквото ѝ дойде на ум, за да го утеши. Той не искаше нищо да чуе. Едва след като видя, че и тя плаче, започна да я целува и ѝ поиска прошка, че е изострил болката ѝ и обеща да стои при нея, за да не ѝ е мъчно за Ландри. Но щом тя го остави, за да надникне в кокошарника и в пералнята, Силвине се втурна към Приш, без дори да съзнава накъде тича, полетя като гълъб след гълъбицата си, без да сбърка пътя.

Щеше да отиде до Приш, ако не беше срещнал баща си, който се връщаше оттам. Той го улови за ръка и каза:

– Ще отидем там довечера, не бива да пречиш на брат си, докато работи, защото господарят му ще се сърди. Освен това на майка ти ѝ е много мъчно, разчитам на теб да я утешиш.

V

Силвине се залови за полите на майка си като малко дете и цял ден не се отдели от нея – говореше непрекъснато за Ландри и не можеше да мисли за друго, обхождаше всички местенца и кътчета, където имаха навик да ходят заедно. Вечерта отиде в Приш с баща си, който пожела да го придружи. Силвине искаше да целуне брат си колкото може по-скоро и не яде нищо от бързане. Представяше си как Ландри ще го посрещне, виждаше го мислено как тича срещу него. И Ландри горещо желаше да полети срещу брат си, но дори не се помръдна от мястото си. Страхуваше се момчетата от Приш да не му се подиграват заради любовта към брат му, на която всички гледаха като на болест, ето защо Силвине го завари на масата – той ядеше и пиеше, сякаш вечно беше живял при семейство Кайо.

Като видя Силвине, Ландри потръпна от радост и ако не се беше съдържал, сигурно щеше да събори масата и стола, спускайки се да го прегърне колкото може по-скоро. Но не се реши, защото господарите му го гледаха любопитно; забавно беше да се види нещо ново – „особено природно явление“, както казваше местният учител.

Когато Силвине се спусна да го целува, облян в сълзи, и се притисна до него като птиче, което се гушва в гнездото до братчето си, за да се стопли, Ландри му се разсърди заради другите, макар сърцето му да преля от щастие. Той се мъчеше да се държи по-разумно от брат си и от време на време му правеше знаци да се въздържа – това изненада и много разсърди Силвине. Когато татко Барбо и татко Кайо седнаха да пийнат и да си поговорят, двамата близнаци излязоха – на Ландри му се искаше тайно да погали, да приласкае брат си. Но другите момчета ги наблюдаваха отдалеч, а Соланж, най-малката дъщеря на татко Кайо, хитруша и любопитна като сипка, ги проследи на пръсти чак до лещака; тя се спря сконфузено, когато я забелязаха, но не се върна, защото се надяваше да види нещо особено, колкото и да не ѝ беше ясно какво чудно може да има в обичта между двама братя.

При все че спокойствието на Ландри го беше учудило, Силвине дори не помисли да го укорява, толкова се радваше, че е с него. На другия ден още рано-рано сутринта, щом татко Кайо го освободи от работа, Ландри се отправи към къщи, за да изненада брат си в леглото. Но Силвине, макар да беше по-сънлив от двамата, се събуди, щом Ландри влезе

в градината, и изтича бос, сякаш някой му бе подсказал, че брат му идва. Това беше прекрасен ден за Ландри. Той се зарадва на семейството си, на родния си дом, защото сега завръщането в къщи беше награда за него. До пладне Силвине съвсем забрави мъката си. На закуска си каза, че ще обядва с брат си, но когато обедът свърши и си спомни, че вечерята ще бъде последното им ядене, стана неспокоен и помръкна. Той се грижеше за брат си, галеше го от все сърце, даваше му най-хубавите парчета от гозбата, коричките от хляба, сърцето на марулята, изчетка дрехите му, изчисти обувките му, като че ли Ландри ще заминава надалеч, като че ли му бе необходимо съчувствие; не се замисляше, че всъщност на него, Силвине трябва да съчувствуват, защото той страда повече от двамата.

VI

Седмицата изтече, без нищо да се промени. Силвине ходеше при Ландри всеки ден; Ландри се спираше за малко при него, когато се прибираше откъм Близначницата. Ландри все повече привикваше с ежедневието, Силвине не искаше да се покори на съдбата и броеше дните и часовете като мъченик.

Само Ландри можеше да вразуми брат си. Майка им го помоли да го утеши. Защото с всеки изминат ден клетото дете тъгуваше все повече и повече. То вече не играеше, не работеше, ако не го насилват, разхождаше сестричката си, почти без да й продумва, не помисляше дори да я забавлява, само я пазеше да не падне и да не се удари. А когато не го гледаха, се криеше сам, тъй че да не могат да го намерят. Мушкаше се във всички дупки, през всички плетища, във всички долчинки, където си бяха бърбили и играли с Ландри; сядаше по дънерите, където бяха седели заедно, топеше краката си в поточетата, където бяха шляпали като патенца. Приятно му беше, когато намереше някоя пръчица, издялана от Ландри, камъчетата, които той беше щракал като кремък или ги беше хвърлял във водата. Събираше ги и ги криеше в хралупата на някое дърво или под шушулките; от време на време идваше, изваждаше ги и ги гледаше като скъпоценности. Живееше със спомени, все търсеше миналото щастие. За друго това не би било нищо, но за него беше всичко. Не се сещаше дори за бъдещето, нямаше смелост да мисли и за дните, които преживяваше. Живееше само с миналото, линееше от постоянни мечти.

Понякога му се струваше, че чува и вижда брат си, разговаряше с него сам, въобразяваше си, че той му отговаря. Или пък заспиваше там, където е, и го сънуваше, а когато се събудеше, плачеше, че е сам – надяваше се, че ако се умори, мъката му ще намалее.

Веднъж, като се луташе из сечището Шампо, попадна на едно от онези ручейчета, които избликват от гората, когато вали дъжд; сега го беше почти пресъхнало; Силвине намери една воденичка – децата в нашия край правят такива воденички и ги нагласят тъй добре, че се въртят по течението на потока и оцеляват, докато други деца ги счупят или придошлите води ги отнесат. Тази воденичка беше здрава и запазена и стоеше там повече от два месеца, понеже мястото беше пусто и никой не я беше видял, за да я разруши. Силвине си спомни, че брат му я беше

направил, като се зарече да дойде пак да я види; после я бяха забравили, защото направиха много такива воденички и на други места.

Силвине ѝ се зарадва сега, отнесе я малко по-надолу, където ручейчето се бе отдръпнало, за да я види как се върти и да си припомни колко щастлив беше Ландри, когато тя се задвижи. После я остави там; каза си, че още първата неделя ще дойде да я види с Ландри, за да му покаже как е устояла и как се е запазила, защото е била добре направена.

Но не можа да се въздържа да не се върне сам тук още на другия ден – воловете, дошли на водопой след утринната паша на сечището, бяха утъпкали брега на ручей. Воденичката беше смазана тъй, че нямаше и следа от нея. Домъчня му, въобрази си, че някакво нещастие ще се случи този ден на брат му и изтича чак до Приш, за да се убеди, че всичко е наред. Но тъй като беше забелязал, че Ландри не обича да го среща през деня от страх да не разсърди господаря си, че се отвлича от работата, той се задоволи да го погледа отдалеч, без брат му да го види. Срамуваше се да признае защо е дотичал тук и се върна, без да каже никому дума и без да спомене за това по-късно.

Той все повече побледняваше, спеше лошо и почти не ядеше; майка му се тревожеше, чудеше се как да го успокои. Взе го със себе си на пазар, прати го на панаир с баща му и с вуйчовците му, но Силвине не се интересуваше от нищо, нищо не го забавляваше и татко Барбо, без да споменава за това в къщи, се опита да убеди татко Кайо да вземе двамата близнаци на работа. Татко Кайо обаче му отговори напълно разумно:

– Дори да предположим, че взема двамата за известно време, няма да е за дълго, защото там, където е необходим един ратай, няма нужда от двама за хора като нас. В края на годината все ще трябва да настанилите единия другаде. А не виждате ли, че ако Силвине отиде на чужда работа, няма все да мисли, а ще се подчини на съдбата си смело като брат си. Рано или късно все ще се стигне до това. Може би няма да го дадете там, където ви се иска, тъй че ако двете деца се виждат от седмица на седмица или от месец на месец, по-добре е отсега да свикнат да не бъдат непрекъснато заедно. Бъдете разумен, драги приятелю, и не обръщайте толкова внимание на едно дете, което жена ви и другите деца прекалено много глежат. Най-трудното вече е направено и вярвайте ми, той ще свикне, ако не отстъпите.

Татко Барбо трябваше да се съгласи и си призна, че Силвине колкото по-често виждаше брат си, толкова по-голямо желание имаше да бъде с него. Затова си обеща на следващия Ивановден да го даде на работа, та като вижда по-рядко Ландри, да свикне най-сетне с раздялата

и да заживее като другите, а не обичта му да се превръща в треска, в болест.

Не каза нищо на стрина Барбо, защото тя щеше още при първата дума да се облее в сълзи. Тя твърдеше, че Силвине е способен да се погуби и татко Барбо се чудеше как да се справи с това положение.

Бащата, господарят и майката съветваха непрекъснато Ландри и той все се мъчеше да вразуми клетия си брат. Силвине не възразяваше, обещаваеше всичко, каквото му искаха, й не можеше да се овладее. Към мъката му се примесваше и нещо друго, което той таеше дълбоко в сърцето си, защото се чудеше как да го обясни – страшна ревност към Ландри. Радваше се повече от когато и да било, като виждаше как всички го уважават и как новите му господари се отнасят към него като към тяхно дете. Но от друга страна се натъжаваше и огорчаваше, виждайки, че Ландри много държи на тези нови приятелства. Не можеше да търпи, когато само при една кротка дума на татко Кайо Ландри веднага се спуска да изпълни желанието му, като оставяше майка, баща и брат; той гореше от желание да изпълни по-скоро дълга си, вместо да засвидетелствува любов към близките си; проявяваше послушание, каквото Силвине никога не би могъл да прояви.

Клетото дете се измъчваше от тези нови чувства – струваше му се, че само той обича и че не отговарят на любовта му, че сигурно така е било открай време, ала той не го е съзнавал или брат му е охладнял, защото е срещнал другаде хора, които повече му подхождат и повече му се нравят.

VII

Ландри не можеше да отгатне тази ревност на брат си, защото по природа не беше ревнив. Когато Силвине идваше при него в Приш, той го водеше при големите биволи, при хубавите крави, при многобройните овце, за да види стопанството на татко Кайо. Защото Ландри се възхищаваше от всичко, без да завижда, с хубаво чувство; той обичаше земеделската работа и скотовъдството и му беше приятно, когато работата спори. Радваше се на чистата, загладена и лъскава кобила, която водеше на ливадата, вършеше всичко добросъвестно, не изоставяше, не пренебрегваше, не захвърляше с безразличие нито едно божие творение, което можеше да даде плод и да живее. Силвине гледаше на всичко това бездушно, чудеше се как може брат му да взема толкова присърце нещата, които за него не представляваха нищо. Беше му неприятно дори и казваше на Ландри:

– Ти обичаш повече тези големи биволи и вече не се сещаш за нашите малачета, които са тъй пъргави, тъй мили и кротки, когато са с нас, че се оставят да ги връзваш. Не ме питаш какво прави нашата крава, която дава толкова хубаво мляко! Горкичката, тя ме гледа толкова тъжно, като й нося ядене, сякаш разбира, че съм сам и иска да ме попита къде е брат ми!

– Вярно, че е хубаво животно – съгласяваше се Ландри, – но погледни тези тука! Чакай само да почнат да ги доят, никога не си виждал толкова мляко наведнъж!

– Може и така да е – казваше Силвине, – но обзалагам се, че млякото и маслото им не са тъй хубави както млякото и маслото на Брюнет, защото тревата на Близначницата е по-хубава от тукашната.

– Дявол да го вземе – възразяваше му Ландри, – струва ми се, че татко, стига да можеше, би разменил на драго сърце тръстиките край реката с хубавото сено на татко Кайо.

– Ами – вдигаше рамене Силвине, – дърветата сред тръстиките са много по-хубави от вашите, а колкото до сеното, може да е тънко, но когато го прибират, по целия път мирише на балсам.

Те се препираха така без причина, защото Ландри, разбира се, обичаше и техния имот, а Силвине не мислеше нито за техния, нито за чуждия имот, но мразеше Приш. Приказките си бяха обаче приказки, а на лице беше едно дете, доволно, че работи, и друго едно, което не

проумяваше как така брат му може да се чувствава спокоен и доволен, като не е с него.

Когато Ландри го водеше в градината на господаря си, ако, докато разговаряха, му се случеше да забрави думата си, за да откъсне някое изсъхнало клонче от присадено дръвче или да изскубе някой бурен, пораснал между зеленчуците, Силвине се сърдеше, че той мисли постоянно за работата си, вместо като него да изпива думите и дъха на брат си. Външно не показваше нищо, защото се срамуваше, че се обижда тъй лесно, но когато се разделяха, казваше:

– Хайде, за днес ти стига моето присъствие, може би ти дойдох до гуша и кой знае колко дълго ти се е сторило времето.

Ландри не разбираше нищо от тези укори. Но му домъчняваше и на свой ред той упрекуваше брат си, че не желае или не иска да му обясни какво мисли.

Клетото дете ревнуваше Ландри от всичките му дребни задължения, но още повече го ревнуваше от хората, към които Ландри проявяваше привързаност. Той не можеше да понася Ландри да дружи и да се забавлява с другите момчета от Приш и като виждаше, че се грижи за малката Соланж, че я гали и забавлява, започваше да го упреква, че е забравил сестричката си Нанет, която според него била сто пъти по-сладка, по-чиста и по-обичлива от това отвратително момиче.

Но тъй като човек не може никога да бъде справедлив, когато сърцето му е изпълнено със завист, щом Ландри дойдеше в къщи, на него му се струваше, че той прекалено много се занимава със сестричката им. Започваше да го упреква, че обръща внимание само на нея и че с него му е отегчително и неприятно.

Най-сетне малко по малко започна да проявява такава възискателна и мрачна обич, че на Ландри му докривя и не му се искаше да го вижда често. Уморяваше се от вечните му укори, че се е примирил със съдбата си, като че ли Силвине щеше да бъде нещастен, дори ако брат му би бил малко по-нещастен от него. Ландри го разбра и се помъчи да му обясни, че прекалено силната любов измъчва другия, Силвине не пожела и да чуе накова неща и сметна, че брат му проявява голяма грубост, затова му се разсърди и понякога минаваха цели седмици, без да отиде в Приш, макар да умираше от желание да се отбие там – проявяваше гордост, където всъщност нямаше място за гордост.

Така от дума на дума, от сръдня на сръдня, приемайки неприязнено всичко, с което Ландри искаше да го вразуми, клетият Силвине започна все повече и повече да се ядосва; от време на време му се струваше

дори, че мрази любимия си брат, и една неделя избяга от къщи, за да не прекара деня с него, след като Ландри никога не бе пропускал нито една неделя, без да се върне в къщи.

Тази детска лошотия огорчи много Ландри. Той обичаше да играе и да буйствува, защото с всеки изминат ден ставаше все по-силен и по-подвижен. Във всички игри беше пръв, с най-гъвкаво тяло и най-точно око. Така че правеше известна жертва заради брат си, като изоставяше веселите момчета от Приш всяка неделя, за да стои в Близначницата – Силвине отказваше да отидат да играят на площада в Кос, както и да се разхождат. Силвине си бе останал дете тялом и духом и мислеше само как да обича единствено него и да бъде обичан по същия начин; искаше да се разхождат насаме по техните места, както казваше той, да обиколят кътчетата и скривалищата, където се бяха забавлявали с игри, вече неподходящи на възрастта им: например да правят малки колички или воденици, примки за птички, къщички от камъни или ниви, големи колкото носна кърпа, които децата уж обработват, подражавайки в игрите си на орачите, сеячите, жетварите, косачите и други, като по този начин се учат едни други как да берат плодове и как да обработват земята през цялата година.

Тези забавления вече не се нравеха на Ландри, който сега работеше истински и предпочиташе да кара голяма кола с шест вола, отколкото да впряга кучето в малка количка. Доставяше му по-голямо удоволствие да се бори със силните селски момчета и да играе на топка, защото беше сръчен и улучваше топката от трийсет стъпки. Когато Силвине се съгласяваше да отиде там, вместо да играе, се пхваше в някое ъгълче и мълчаливо се измъчваше, като гледаше, че Ландри играе весело и с увлечение.

Най-сетне Ландри се беше научил да танцува в Приш и макар да беше позакъснял с това, защото Силвине не искаше да танцува, играеше вече не по-лошо от младежите, които започват да танцуват, щом прохоят. Минаваше за добър танцьор в Приш и при все че още не му доставяше удоволствие да целува момичетата след всеки танц, както беше обичаят, беше доволен, защото поне външно се показваше не дете, а мъж, и дори му се искаше те да му правят малко фасони, както на големите мъже. Но момичетата не му отказваха целувка, а по-големите дори го прегръщаха, смеейки се, и това му беше неприятно.

Силвине го беше видял веднъж да танцува и много се ядоса. Едва се съдържа, като видя, че целува една от дъщерите на татко Кайо и плака от ревност – каза си, че това с неприлично и нехристиянско.

Тъй че всеки път, когато жертвуваше забавленията си заради любовта към брат си, Ландри не прекарваше приятно неделния ден; въпреки това никога не пропускаше нито един празник, смятайки, че Силвине ще му благодари за това, и не съжаляваше, че е доставил удоволствие на брат си. Ето защо, като видя, че брат му, който през цялата седмица бе търсил повод да се скара с него, е излязъл от къщи, за да не си проговорят, на свой ред се огорчи и за пръв път, откакто бе напуснал семейството си, заплака и отиде да се скрие, защото се срамуваше да покаже мъката си пред родителите си и да ги разтревожи.

Ландри имаше много повече право да ревнува от Силвине. Майка им повече обичаше Силвине и дори татко Барбо, макар че тайно предпочиташе Ландри, проявяваше по-голямо внимание и угаждаше повече на Силвине. Клетото дете, всички го глезеха и се страхуваха да не го огорчат, защото беше по-слабо и по-неразумно. Беше галеник на съдбата, защото той си оставаше в къщи, а брат му се беше отделил и тъгуваше по дома си.

За пръв път добрият Ландри премисли всичките тези неща и си каза, че брат му е несправедлив към него. Дотогава той се беше въздържал от добрина да го укорява или по-скоро да го обвинява, защото упрекваше сам себе си, че е по-здрав, по-усърдно работи и повече обича да се забавлява, а не умее да говори любезни думи и да засвидетелствува внимание като брат си. Този път обаче на можа да открие у себе си никаква грешка, защото за да дойде този ден в къщи, се беше отказал от лова на раци, за който момчетата от Приш бяха приказвали цялата седмица и му бяха обещали чудесно прекарване. Така че той беше устоял на голямото изкушение, а на тази възраст това не е малко. След като се наплака, притихна и се вслуша; близо до него някой плачеше и нареждаше, както правят селските жени, когато им е много тежко. Ландри позна майка си и изтича при нея.

– Ох, боже мили – ридаше тя, – защо ме мъчи така това дете! То ще ме умори!

– Майко, аз ли ти създавам грижи – извика Ландри и се хвърли на шията ѝ. – Ако съм виновен, накажи ме и не плачи повече! Не знам с какво съм те ядосал, но, моля те, прости ми!

И майката разбра, че Ландри не е с толкова студено сърце, както си мислеше тя. Целуна го горещо и без сама да мисли какво говори, толкова ѝ беше мъчно, му разказа, че Силвине, а не той я измъчва. Че по-рано е съдила Ландри несправедливо, сега обаче осъзнала грешката си, но се страхувала, че Силвине ще обезумее, безпокояла се, защото той излязъл,

без да яде, още от ранно утро. По обед го видели край реката и стрина Барбо си мислеше, че може да се хвърли и да се удави.

VIII

Мисълта, че Силвине може да се самоубие, се промъкна неволно в главата на Ландри, както мухата, без да иска, се промъква, и той се спусна да търси брат си. Беше му много мъчно, докато тичаше, и си казваше: „Може би майка ми е имала право да ме укорява, че съм със студено сърце. Но сега на Силвине сигурно му е много мъчно, щом може да причини такава болка на клетата ни майка и на мен.“

Той преброди всички кътчета, но не намери брат си, викаше го, но не получи отговор, разпита всички, които срещна, никой нищо не знаеше. Най-сетне се озова при ливадата с тръстиките и навлезе сред тях, защото си спомни едно местенце, което Силвине много обича. Там реката се врязваше в земята и беше изкоренила две три елхи, чиито корени стърчаха над водата. Татко Барбо не ги изтръгна. Остави ги така, с натрупаните буци пръст, за да поддържат почвата; това му беше добре дошло, защото водата всяка зима правеше големи бели в тази местност и всяка година подяждаше по малко от ливадата му.

Ландри се доближи до „лъката“ – така наричаха брат му и той това място от ливадата. Но преди още да стигне до завоя, където бяха направили стъпала от чимове, подпрени с камъни и корени, излезли над почвата, той скочи във вдлъбнатината; само така би могъл да намери брат си сред клонците и високите треви.

Вмъкна се там с тревожно сърце, защото от ума му не излизаха думите на майка му, която му беше внушила, че Силвине е в състояние да се самоубие. Ландри преброди много пъти листака, измачка тревите, като викаше Силвине и подсвиркваше на кучето, което сигурно го беше последвало, защото през целия ден никой не го беше виждал.

Напразно, скоро разбра, че е сам. Но тъй като той не обичаше да оставя недовършена започнатата работа и винаги знаеше какво да направи, огледа хубаво бреговете, дано да открие следи или някое необичайно свличане на пръстта. Тъжно и неприятно му беше да търси, защото от един месец не беше идвал тук и макар да познаваше мястото на пръсти, все пак бяха станали някои промени. Целият десен бряг беше обрасъл с трева и дори в лъката тръстиките и трънаците бяха избуяли тъй гъсти, че беше невъзможно да се открие каквато и да е следа. Все пак, обикаляйки нагоре-надолу, Ландри най-сетне зърна кучешки стъпки и дори едно местенце с отгъпкана трева, където Фино сигурно бе лежал,

свит на кълбо. Той се замисли и пак се върна да изследва брега. Стори му се, че е открил прясна дия, като че ли някой беше скачал или се бе плъзнал оттам; макар че не беше ясна и можеше да е прокарана от някой от водните плъхове, които ровят, дълбаят, гризат тревата по тези места, той се изплаши и краката му се подкосиха; падна на колене, като за молитва. Остана така за малко безсилен, без да се реши да сподели с някого голямата си мъка, загледан със замрежени от сълзи очи в реката, сякаш й искаше сметка какво е направила с брат му. А тя си течеше спокойно, подскачаше по клонките, надвиснали над нея и докосващи водите й, и отминаваше надолу, ромолейки, сякаш се смееше или скришом се подиграваше на някого. Клетият Ландри се отдаде напълно на мрачните си мисли и почти изгуби свят, макар една дребна следа всъщност да не значеше още нищо.

„Тая лоша река, която не ми казва нито дума – мислеше си той – и която е в състояние да ме остави да плача безкрайно, без да ми върне брат ми, точно тук е най-дълбока и откакто подяжда ливадата, в нея са нападали толкова много шушулки и толкова много листа, че ако някой влезе там, никога не би могъл да излезе. Боже мой, възможно ли е клетият ми брат да лежи там, на дъното, на две крачки от мен, без да мога да го видя, без да мога да го намеря в клоните и тръстиките, дори ако се опитам да сляза там.“

И той започна да оплаква брат си и да го упреква; никога през живота си не бе изпитвал тъй дълбока скръб. Най-сетне му хрумна да отиде да се посъветва с една вдовица, която всички наричаха баба Фаде; тя живееше до тяхната ливада, съвсем близо до брода. Тази жена нямаше нито земя, нито имот, а само една градинка и малка къща, но не ходеше да работи чуждо, защото познаваше добре човешките болки и мъки и при нея отвсякъде се стичаха хора за съвети. Тя лекуваше с неизвестни средства рани, навяхвания и осакатявания и изобщо всички смятаха, че знае много, защото лекуваше болести, от които хората не бяха боледували, например изтърсвания или изпадане на коремното було – аз никога не съм вярвал на тези неща, както не вярвам особено и на това, което говореха за нея: че можела например да накара млякото на млада дойна крава да премине в стара и лошо хранена крава.

Колкото до хубавите церове, които приготвяше и прилагаше при простуда и които ние наричахме запарки, или за лапите, които слагаше върху наранени и изгорени места, или за настойките срещу треска, истината е, че си заслужаваше парите и умееше да лекува много болести, които никой лекар не би могъл да изцери с лекарствата си. Поне тя така

разправяше и спасените от нея, разбира се, предпочитаха да ѝ вярват.

Тъй като на село никой не може да бъде многознаен и да не минава за магьосник, мнозина мислеха, че баба Фаде знае много повече неща, отколкото признава, и дори ѝ приписваха дарбата да намира загубени неща, а даже и хора. И понеже беше много умна и умееше да помага в затрудненията, заключаваха, че би могла да се справи и при изключителни случаи.

Децата слушат охотно всякакви приказки и Ландри също бе чувал да разправят в Приш, където хората са много по-доверчиви, отколкото в Кос, че като хвърлела някакво зърно във водата и изричала някакви думи, баба Фаде можела да намери трупа на удавник. Зърното плувало във водата и спирало там, където е трупът. Мнозина вярват, че нафората притежава същото свойство, затова във всички воденици държат нафора. Но Ландри нямаше нафора, а баба Фаде живееше много близо до ливадата с тръстиките; когато човек тъгува, не му мисли много-много.

Той изтича до къщата на баба Фаде и ѝ разказа мъката си, като я помоли да дойде с него до реката, за да провери с нейното биле жив ли е, или мъртъв брат му.

Но баба Фаде, която не обичаше да я превъзнасят за такива неща и не проявяваше дарбите си за нищо, му се скара и грубо го изгони, още повече че я беше яд, защото на времето вместо нея викаха баба Сажет да изражда децата в Близначницата.

Ландри, който беше малко горд, при друг случай щеше да възрази или да се разсърди, но сега му беше много мъчно, та не каза нито дума, а се върна при реката, решил да я претърси, макар че не можеше нито да се гмурка, нито да плува. Като вървеше, навел глава, загледан в земята, някой го тупна по рамото; той се обърна и видя внучката на баба Фаде, която всички в този край наричаха малката Фадет¹, било защото така ѝ беше името, било защото я смятаха и нея малко за магьосница. Знае се, че нощните духове, които другаде наричат блуждаещи огънчета, са мили и много хитри дяволчета. В нашия край наричат така и самодивите, в които вече никой не вярва. Но дали името Фадет означаваше малка фея или дяволче, все едно, тъй като всеки, който я видеше, можеше да я сметне за мъничък нощен дух, толкова дребничка, слабичка и дръзка беше. Тя обичаше да се надсмива, беше бърбица, лека като пеперуда, любопитна като червеношийка и черна като полско шурче.

Като сравнявам малката Фадет с полско шурче, трябва да ви кажа,

1. Фадет – малка фея (фр.) – Б.пр.

че тя не беше хубава, защото клетото полско шурче е по-грозно от домашните шурчета. И все пак, ако като дете сте играли с някое шурче и сте го ядосвали, а то е свирело в дървената ви обувка, ще си спомните, че никак не изглежда глупаво и по-скоро предизвиква смях, отколкото гняв. Тъй че и децата от Кос, които не са по-глупави от другите, винаги откриват приликите и правят сравнения; те наричаха малката Фадет шурче, когато искаха да я ядосат, а понякога и от приятелско чувство, защото малко се страхуваха от хитростта ѝ, но не я мразеха – тя им разказваше най-различни приказки и умееше да измисля нови игри.

От всички тези обяснения щях да забравя да кажа името, което тя беше получила при кръщенето си и което по-нататък може би бихте пожелали да узнаете. Тя се наричаше Франсоаз, а баба ѝ я наричаше Фаншон.

Понеже открай време между хората от Близначницата и баба Фаде имаше свади, близнаците не разговаряха с малката Фадет и я избягваха; никога не играеха нито с нея, нито с малкия ѝ брат Скакалеца, който беше по-слаб и по-хитър и от нея, постоянно се държеше за полите ѝ и се сърдеше, когато тя тичаше и не го дочакваше; тогава, ядосан от подигравките ѝ, я замеряше с камъни, по този начин и той неволно я ядосваше, защото по природа тя всъщност беше весела и обичаше да се смее. Но всички мислеха толкова лоши неща за баба Фаде, че някои хора, като татко Барбо например, си въобразяваха, че дружбата с Щурчето и Скакалеца може да донесе нещастие. Въпреки това близнаците ѝ говореха, защото не бяха срамежливи, и малката Фадет не пропускаше случая да им подхвърля разни закачки и смешки, щом ги видеше.

IX

И тъй клетият Ландри се обърна ядосано и видя малката Фадет, а близо до нея Жане Скакалеца, който накуцваше, защото беше кривокрак от рождение. Ландри не й обърна внимание и продължи пътя си, защото никак не му беше до смях, но Фадет го потупа по другото рамо.

– В устата на вълка, на вълка! Лошият близък, половин момче, загубило другата си половина!

Тогава Ландри, който не беше разположен нито да го обиждат, нито да го закачат, се обърна рязко и понечи да удари малката Фадет; тя щеше да изпита юмука му, ако не се беше измъкнала, защото той беше петнадесетгодишен и имаше здрава ръка, а тя беше четиринадесетгодишна и беше тъй дребничка и слаба, че никой не би могъл да й даде и дванадесет. Сякаш щеше да се счупи, ако някой я докосне.

Но беше много съобразителна и пъргава, затова не дочака удара; липсата на сила си наваксваше с бързина и хитрост. Отскокна ловко встрани, тъй че Ландри едва не удари ръката и носа си в едно голямо дърво.

– Лошо Щурче – каза тогава ядосано той, – ти сигурно нямаш сърце, щом можеш да ме дразниш, след като ми е толкова мъчно. Отдавна ме предизвикваш, като ме наричаш половин момче, но сега ми иде да ви разчекна – и тебе, и този грозен Скакалец, за да видя дали от двама ви ще излезе четвъртина сваятна порция.

– Тъй де, хубаво близначе от Близначницата, господар на лъката от брега на реката – продължи да се кикоти малката Фадет, – много сте глупав да се карате с мен, след като мога да ви кажа новини от вашия брат и да ви покажа къде е той...

– Това е съвсем друго – омокна веднага Ландри. – Ако знаеш, Фадет, кажи ми, много ще бъда доволен.

– Нито Фадет, нито Щурчето вече ще ви помогнат – каза момиченцето. – Вие ми наговорихте сума глупости и щяхте да ме ударите, ако не бяхте толкова тежкоподвижен и непохватен. Търсете си сам вашия загубен брат, щом сте толкова многознаен!

– Аз наистина съм глупав, че те слушам, лошо момиче! – обърна й гръб Ландри и си тръгна. – Ти знаеш къде е брат ми, колкото и аз, пък и не те бива повече от баба ти, която е стара лъжла и никаквица!

Но малката Фадет, влачейки с една ръка Скакалеца, който бе успял

да я улови и да увисне на мръсната и пола, тръгна след Ландри, все така кикотейки се и повтаряйки, че никога няма да намери брат си. Понеже не можеше да се отърве от нея и си помисли, че баба ѝ и тя може би са в състояние да му попречат да намери Силвине, като направят някаква магия или се споразумеят с нощния дух на реката, Ландри реши да се върне в къщи.

Малката Фадет го последва до оградата на ливадата и когато той я прескочи, качна като сврака на дървените преградки и закрепя:

– Сбогом, хубаво близначе без сърце, което зарязва братчето си! Ще има много да го чакаш на вечеря. Няма да го видиш нито днес, нито утре, защото той стои там неподвижен като камък, а ето че се задава буря. Още тази нощ в реката ще нападат дървета и тя ще отнесе Силвине толкова далеч-далеч, че никога няма да го видиш вече.

Студена пот обля Ландри, като слушаше тези зловни приказки. Той не вярваше нито на една дума, но семейство Фаде се славеше, че има спогодба с дявола, затова не беше спокоен.

– Хайде, Фаншон – каза Ландри, като се спря, – ще ме оставиш ли, или няма да ме оставиш на мира. Знаеш ли наистина нещо за брат ми?

– А какво ще ми дадеш, ако го намеря, преди да завали дъждът? – запита Фадет, като се изправи на оградата и разпери ръце, сякаш ще отлети.

Ландри се чудеше какво да ѝ обещае и започна да мисли, че тя иска да го дразни, за да му измъкне пари. Но вятърът, свистящ в дърветата, и гръмотевицата, която започваше да тътне, го накараха да потрепери от страх. Не се боеше от бурята, но все пак тя се зададе изведнъж, по някакъв странен начин. Възможно е Ландри, както беше угрижен, да не бе забелязал, че от два часа в дъното на долината се трупат облаци; той усети бурята, когато малката Фадет му каза, че тя идва и полата ѝ изведнъж се изду, а грозните ѝ черни коси, висящи изпод винаги зле завързаната ѝ забрадка, щръкнаха като четина. Един пристъп на вятъра отнесе каскета на Скакалеца, Ландри едва задържа шапката си. За две минути небето почерня, а Фадет все още изправена на оградата, му се стори два пъти по-голяма от друг път. Тогава, трябва да признаем, Ландри се изплаши.

– Фаншон – каза той, – предавам се, ако върнеш брат ми. Може би си го видяла, може би знаеш къде е. Бъди добро момиче, не зная какво удоволствие ти доставя моята мъка. Покажи, че имаш добро сърце, и тогава ще повярвам, че струваш много повече, отколкото всички мислят, като те гледат и слушат приказките ти.

– А защо да бъде добро момиче – запита тя, – след като ти се отнасяш зле към мене, а аз не съм ти направила нищо лошо. Защо да бъде добра с двама близнаци, които ми се надуват като петли и никога не са ми казали една сваятна дума?

– Хайде, Фадет – помоли Ландри, – искаш да ти обещаеш нещо, кажи бързо какво е то и ще ти го дам. Искаш ли новия ми нож?

– Я го покажи – скочи като жаба до него Фадет.

И като видя ножа, който не беше лош и за който кръстникът на Ландри беше платил десет су на последния панаир, тя се изкуши за миг. Но скоро това ѝ се стори малко и попита дали няма да ѝ даде малката бяла кокошка, голяма колкото гълъб, с перушина чак до пръстите.

– Не мога да ти обещаеш бялата кокошка, защото тя е на майка ми – отговори Ландри, – но ти обещавам да я поискам за тебе и сигурен съм, че мама няма да откаже, защото ще бъде доволна, ако намеря Силвине, така че нищо няма да ѝ досвидее, за да ти се изплати.

– Виж ти – каза малката Фадет, – ами ако поискам вашата козичка с черната муцунка, стрина Барбо ще ми я даде ли?

– Боже мой, боже мой, колко бавно решаваш, Фаншон. Слушай какво ще ти кажа: само едно е важно – ако брат ми е в опасност и ти ме заведеш при него, няма в нашия дом кокошка или пиле, коза или козленце, които баща ми и майка ми, сигурен съм в това, не биха ти дали от благодарност.

– Е, добре, ще видим, Ландри – каза малката Фадет, като протегна сухата си ръка на момчето; те се ръкуваха в знак, че са се спогодили, и той потрепери, защото в този миг очите ѝ горяха тъй, сякаш пред него беше самият ношен дух. – Сега няма да ти кажа какво искам от тебе, защото може би и аз не знам какво ми се иска. Но запомни добре, че в този час си ми дал обещание и ако измениш на думата си, ще кажа на всички да не вярват на Ландри. Слагам точка тук и не забравяй, че ще те оставя на мира до деня, когато реша да те помоля за нещо, а ти трябва да го изпълниш без забава и без съжаление.

– На добър час, Фадет! Разбрано. Обещано – каза Ландри и ѝ подаде ръка.

– Хайде – каза тя гордо и самодоволно, – върни се сега към реката и слизай, докато чуеш блеене. Където видиш сиво агне, ще видиш и брат си. Ако не стане, както ти казвам, освобождавам те от думата ти.

И Щурчето помъкна Скакалеца, без да му обръща внимание, че протестира и се извива като змиорка в ръцете му, и скочи в храстите, тъй че Ландри нито ги видя, нито ги чу, сякаш беше сънувал. Не губи

повече време да се пита дали малката Фадет му се е подиграла или не. Изтича бързо до ливадата с тръстиките и стигна до лъката. Смяташе да я подмине, без да оглежда мястото, убеден, че Силвине не е там, когато изведнъж чу блеене. „Боже господи – помисли си той, – ето че момичето правилно ми предрече. Чувам агнето, значи, и брат ми е там. Но дали е жив или мъртъв?“

И той навлезе в храстите. Брат му не беше там, но като повървя по течението, заслушан в блеенето на агнето, на десет крачки по-долу Ландри видя брат си на другия бряг – той седеше, сгушил под ризката си агънце, сиво от муцуната до опашката.

Силвине беше жив и здрав и по лицето му нямаше драскотини, нито пък дрехите му бяха изкъсани; Ландри тъй се зарадва, че благодари на добрия господ, без да се сети да му иска прошка, че е прибягнал до знанията на дявола, за да постигне това щастие. Но точно когато щеше да извика Силвине, който не го виждаше и като че ли не го чуваше от ромона на водата, течаща буйно по камъните на това място, той се спря да го погледа. Не можеше да се начуди, че го намира точно така, както му беше предсказала малката Фадет – неподвижен като камък, сред дърветата, които вятърът бясно огъваше.

Всеки знае, че е опасно да се седи на брега на нашата река, когато се надига буря. Всички брегове са подкопани и вятърът все изкоренява някоя от елхите, които едва се задържат и могат да се сгромоляшат, без човек да очаква. Но Силвине, макар да не беше нито прост, нито безумен, сякаш не обръщаше внимание на опасността. Стоеше тъй, като че ли се намира в здрава плевня. Цял ден беше тичал и скитал и, за щастие, не се бе удавил в реката, но беше като удавен в скръбта си; седеше неподвижно, втренчил очи във водата, с лице, бледо като водна лилия, полуотворил уста като малка рибка срещу слънцето, с разрошени от вятъра коси, без да обръща внимание дори на агънцето, което беше намерил заблудено из ливадите и над което се бе съжалил. Той го беше сгушил в пазвата си, за да го занесе в кошарата му, но забрави да попита на кого е. И сега то седеше на коленете му и блееше, без той да чува отчаяния му зов; клетото животинче се оглеждаше наоколо с големите си светли очи, удивено, че никой не му отвръща, че не вижда нито своята ливада, нито майка си, нито кошарата и това засенчено буренясало кътче край реката сигурно го плашеше.

Х

Ако реката не отделяше Силвине от Ландри – тя не беше особено широка, но на места бе дълбока, – той сигурно веднага щеше да се хвърли на врата на брат си, без да размисли. Но тъй като Силвине не го видя, има време да размисли как да го изтръгне от полусънното състояние и как да го убеди да се върне в къщи. Защото, ако клетият сърдитко откажеше да мине от другата страна на реката, можеше да избяга, а Ландри мъчно щеше да намери веднага брод или мостче, за да го настигне.

Ландри се запита как би постъпил в подобен случай баща му, който беше разумен и предпазлив за четирима. И си каза, че татко Барбо сигурно щеше да се приближи тихо, без да показва на Силвине колко е разтревожен, за да не се почувствува той неудобно, но и за да не помисли отново да им поднася такива неприятни изненади.

Затова започна да свири уж на косовете, както свирят овчарите, когато минават вечер из храсталаците. Силвине вдигна глава и като видя брат си, се засрами; той скоочи бързо, надявайки се, че Ландри не го е забелязал. Но Ландри се престори, че току-що го вижда и му извика спокойно, защото реката течеше тихо – не можеше да заглуши гласовете им.

– Ей, Силвине, ти ли си? Какво правиш там? Чаках те цялата сутрин и като видях, че не се връщаш, дойдох да се разходя насам, докато стане време за вечеря. Надявах се, че ще се върнеш дотогава в къщи. Понеже се срещнахме, да се връщаме заедно. Хайде да се спуснем по реката – ти по онзи бряг, аз по този, и ще се срещнем при брода Рулет. (Този брод на реката се намираше при къщата на баба Фаде.)

– Да вървим – каза Силвине, като подхвана агнето; понеже го познаваше отскоро, то не беше свикнало да го следва.

Двамата братя се спуснаха надолу по реката, без да се поглеждат, защото се страхуваха да не издадат колко им е било мъчно, че са сърдити, и радостта си, че пак са заедно. От време на време Ландри се правеше, че нищо не е имало, и подхвърляше по някоя и друга дума. Запита го откъде е намерил сивото агънце, но Силвине не му обясни, защото не искаше да признае, че е бродил далеч от къщи. Като видя, че въпросът му е неприятен, Ландри го успокои:

– Ще ми разкажеш по-късно. Вятърът се усилва. Опасно е да вървим под дърветата. Добре, че започва да вали, бурята скоро ще стихне.

И си помисли: „Щурчето правилно ми предсказа, че ще го намеря, преди да завали. Това момиче наистина знае много повече неща от нас.“

И през ум дори не му мина, че близо четвърт час се бе разговарял с баба Фаде; в това време малката Фадет сигурно беше видяла Силвине. После изведнъж се сети, че сигурно е станало така, но все пак откъде можеше да знае Фадет какво го тревожи, след като я нямаше, когато той беше у тях. Вярно, че бе разпитвал всеки срещнат, докато отиваше към тръстиките, и някой би могъл да ѝ каже; освен това тя беше любопитна, тъй че можеше да се е скрила и да е подслушвала.

Клетият Силвине пък се чудеше как да обясни лошото си държане към брат си и към майка си; той разбираше, че Ландри се преструва и не знаеше какво да каже, тъй като никога не беше лъгал и нищо не беше крил от брат си.

Когато премина брода, все още не беше намислил как да излезе от затруднението.

Щом се озова на другия бряг, Ландри го прегърна, и то много по-топло от друг път, но се въздържа и не го разпита нищо, защото видя, че на Силвине му е неудобно; отведе го в къщи, като бърбореше разни неща, без да споменава за това, което им беше на сърцето. Когато минаваха край къщата на баба Фаде, той потърси с поглед малката Фадет, искаше му се да ѝ благодари, но вратата беше затворена и отвътре се чуваше само гласът на Скакалеца, който реवेशе – баба му го беше натупала както всяка вечер, все едно дали си заслужаваше боя, или не. На Силвине му домъчня и той каза на брат си:

– Каква неприятна къща, вечно плачат и се бият! Вярно е, че няма по-лошо и по-опърничаво дете от Скакалеца, а пък Щурчето не струва и пукната пара. Но колко са нещастни тези деца, че си нямат нито баща, нито майка, а ги мъчи тая стара врачка, която е лоша и нищо не им прощава.

– Друго е в нашия дом – отговори Ландри. – Нито татко, нито мама са ни били някога и дори когато ни се карат за детските ни бели, карат ни се тъй кротко и добродушно, че съседите не ги чуват. Едни хора са щастливи, без да разбират щастието си, а малката Фадет, нещастна и вечно подритвана, все се смее и не се оплаква от нищо.

Силвине разбра упрека и се разкая за грешката си. Той страдаше още от сутринта и все искаше да се върне, но се срамуваше. Изведнъж му стана толкова мъчно, че заплака безмълвно. Но брат му го хвана за ръка и му каза:

– Силен дъжд идва, Силвине, да бягаме към къщи!

И те се затичаха; Ландри се мъчеше да разсмее Силвине, а той се насилваше да се развесели, за да му достави удоволствие.

Когато стигнаха до дома си, Силвине понечи да се скрие в плевнята – страхуваше се, че баща му ще се кара. Но татко Барбо не вземаше нещата толкова навътре като жена си, затова се задоволи само да се пошегува; а стрина Барбо, поучена предварително от мъжа си, се постара да не покаже тревогата, която беше изживяла. Докато тя сушеше пред огнището дрехите на близнаците, Силвине видя, че е плакала и че от време на време го поглежда неспокойно и тъжно. Ако бяха насаме, той щеше да ѝ поиска прошка, щеше да ѝ се погали и тя щеше да се успокои. Но баща му не обичаше такива лиготи и Силвине си легна веднага след вечерята, без да каже нищо, сломен от умора. Целия ден не беше ял нищо. След вечерята се почувствува като пиян; Ландри го разсъблече, сложи го да си легне и поседя до него, като му държеше ръката.

Щом Силвине заспа, Ландри се сбогува с родителите си и дори не забеляза, че майка му го целуна много по-топло от друг път. Той винаги беше смятал, че тя не го обича колкото брат му, но не ревнуваше, защото си казваше, че получава толкова любов, колкото заслужава. Подчиняваше се на участта си колкото от уважение към майка си, толкова и от обич към брат си, който повече от него имаше нужда от ласки и утешение.

На другия ден Силвине изтича до леглото на стрина Барбо още преди тя да стане и изля сърцето си, като ѝ довери съжалението и срама си. Разказа ѝ колко е нещастен не само защото са разделени с Ландри, но защото си въобразявал, че Ландри не го обича вече. Не можа да отговори на въпроса на майка си откъде му идват на ум такива неща, защото това беше като болест, срещу която той беше безсилен да се брани. Стрина Барбо го разбираше, макар че не го показва, защото женското сърце познава тези мъки; на самата нея неведнъж ѝ беше докривявало, като виждаше как спокойно и смело изпълнява задълженията си Ландри. Но този път трябваше да признае, че ревността е лошо чувство, дори когато е предизвикана от силна обич, затова не насърчи Силвине. Накара го да почувствува колко много е наскърбил брат си и каква голяма добрина беше проявил Ландри, като не се оплака и не показа огорчението си. Силвине трябваше да признае, че брат му е по-добър от него. Обеща искрено да се излекува от лошите си чувства.

Помъчи се да изглежда спокоен и доволен, но макар майка му да изтри сълзите му, да изслуша жалбите му и да му отговори с разумни съвети, макар той да направи всичко, което беше по силите му, за да се

отнася просто и справедливо към брат си, в сърцето му остана капка горчивина. „Брат ми – мислеше си той неволно – може да е по-добър от двама ни, както каза и нашата скъпа майка, но ако ме обичаше толкова силно, колкото го обичам аз, не би се подчинил.“ И той си припомни колко спокоен и почти безразличен изглеждаше Ландри, когато го намери на брега на реката. Спомни си също, че свиреше на косовете, докато го търсеше, а той искаше да се хвърли в реката. Вярно е, че когато напусна дома си, тази мисъл не му беше минала през ума, но после си помисли за това, защото смяташе, че брат му няма да му прости никога цупенето и пропуснатата среща. „Ако той ми беше нанесъл такава обида – мислеше си той, – никога не бих могъл да се утеша. Много ми е приятно, че ми прости, но все пак не можех да си представя, че ще го стори тъй лесно!“ И клетото момче въздишаше, като се бореше със себе си, и се бореше със себе си, като въздишаше.

Но тъй като бог винаги възнаграждава и помага на този, който пожелае да му угоди, до края на годината Силвине показва повече разум. Въздържаше се, не се караше и не се сърдеше на брат си, започна да го обича по-спокойно и понеже не се тревожеше непрекъснато, здравето му укрепна и той заякна. Баща му започна да му възлага повече работа, защото разбра, че колкото по-малко се вживява в чувствата си, толкова по-добре е за него. Но работата в къщи никога не е тъй тежка, както на чуждо място. Затова Ландри, който не жалеше сили, укрепна и израсна много повече от брат си тази година. Двамата ставаха все по-различни. Когато навършиха петнадесет години, Ландри изведнъж се превърна в хубав момък, а Силвине си остана красив юноша, по-тънък и по-блед от брат си. Сега вече никой не ги бъркаше и макар че си приличаха като двама братя, не личеше веднага, че са близнаци. Ландри, който се беше родил един час след Силвине, изглеждаше по-голям с година или две. Татко Барбо все повече го обикваше, защото, като истински селянин, уважаваше преди всичко силата и снажното тяло.

XI

След случката край реката Ландри си спомняше с известна тревога обещанието, което беше дал на малката Фадет. В она миг на тревога той й беше обещал от името на баща си и майка си всичко най-хубаво в Близначницата. Но като видя, че татко Барбо не обърна внимание на цупенето на Силвине и не прояви кой знае какво безпокойство, започна да се бои, че когато Фадет дойде да иска възнаграждението си, баща му може да я изпъди, като се подиграе с многозначността ѝ и с думата, която ѝ е дал Ландри. Ландри се срамуваше от този страх и след като мъката му се разсея, започна да вярва, че в цялата работа е имало магия. Не беше сигурен дали малката Фадет не му се е подиграла, но смяташе, че има защо да се съмнява; чудеше се как да докаже на баща си, че е постъпил правилно, като е обещал да изпълни обещанието ѝ. От друга страна, не можеше да се откаже от думите си, защото се беше заклел.

Но колкото и удивително да беше, нито на другия ден след тази случка, нито до края на месеца, нито по-късно се чу нещо за малката Фадет в Близначницата или в Приш. Тя не се яви у татко Кайо, за да потърси Ландри, нито у татко Барбо, за да си поиска обещаното, и когато Ландри я зърнеше далеч в полето, не се приближаваше до него, нито пък му обръщаше внимание, което не ѝ беше присъщо, защото тя тичаше след всички било от любопитство, било за да се посмее, било за да си поиграе или да се закачи с тези, които бяха в настроение, или за да нахока и да подиграе тези, които бяха начумерени.

Къщата на баба Фаде беше близо до Приш и до Кос, тъй че беше невъзможно Ландри да не се среща с малката Фадет. Пътят не беше особено широк, ето защо трябваше да се здрависат или да си кажат по някоя дума, когато се разминават.

Една вечер малката Фадет се връщаше с гъските си, следвана както винаги по петите от Скакалеца, а Ландри беше ходил да прибере конете от ливадата и сега ги водеше към Приш; двамата се срещнаха по пътеката, която се спуска от Кроа де Босон към брода Рулет, така че нямаше как да избягнат срещата. Ландри се изчерви от страх, че Фадет може да поиска от него да изпълни думата си и за да ѝ попречи, яхна една от кобилите и я пришпори; всички коне обаче бяха спънати и не можа да препусне. Като се озова съвсем близо до Фадет, Ландри не посмя да вдигне очи и се престори, че се извърща, за да види дали жребчетата идват.

Когато отново я погледна, тя го беше подминала, без да промълви нито дума. Не беше сигурен дори дали му е обърнала внимание и дали бе пожелала с поглед или усмивка да му каже „здравей“. Видя само Жане Скакалеца, който, какъвто си беше опърничав и лош, запрати камък в краката на коня му. На Ландри много му се искаше да му плесне един с камшика, но се страхуваше да спре, защото щеше да се наложи да разговаря със сестра му; той се направи, че не забелязва нищо, и си отиде, без да се обръща.

Ландри се държеше почти по същия начин винаги когато срещнеше Фадет. Полека-лека той се окуражи и започна да я поглежда; защото колкото повече растеше и поумняваше, толкова по-глушава започваше да му се вижда цялата тази история. Но когато най-сетне веднъж се реши да я погледне спокойно, сякаш очаквайки тя да му каже нещо, с изненада забеляза, че момичето също се обръща на другата страна, като че ли го е страх от него. Той стана още по-смел, но понеже беше справедлив, запита се правилно ли е постъпил, като никога не бе й благодарил за услугата, все едно дали бе му я направила, защото знаеше прекалено много или случайно. Реши да я спре веднага щом я види, но когато я срещна, пак се поколеба за миг, преди да й каже „добър ден“ и да я заговори.

Като видя обаче, че той се отправя към нея, малката Фадет го изгледа гордо и ядосано, а в очите й прозираше толкова презрение, че Ландри се смути и не посмя да я заговори. За последен път тази година я видя толкова отблизо, тъй като след този ден малката Фадет, кой знае защо, си науми да го избягва и щом го видеше още отдалеч, извърещаше се и се отклоняваше от пътя си, за да не го срещне. Ландри сметна, че му се сърди заради неблагодарността му, но тя се държеше тъй хладно, че не се реши да поправи грешката си. Малката Фадет не беше дете като другите. Тя не беше боязлива по природа и обичаше да предизвиква разпавии и подигравки, защото беше с остър език и винаги имаше последната дума. Никога не бяха я виждали начумерена, укоряваха я дори, че й липсва гордостта, подхождаща на четиринадесетгодишно момиче, което вече започва да се замомява. Винаги се държеше като момче, често ядосваше Силвине и го изкарваше от търпение, когато го заварваше унесен в мечти. Когато го срещнеше, тръгваше след него, подиграваше му се, че е близък, и го измъчваше, като му повтаряше, че Ландри не го обича, надсмиваше се над мъката му. Клетият Силвине, който повече от Ландри беше убеден, че е магьосница, се чудеше как тя отгатва мислите му и искрено я ненавиждаше. Той презираше и нея, и семейството й, и както

тя избягваше Ландри, той избягваше лошото Щурче, за което казваше, че рано или късно ще последва примера на майка си; тя имаше лошо поведение, напусна мъжа си и накрая тръгна с войниците. Беше заминала като лавкаджийка малко след раждането на Скакалеца и оттогава никой не беше чул да се говори за нея. Мъжът ѝ беше умрял от мъка и от срам и така грижата за двете деца остана на баба Фаде, която ги гледаше много лошо, защото беше скъперница, а и защото годините ѝ бяха напреднали и не можеше нито да се занимава с тях, нито да ги държи чисти.

Ландри, който не беше горделив като Силвине, също не обичаше Фадет и го беше яд, че има нещо общо с нея, затова се стремеше никой нищо да не узнае. Не спомена дори на брат си, защото не желаше да сподели безпокойството, което бе изживял заради него. От своя страна Силвине не му казваше нищо за неприятните закачки на Фадет, страхувайки се да признае, че тя отгатва ревността му.

Но времето летеше. Във възрастта, в която бяха нашите близнаци, те се изменяха толкова бързо душевно и телесно, сякаш седмиците бяха месеци, а месеците години. Ландри скоро съвсем забрави приключението си и след като изживя спомена за Фадет, престана да мисли за нея, сякаш беше сън.

Бяха Минали десет месеца, откакто Ландри работеше в Приш. Наближаваше Ивановден, когато изтичаше срокът му за работа при татко Кайо. Този чудесен човек беше много доволен от него; предложи да увеличи надницата му, но да остане и за другия сезон. Ландри също предпочиташе да остане близо до семейството си и да поднови договора си със стопаните от Приш. Освен това беше харесал една от племенниците на татко Кайо на име Мадлон – много хубава девойка. Тя беше с една година по-голяма и гледаше на него като на дете, но с всеки изминат ден чувствата ѝ се изменяха ѝ докато в началото на годината му се надсмиваше, че той се стеснява да я целува при игрите и танците, в края на годината тя започна да се изчервява и вместо да го предизвиква, избягваше да остава насаме с него в плевнята и обора. Мадлон бе имотна, тъй че никой нямаше да има нищо против женитбата ѝ с Ландри. И двете семейства се ползуваха с добро име и бяха тачени в този край. Така че татко Кайо, като видя, че двете деца се задирят и се търсят, каза на татко Барбо, че от тях би могло да излезе добро семейство, затова смята, че няма нищо лошо да се опознаят по-добре.

Една седмица преди Ивановден решиха Ландри да остане в Приш, а Силвине при родителите си, защото Силвине се бе вразумил вече и татко Барбо, който боледуваше от треска, видя, че момчето би могло да му

помага при обработването на земята. Силвине се страхуваше да се отдели от къщи и този страх се оказа благотворен, защото му помогна да преодолее голямата си любов към Ландри или поне да не я проявява така явно. В Близначницата настъпиха мир и задоволство, макар че близнаците се виждаха само два пъти в седмицата. Ивановден прекараха много весело, отидоха заедно в града да погледат събора на работниците от града и селото, а после и празненството на големия площад. Ландри танцува много пъти с хубавата Мадлон, Силвине, за да му направи удоволствие, също се опита да танцува. Той не умееше, но Мадлон, която беше много внимателна с него, го улови за ръка и го поведе; Силвине застана наред с брат си и обеща да се научи да танцува добре, така щеше да споделя още една радост с брат си.

Той не го ревнуваше много от Мадлон, защото Ландри беше въздържан с нея. Мадлон ласкаеше и насърчаваше Силвине. Тя не се стесняваше от него и ако някой не ги познаваше, би могъл да помисли, че предпочита него пред Ландри. Ландри също би могъл да ревнува, ако по природа не презираше ревността, освен това нещо му подсказваше въпреки невинността му, че Мадлон постъпва така, за да му се понрави и да бъде по-често с него.

Всичко беше наред до Сент-Андош, празника на селището Кос, който е в последните дни на септември.

Двамата близнаци обичаха този ден, защото имаше танци и всякакъв вид игри под големите орехи до черквата; те съвсем не очакваха неприятностите, които им се случиха.

Татко Кайо беше освободил Ландри от вечерта, за да си отиде в Близначницата, та още от сутринта да участва във веселбите. Ландри тръгна преди вечеря, щастлив, че ще изненада брат си, който го чакаше на другия ден. По това време дните са къси и рано се свечерява. Ландри никога не се беше страхувал през деня, но нямаше човек от неговия край на неговата възраст, комуто да е приятно да се озове сам посред нощ по пътищата, особено наесен, когато магьосниците и самодивите си правят сборища, прикрити от мъглите. Ландри излизаше по всяко време, за да прибира воловете, затова и тази вечер не се страхуваше повече от друг път. Въпреки това крачеше бързо и пееше силно, както правят всички, когато е тъмно, защото знаят, че човешката песен отблъсква и прогонва злите зверове и злите хора.

Когато стигна до брода Рулет, той запретна панталоните си – водата стигаше до глезените му, и запристъпва внимателно, защото от двете страни на брода имаше дупки. Ландри не минаваше за пръв път и не

можеше да се излъже. Освен това през полуоголените клони на дърветата струеше светлина от къщата на баба Фаде. Загледан в тази светлинка, не можеше да сбърка пътя.

Под дърветата обаче беше тъй тъмно, че Ландри опипа с тоягата си брода, преди да навлезе в реката. Изненада се, като установи, че водата е повече от обикновено; чуваше се шумът от язовете, отворени от един час. Светлината от прозореца на Фадет го насърчи, той се реши да тръгне, но едва направил две крачки, водата стигна до коленете му и Ландри се върна, очевидно беше сбъркал. Опита се да премине малко по-нагоре или малко по-надолу, но там се оказа, че бродът е още по-дълбок. Не беше валял дъжд, язовете бучаха наистина странно!

XII

„Изглежда, съм объркал пътя – помисли си Ландри, – защото отдалечно виждам светлината на баба Фаде, която всъщност би трябвало да бъде отляво.“

Той се изкачи по пътя до Кроа-о-Лиевр, завъртя се със затворени очи и когато отново ги отвори и разгледа дърветата и храстите наоколо си, разбра накъде да върви и скоро се озова при реката. Макар бродът да му се стори проходим, направи само две-три крачки, защото изведнъж точно зад него светна прозорецът на баба Фаде, който всъщност трябваше да бъде пред него. Той се върна на брега и едва тогава му се стори, че светлината е на мястото си. Пое в друга посока, този път водата стигна до кръста му. Продължи, смятайки, че е попаднал в дупка, от която ще излезе, ако върви срещу светлината.

Спря се за щастие – дупката ставаше все по-дълбока и той затъна до раменете. Водата беше студена, за миг Ландри се запита дали да не се върне. Струваше му се, че светлината се мести, дори я видя как се движи, тича, подскача, преминава от единия бряг на другия и накрая изведнъж се раздвои, отразявайки се във водата, където се понесе като птица; тя сякаш размахваше крила, долиташе леко съскане, като че ли гореше смола.

Този път Ландри се изплаши, загуби, кажи-речи, ума и дума, защото бе чувал, че няма нищо по-измамливо и по-коварно от блуждаещото огънче. То си играело да обърква тези, които го гледат, и ги увеличало във водните гълбини, като им се смеело и се подигравало на страха им.

Ландри затвори очи, за да не гледа, и като се извърна рязко, излезе от дупката и се озова на брега. Хвърли се на тревата и се загледа в блуждаещото огънче, което продължаваше да танцува и сякаш му се смееше. Наистина страшна гледка! То ту се издължаваше като водно конче, ту изчезваше. От време на време порастваше колкото биволска глава, после изведнъж се смаляваше като котешко око, притичваше почти до Ландри, завърташе се бързо около него, тъй че го заслепяваше, и най-сетне, сякаш разбирайки, че той няма да тръгне след него, запърха отново в тръстиките, откъдето сякаш му се сърдеше и му се заканваше.

Ландри не смееше да мръдне, защото да се върне назад, съвсем не значеше, че ще се спаси от огънчето. Всички знаят, че то преследва тия, които бягат от него, и се изпречва на пътя им, докато ги подлуди и ги

събори в някой трап. Той трепереше от страх и от студ, когато чу зад себе си нежно гласче:

Фея, фея малка фея,
вземи свещица и забрадка,
аз си взех качулка и наметка.
Всяко блуждаещо огънче си има дружка.

Изведнъж отнякъде изникна малката Фадет; тя се готвеше да прекося реката, весела, без да се плаши и без да се удивлява на блуждаещото огънче. Сблъска се с Ландри, който седеше на земята в мрака, и се отдръпна, проклинайки по-грозно и от момче.

– Аз съм, Фаншон – каза Ландри, като стана, – не се бой. Аз не съм ти враг.

Говореше й кротко, защото се страхуваше от нея почти толкова, колкото и от блуждаещото огънче. Беше чул песента ѝ и беше разбрал, че му прави заклинание, а то танцуваше и се въртеше като лудо пред нея, сякаш се радваше, че я вижда.

– Виждам добре, хубав близнако – отговори малката Фадет, като се позамисли, – че ми говориш любезно, защото умираш от страх и гласът ти трепери досущ като гласа на баба ми. Хайде, клето сърчице, някои не са тъй горди нощем, както през деня, и обзалагам се, че не смееш да минеш през водата без мене.

– Боже мой, току-що излязох оттам – каза Ландри – и едва не се удавих. А ти ще минеш ли, Фадет? Не се ли страхуваш, че ще се заблудиш?

– Защо да се заблудя? Виждам какво те тревожи – отговори засмяна малката Фадет. – Хайде, дай ми ръка, страхливецо! Блуждаещото огънче не е толкова зло, колкото си мислиш, и причинява беда само на онези, които се страхуват от него. Аз съм свикнала да го виждам, стари познати сме.

След тези думи тя отдръпна силно Ландри и го поведе през брода, като тичаше и пееше:

Аз си взех качулка и наметка.
Всяка вълшебница си има вълшебник.

Ландри се чувствуваше зле и с малката магьосница, както и с блуждаещото огънче, но все пак предпочиташе да види дявола в човешки облик, отколкото в такъв потаен и пърхащ огън, затова се подчини и скоро

се успокои, воден от Фадет, сякаш вървеше по камениста почва. Но тъй като и двамата вървяха бързо и въздухът се раздвижваше, блуждаещото огънче, което нашият учител нарича „особено природно явление“, а той разбира от тия неща, и винаги ни обяснява, че не бива да се боим от тях, неотлъчно ги следеше.

XIII

Може би баба Фаде също знаеше някои и други неща и беше научила внучката си да не се страхува от нощните огънове; може би защото ги виждаше често край брода Рулет, а не за първи път като Ландри, Фадет беше разбрала, че те съвсем не са лоши духове и не правят никакви злини. Усецайки, че колкото повече се приближават до огънчето, толкова по-силно трепери Ландри, тя каза:

– Слушай, детенце, този огън не обгаря и ако го докоснеш, ще видиш, че няма да ти остане никакъв белег.

„Толкова по-зле – помисли Ландри, – всеки знае какво значи огън, който не гори. Разбира се, това не е божа работа, защото божият огън стопля и обгаря.“

Но не каза нищо на малката Фадет и когато стъпи здрав и читав на брега, изпита непреодолимо желание да я зареже там и да изтича до Близначницата. Но понеже не беше неблагодарник, не хукна да бяга, а й благодари.

– Ето че за втори път ми правиш услуга, Фаншон Фаде. Никога не бих си простил, ако не ти кажа, че ще си спомням цял живот за това. Седях като обезумял на брега, когато ме намери. Блуждаещото огънче ме беше уморило и омагьосало. Никога не бих могъл да премина реката или може би нямаше да изляза от нея.

– Сигурно щеше да я преминеш леко-леко, без нищо да ти стане, ако не беше такъв глупчо – каза Фадет. – Представа си няхах, че голямо момче като тебе, седемнадесетгодишно, на което скоро ще му поникне брада, може толкова лесно да се уплаши. Много ми е приятно, че видях какъв си бързльо.

– А защо ти е приятно, Фаншон Фаде?

– Защото никак не те обичам – отговори тя презрително.

– А защо никак не ме обичаш?

– Защото не ви уважавам – отговори тя, – нито вас, нито брат ви, нито баща ви, нито майка ви, които са надути, защото са богати и си мислят, че всички са им длъжни. Те са ви научили да бъдете такъв неблагодарник, Ландри, а след страхливостта това е най-грозният недостатък за един мъж.

На Ландри му беше неприятно да слуша укорите ѝ, защото чувствуваше, че те не са съвсем несправедливи. Той каза:

– Може и да съм виновен, Фадет, но грешката е само моя. Нито брат ми, нито баща ми, нито майка ми, нито който и да било друг от семейството ми знае каква голяма услуга сте ми направили, но този път ще им кажа и вие ще получите за награда всичко, което пожелаете.

– Ама че горделивец! – възкликна малката Фадет. – Въобразявате си, че с подаръци можете да ми се отблагодарите. Мислите, че съм като баба си, която, щом ѝ подхвърлят някоя пара, е готова да търпи какви ли не безобразия. Да знаете, че нямам нужда от даровете ви и презирам всичко, което идва от вас, след като в устата ви не можа да се събере една дума за благодарност и приятелство, която да ми кажете през цялата тая година, макар че ви помогнах в голямата беда!

– Виновен съм, признавам, Фадет – каза Ландри, без да може да прикрие учудването си от разсъжденията ѝ. – Но и ти си малко виновна за това. Не беше кой знае какво чудо да кажеш къде е брат ми, след като си го видяла, докато аз разговарях с баба ти. Ако наистина имаше добро сърце, ти, която ме упрекваш, че аз нямам сърце, вместо да ме караш да се мъча, да чакам, да ти давам честна дума, че ще ти се отплатя, можеше веднага да ми кажеш: „Спусни се към ливадата и ще го намериш на брега на реката.“ Това нямаше да ти струва кой знае колко, но ти се подигра със страха ми и това намали цената на услугата ти.

Малката Фадет, която умееше да поставя капак на всичко, този път се замисли, после каза:

– Виждам, че си се постарал да захвърлиш като ненужен товар от сърцето си благодарността. Въобразил си си, че не ми дължиш нищо, за да ме лишиш от наградата, която ми обеща. Още едно доказателство колко кораво и лошо сърце имаш, щом не си разбрал, че не ти искам нищо и след като виждаш, че нито веднъж не съм те укорила за неблагодарността ти.

– Така е, Фаншон – каза Ландри съвсем искрено. – Разбрах, че сгреших и се срамувах. Много пъти ми се искаше да поговорим, но ти винаги ме гледаше тъй гневно, че не посмях.

– Ако бяхте дошли на другия ден и ми бяхте казали една приятелска дума, нямаше да ви гледам разгневено. Веднага щяхте да разберете, че не желая да ми се отплащате и щяхме да станем приятели. Оттогава имам лошо мнение за вас. Трябваше да ви оставя сам да се оправяте с блуждаещото огънче. Лека нощ, Ландри от Близначницата! Идете да си изсушите дрехите. Кажете на родителите си: „Ако не беше малката дрипла Щурчето, добре щях да се нагълтам с вода тая вечер в реката.“

И говорейки така, малката Фадет му обърна гръб и се отправи към

къщи, пеейки:

Вземи си урока и беж да те няма,
Ландри Барбо Близнаков...

Този път Ландри наистина се разкая не толкова от добри чувства към това момиче, което беше по-скоро умно, отколкото добро, и се държеше тъй грозно, че никой, дори тези, които се забавляваха от дяволияте му, не го харесваше, а защото беше честен по сърце и не искаше да му тежат грехове на съвестта. Той изтича след Фадет и дръпна наметката й.

– Слушай, Фаншон Фаде, да си уредим веднъж завинаги сметките. Ти си недоволна от мене, пък и аз не съм кой знае колко доволен от себе си. Каж ми какво желаеш и още утре ще ти го донеса.

– Желая да не те видя никога вече! – отговори Фадет грубо. – И каквото и да ми донесеш, можеш да бъдеш сигурен, че ще ти го запрата по физиономията!

– Що за груби думи пред човек, който толкова желае да поправи грешката си. Щом не искаш подарък, може би има начин да ти направя някоя услуга, да ти покажа, че ти желая доброто, а не злото. Хайде, кажи, какво да сторя?

– Значи, не желаете да ми поискате прошка, да ме помолите да ви стана приятелка? – запита Фадет, като спря.

– Ще бъде прекалено много да ти искам прошка! – каза Ландри, който не можеше да надвие гордостта си пред такова невъзпитано за възрастта си и неразумно момиче. – Колкото до приятелството, Фадет, ти си такава чудачка, че ти нямам доверие. Поискай ми нещо, което може да се даде веднага, и то без остатък.

– Е добре – съгласи се Фадет с ясен и сух глас. – Да бъде, както желаете, близнако Ландри! Предложих ви да ми се извините, вие не пожелахте! Сега ви искам това, което ми обещахте? Да изпълните желанието ми в деня, в който ви помоля за това. Този ден дойде и той е утре. Сент-Андош! Ето какво желая! Ще танкувате три пъти с мен след утринната молитва, два пъти след вечерната и още два пъти, след като бият камбаните – всичко седем пъти. През целия ден, от утрото до вечерта, няма да танкувате с друга, нито жена, нито девойка. Ако не го направите, ще знам, че имате три недостатъка – неблагодарност, страх и не устоявате на честната си дума! Лека нощ, ще ви чакам утре, за да открием танците пред вратата на черквата.

И малката Фадет, която Ландри бе последвал до къщата ѝ, отвори вратата и я блъсна толкова бързо, че той не можа да каже нито дума.

XIV

Отначало Ландри сметна желанието на Фадет толкова глупаво, че му идеше по-скоро да се изсмее, отколкото да се разсърди. „Това момиче – каза си той – е по-скоро лудо, отколкото лошо, и е по-безкористно, отколкото можех да си представя, защото наградата, която поиска, наистина няма да разори семейството ми“. Но после, като поразмисли, разбра, че Фадет не е толкова глупава. Тя танцуваше много хубаво, беше я виждал, като подскача из полето или по пътищата с овчарите – същинско дяволче, тъй че мъчно беше да се спазва тактът с нея. Но тя беше тъй грозна и тъй зле нагиздена, дори в неделя, че никое момче на възрастта на Ландри не би танцувало с нея, особено пред всички. Най-много свинарите и момчетата, които не бяха си взели още първото причастие, а селските красавици не можеха да я търпят сред себе си. Ландри се почувствува унижен, че е обещал да играе с такава партньорка, а като си спомни, че беше уговорил най-малко три танца с хубавата Мадлон, умът му не побираше как ще приеме тя обидата му, като не я покани нито веднъж.

Понеже му беше студено, беше гладен и се страхуваше да не види пак блуждаещото огънче пред себе си, тръгна бързо, без да разсъждава повече и без да се обръща назад. Щом се прибра, изсуши дрехите си и разказа на близките си, че не е намерил брода поради тъмнината, затова едва се измъкнал от водата, срам го беше да признае какъв страх е изживял и не спомена за блуждаещото огънче, нито за малката Фадет. После си легна, като отложи за следващия ден грижите си. Но въпреки всички добри решения, спа много лошо и сънува какво ли не – малката Фадет, яхнала блуждаещото огънче, подобно на голям червен петел, уловило фенер със забучена свещ, чиито лъчи осветяваха цялата ливада с тръстиките. После малката Фадет се превърна в огромен като коза шурец, който свиреше неразбираема песен, но в нея непрекъснато се примесваха едни и същи думи: шурче, свирче, пламъче, близначе, Силвиначе. Главата му просто се пръскаше и светлината на блуждаещото огънче му се струваше тъй ярка и тъй подвижна, че когато се пробуди, пред очите му играеха разноцветни точки, както се случва, когато се загледаме продължително в слънцето или в луната.

Ландри беше тъй уморен от кошмарната нощ, че дряма през цялата утринна литургия и не чу дори проповедта на свещеника, в която той

превзнесе добродетелите и качества на добрия свети Андош. Излезе от църквата омърлушен – съвсем беше забравил Фадет. Тя обаче го чакаше в преддверието до хубавата Мадлон, която стоеше там, убедена, че първата покана за танц ще бъде отправена към нея. Когато Ландри се приближи до нея, Щурчето пристъпи и му каза с неподобна дързост:

– Хайде, Ландри, нали ме покани снощи за първия танц, смятам, че няма да го пропуснем.

Ландри пламна като огън и като видя, че и Мадлон също гневно се изчерви, възрази на малката Фадет:

– Може и да съм ти обещал да танцуваме, Щурче, но преди това бях помолил друга, така че твоят ред ще дойде, след като изпълня първото си задължение.

– Нищо подобно – каза уверено Фадет, – много ти е къса паметта, Ландри! На никого преди мене не си обещал да танцуваш, защото си ми дал дума още от миналата година, а снощи само ми я повтори. Ако Мадлон иска да танцува днес, да танцува с брат ти, той и без това толкова прилича на теб, че спокойно може да заеме мястото ти. Каквото единият, такова и другият.

– Щурчето има право – заяви гордо Мадлон, като улови ръката на Силвине, – щом толкова отдавна сте дали обещание, трябва да го съдържите, Ландри. Освен това на мен ми е приятно да танцувам с брат ви.

– Да, да, все едно е – каза Силвине простодушно, – ще танцуваме четиримата.

Тъй и направиха, за да не привличат вниманието на околните. Щурчето заподскача толкова гордо и пъргаво, както никой никога дотогава. Ако беше нагиздена и мила, щеше да бъде приятно да я гледат, защото танцуваше чудесно и нито една красавица не можеше да се равнява с нея по лекота и увереност. Но клетото Щурче беше тъй лошо облечено, че изглеждаше десет пъти по-зле от обикновено. Ландри, който не смееше вече да погледне Мадлон, толкова натъжен и унижен се чувствуваше, погледна партньорката си и тя му се стори по-грозна в празничните дрипи, отколкото в обикновеното си облекло – мислеше, че се е нагиздила, а беше станала смешна.

Забрадката ѝ беше съвсем пожълтяла от стоене в шкафа и вместо да е малка и подгъната, според модата в този край, тя висеше отстрани като големи плоски уши, а отзад падаше грозно до шията, така че Фадет приличаше на баба си; главата ѝ изглеждаше огромна като крина, забучена на тънкия ѝ врат като на пръчка. Полата ѝ от полувълнено платно беше окъсяла две педи и понеже тя беше много пораснала през

годината, тънките ѝ почернели от слънцето ръце стърчаха от ръкавите като паякови пипала. Освен това носеше алена престилка, с която много се гордееше; беше ѝ останала от майка ѝ и бе толкова старомодна, че никое от младите момичета не би я погледнало. Защото клетото момиче съвсем не се гиздеше, а живееше като момче, без да се грижи за лицето си – Щурчето обичаше много игрите и лудориите. Фадет приличаше на натруфена баба и всички я презираха за лошото ѝ облекло, за което беше причина не толкова оскъдицата, колкото скъперничеството на бабата и липсата на вкус у внучката.

XV

Силвине не можеше да се начуди откъде-накъде брат му изпълнява прищевките на Фадет, която той не можеше да търпи. Ландри не знаеше как да обясни постъпките си, идеше му да потъне в земята. Мадлон беше много ядосана и въпреки че Фадет ги увличаше във вихъра на танца, лицата им бяха тъй тъжни, като че ли им бяха потънали гемиите.

Ландри се измъкна веднага след първия танц и се скри в своята градинка, но само след миг малката Фадет, придружена от Скакалеца, който се беше накичил с пауново перо и златна нашивка на каскета, затова смяташе, че може да беснее и да крещи повече от друг път, го догони, като домъкна цяла банда по-малки момичета, защото нейните връстнички не обичаха да играят с нея. Когато Ландри я видя с цялата тая хвърковата чета, която тя водеше за свидетели, в случай че ѝ откаже, той се примири и я заведе под орехите, за да танцуват на по-закътаното място, та да не го вижда никой. За щастие, нито Мадлон, нито Силвине бяха там; нямаше и много хора от неговия край, така че можеше да изпълни спокойно задължението си, като изиграе третия танц с Фадет. Около тях танцуваха само непознати, които не им обръщаха внимание.

Щом свърши, той отиде да потърси Мадлон, за да я почерпи под навеса. Но тя беше танцувала с други и им беше обещала да пирува с тях, затова гордо му отказа. Като го видя, че се оттегля в един ъгъл, с изпълнени със сълзи очи, тъй като ядът и гордостта я разхубавяваха и всички като че ли го забелязваха, тя бързо стана от мястото си и бързо каза:

– Ето, че звъни за вечерня. Кой ме кани на танц след молитвата?

Тя се бе обърнала към Ландри, разчитайки, че той бързо ще каже: „Аз“, но преди още да отвори уста, други я поканиха и Мадлон, без да благоволи да го погледне укорително или съжалително, влезе в черквата с новите си поклонници.

Щом молитвата свърши, тя излезе с Пиер Обардо, последвана от Жан Аладниз и Етиен Алафилип; тримата танцуваха един след друг с нея, защото тя не можеше да мине незабелязана – беше хубаво и имотно момиче. Ландри я изгледа с крайчеца на окоото; малката Фадет беше останала в черквата, където шептеше дълги молитви след другите. Тя правеше винаги така в неделя поради голяма набожност според едни, за да прикрие съглашението си с дявола според други.

На Ландри много му домъчня, че Мадлон не му обръща никакво внимание, че се е зачервила като ягода от удоволствие и че много бързо се беше утешила от обидата, която бе принуден да ѝ нанесе. За пръв път му мина през ума мисълта, че тя е прекалено голяма кокетка и сигурно никога не е изпитвала кой знае какви чувства към него, щом може да се забавлява така.

Вярно е, че беше виновен поне външно, но тя видя, че е много нагъжен под навеса и би могла да отгатне, че иска да ѝ обясни нещо, а Мадлон никак не се бе обезпокоила и се веселеше като козле, докато неговото сърце се топеше от скръб.

Когато свърши танца с тримата си партньори, Ландри се приближи до нея, защото искаше по-скоро да ѝ говори насаме. Чудеше се как да я отведе настрана – беше още малък и се стесняваше от жените. И понеже не намери подходящи думи, улови я за ръка и я дръпна; тя обаче му каза полуядосано, полуизвинително:

– Е, какво, Ландри, да не би най-сетне да си решил да ме поканиш на танц?

– Не, не те каня на танц – отговори той, защото не умееше да се преструва и не мислеше вече да изменя на дадената дума. – Но за да ти кажа нещо, което трябва да изслушаш.

– О, ако имаш да ми казваш някакви тайни, Ландри, по-добре да поговорим друг път – каза тя, като си дръпна ръката. – Днес е ден за танци и за забавления. Краката все още ме държат, а щом Щурчето те е изтощило, върви си да спиш, ако искаш, аз оставам.

И тя прие поканата за танц на Жермен Оду. Когато обърна гръб на Ландри, той чу как Жермен Оду ѝ каза:

– На това момче май му се искаше да изиграе този танц!

– Може би – поклати глава Мадлон, – но не е лъжица за неговата уста.

Ландри се огорчи много от думите ѝ и остана до края на танца, за да види как ще се държи Мадлон, която не направи нищо неприлично, но се държеше тъй надуто, че той се ядоса; и когато Мадлон се върна, той я погледна малко подигравателно, а тя му подхвърли предизвикателно:

– Е, какво, Ландри, днес като че ли не можеш да си намериш партньорка? Щеш не щеш, ще се върнеш при Щурчето!

След тези нейни думи той обиколи църквата, за да намери малката Фадет и застана с нея точно срещу Мадлон. Така изиграха два танца. Щурчето ликуваше доволно и гордо! То не криеше радостта си,

лукавите му черни очи блестяха, повдигаше малката си глава с голямата забрадка като качулато пиле.

Но за нещастие пет-шест момчетии, с които Фадет обикновено танцуваше, се ядосваха, като я гледаха; те не можеха да се приближат до нея и макар много да не я обичаха, ценяха я като добра танцьорка, затова сега започнаха да я одумват, че е горделива и заповтаряха след нея: „Я погледнете Щурчето, мисли си, че ще омае Ландри Барбо. Щурче, Свирче, Зверче, Врабче, Гардже, Печено краче“ и други прякори, както си имаха навик да кръщават хората в нашия край.

XVI

Когато малката Фадет минаваше край тях, те я улавяха за ръката или ѝ слагаха марки, за да падне, а някои от по-малките дърпаха забрадката ѝ и викаха:

– Голямата капела, голямата капела на баба Фаде!

Клетото Щурче раздаде пет-шест плесници наляво-надясно, но това само привлече вниманието на останалите и тогава местните жители започнаха да приказват:

– Я го виж ти нашето Щурче как му е потръгнало днес! Ландри Барбо само с нея танцува. Вярно е, че танцува хубаво, но какво се надува като хубавица и се пъчи като сврака!

А някои казваха на Ландри:

– Да не те е омагьосала, клетки Ландри, та гледаш само нея? Или и ти искаш да станеш магьосник, та скоро да поведеш вълци из полето?

Ландри беше просто съсипан. Но Силвине, за когото нямаше по-прекрасен и по-почитан човек от брат му, беше още по-оскърбен, като виждаше, че той става за присмех на цял свят и дори пришълците започнаха да се чудят:

– Такова хубаво момче, откъде му е хрумнало да задиря най-голямата грозотия на събора!

Мадлон тържествуващо се, вслушваше в тези подигравки и безмилостно каза:

– Какво искате, Ландри е още малко момче, готов е да бърби с всеки, все едно дали е с козя или с човешка глава.

Тогава Силвине дръпна Ландри и му каза:

– Да си вървим, братко, иначе ще трябва да се разправяме, защото хората се подиграват, а обидите, които отправят към малката Фадет, се отнасят и до тебе. Не знам какво те прихвана днес да танцуваш четири-пет пъти с нея. Ще рече човек, че искаш да правиш смешки, но свършвай вече, моля те. За нея няма значение, че се излага на обидите и презрението на всички, тя си умира за това, то ѝ допада, но нашата работа е друга. Хайде да се махаме, ще се върнем, след като свърши черковната служба и ще поканиш на танц Мадлон, която е момиче на място. Винаги съм те упреждал, че обичаш прекалено много танците, и ето че взе да правиш неразумни неща.

Ландри го последва две-три крачки, но изведнъж чу някакъв шум и

се обърна. Видя, че поклонниците на Мадлон и другите момичета се надсмиват на малката Фадет, а хлапетиите, окужени от подигравките им, бяха смъкнали забрадката ѝ. Дългите ѝ черни коси се бяха разпилели по раменете и тя се бореше гневна и измъчена. Защото този път не беше направила нищо и плачеше от яд, но не можеше да стигне забрадката си, която един лош хлапак беше закачил на върха на една пръчка.

Тази постъпка се видя страшно грозна на Ландри. Доброто му сърце не възприемаше несправедливостите. Той сграбчи хлапето, отне му забрадката и пръчката, тупна го веднъж по задника, приближи се до другите, които се разбягаха още с появата му, улови клетото Щурче за ръка и му подаде забрадката. Бързината, с която Ландри беше действувал, и страхът на хлапетиите предизвикаха бурни смехове. Всички заръкопляскаха на Ландри. Но Мадлон извъртя работата срещу него. Подкрепиха я и други от връстниците на Ландри, както и някои по-големи от него момчета, и всички започнаха да му се смеят.

Ландри вече не се срамуваше, той се почувствува силен и достоен и не знам какво му подсказа, че дълг на мъжа е да не оставя да измъчват пред него жена, грозна или хубава, малка или голяма, щом тя е танцувала пред всички с него. Той видя как го гледат кавалерите на Мадлон, отиде близо до разните аладнизовци и алафилиповци и им каза:

– Е, какво пък, щом ми е приятно да бъда внимателен с тази девойка, на вас какво ви става? Ако сте засегнати нещо, защо се обръщате и си шушукате? Не ме ли виждате? Някой тук каза, че съм бил още дете. Защо не ми го каже мъж или младеж, и то право в лицето? Чакам думата ви и тогава ще видим може ли да се обижда момиче, което е танцувало с дете?

Силвине не беше изоставил брат си и макар да не одобряваше цялата тази разправа, беше готов да го подкрепи. Там имаше четирима-петима младежи, по-големи от близнаците, но като ги видяха как решително стоят, пък и преценявайки, че не си струва да се бият за такива дреболии, не продумаха дума, спогледаха се, сякаш да се запитат кой иска да си премери силите с Ландри. Никой не излезе напред, а Ландри, без да пуска ръката на Фадет, каза:

– Сложи си забрадката, Фаншон, и да танцуваме, та да видим кой ще посмее да ти я вземе!

– Не – каза Фадет, като изтри сълзите си, – достатъчно танцувах днес. Прощавам ти остатъка от задължението.

– Нищо подобно, ще танцуваме още – каза Ландри, пламтящ от смелост и гордост. – Няма да позволя някой да каже, че не танцувах с

мене, защото можеш да бъдеш оскърбена!

И той танцува още с нея, без никой да ѝ каже дума или да я погледне накриво. Мадлон и поклонниците ѝ отидоха да танцуват другаде. След танца малката Фадет каза тихо на Ландри:

– А сега стига, Ландри. Доволна съм от тебе и ти връщам думата. Отивам си в къщи; танцувай с когото искаш тази вечер.

И тя намери братчето си, което се биеше с другите деца, и си отиде така бързо, че Ландри дори не я видя накъде зави.

XVII

Ландри отиде да вечеря в къщи с брат си и за да разсее тревогата на Силвине, той му разказа премеждието с блуждаещото огънче и как малката Фадет го избавила, защото проявила смелост или направила магия, а след това му поискала за награда да танцува седем пъти с нея на празника. Не му каза нищо друго, не искаше да признае страха, който беше изживял миналата година при мисълта, че може да го види удавен, и не сбърка, защото лошите мисли на децата понякога се възвръщат, ако някой им обърне внимание или заговори пак за тях.

Силвине одобри, че брат му е съдържал думата си и каза, че неприятните последици всъщност още повече би трябвало да увеличат уважението към него. Но макар и сам да се изплаши от опасността, на която се беше изложил Ландри, не изпита признателност към малката Фадет. Тя му беше противна, затова не можеше да повярва, че го е намерила край реката случайно и му е помогнала от добрина.

– Сигурно тя е призовала блуждаещото огънче – каза той, – за да те сбърка и да те накара да се удавиш. Но бог не ѝ е позволил, защото ти никога не си извършвал смъртен грях. Тогава лошото Щурче, използвайки добрината и признателността ти, те е накарало да му обещаеш нещо, неприятно и лошо за теб. Много е злобно това момиче. Всички вещици обичат злините. Няма добра магьосница. Тя е знаела, че ще те скара с Мадлон и с най-добрите ти познати. Искала е да те накара да се биеш и ако добрият бог втори път не те беше защитил срещу нея, добре щеше да се наредиш.

Ландри, който нямаше нищо против да вижда нещата през очите на брат си, си каза, че той може би има право и не защити Фадет. Поговориха си за блуждаещото огънче – Силвине никога не беше го виждал и нямаше желание да го види, но слушаше с голямо любопитство за него. Момчетата не посмяха да кажат нищо на майка си, защото тя се страхуваше дори да помисли за блуждаещото огънче, както и на баща си, който се подиграваше и го беше виждал десетина пъти, без да му обърща внимание.

Танците продължиха до полунощ, но Ландри, който беше много натъжен от скарването си с Мадлон, не пожела да използва възврънатата си свобода, затова отиде да помогне на брат си да приберат добитъка от пасището. И понеже бяха на половината път от Приш и главата го

болеше, той се сбогува с брат си и си тръгна. Силвине не искаше брат му да минава през брода Рулет, защото се страхуваше блуждаещото огънче и Щурчето да не му изиграят пак някоя лоша шега. Накара го да обещае, че ще заобиколи по дългия път през мостчето на голямата воденица.

Ландри изпълни желанието на брат си и вместо да мине през ливадата, спусна се по брега на Шомоа. Не се страхуваше от нищо, понеже шумът от празненството стигаше дотук. Чуваха се пищенето на гайдите и виковете на танцуващите. А той знаеше, че духовете причиняват злини само когато всичко живо потъне в сън.

Когато слезе надолу по брега, вдясно от каменоломната, чу стенание и плач; отначало помисли, че е бекас, но колкото повече се приближаваше, толкова повече му заприлича на човешка жалба; и тъй като беше смел, щом ставаше дума да се срещне с хора, а още повече, когато трябваше да помогне, той смело се спусна в каменоломната. Когато се приближи, всичко притихна.

– Кой плаче там? – запита Ландри със спокоен глас.

Никакъв отговор.

– Да не би да е някой болен? – запита пак той.

Отново никакъв отговор. Понечи да си тръгне, но първо реши да надникне в камънака и трънака; скоро съзря на лунната светлина някаква фигура на земята – някой лежеше като мъртъв и не помръдваше, може би не се чувствуваше добре, а може би страдаше много и не желаше никой да го види.

Ландри никога не беше виждал и докосвал мъртвец. Мисълта, че пред него може би лежи умрял човек, го развълнува, но той се овладя, защото си каза, че е длъжен да помогне на ближния си. И решително се приближи, за да пипне ръката на лежащия; като видя, че е открита, сянката изведнъж се изправи и Ландри позна малката Фадет.

XVIII

Ландри се ядоса, че Фадет непрекъснато му се изпречва на пътя. Но понеже тя изглеждаше много нещастна, я съжали и я заговори:

– Щурче, нима ти плачеш така? Да не би някой да те е набил или да те е подгонил, та плачеш й се криеш тук?

– Не, Ландри, никой не ми е додявал, след като ти така храбро ме защити, пък и аз не се страхувам от никого. Скрих се да си поплача и това е. Защото няма нищо по-глупаво от това да си показваш мъката пред другите?

– Че за какво ти е толкова мъчно? Да не е заради днешните разправии? И ти имаш малко вина за тях, но хайде, утеши се и вече не се излагай така.

– Защо ми говорите така, Ландри. Каква вина имам аз. Нима е обидно, че ви поканих да танцувате с мен, нима аз съм единственото момиче, което няма право да се забавлява като другите.

– Не става дума за това, Фадет, аз не ви упреквам, че сте пожелали да танцувате с мене. Направих каквото пожелавате и се държах с вас както трябваше да се държа. Вашата вина е по-далечна и тя не се отнася до мене, а до самата вас, и вие знаете, че е така.

– Не, Ландри, както е вярно, че обичам бог, така е вярно, че не разбирам каква грешка мога да имам. Никога не съм мислила за себе си и ако се упреквам за нещо, то е само, че ви причиних неприятности, без да искам.

– Да не говорим за мен, Фадет, аз не се оплаквам от нищо. Да говорим за вас. Понеже вие си мислите, че нямате грешки, искате ли приятелски и откровено да ви кажа за какво сте виновна?

– Да, Ландри, кажи ми! Ще приема думите ти като най-голяма награда или като най-голямо наказание за доброто или злото, което съм ти причинила.

– Добре тогава, Фаншон Фаде, понеже говориш разумно и за първи път в живота ти те виждам кротка и сговорчива, ще ти кажа защо никой не те тачи като шестнадесетгодишна девойка, както се полага на всяко момиче. В тебе няма нищо моминско, ти изглеждаш и се държиш като момче. Не се грижиш за себе си. Не си чиста, не си прилично облечена. Сама се правиш грозна с дрехите и приказките си. Знаеш добре, че децата те наричат с много по-грозно име от прякора Щурче. Наричат те

Мъжкарана. Да не мислиш, че е случайно на шестнадесет години да приличаш на момче? Катериш се по дърветата като котка, а като яхнеш кон без юзда и седло и препуснеш, си същински дявол. Добре е да си силна и гъвкава, добре е да не се страхуваш от нищо, но това по-подхожда на мъжете. Прекален светец и богу не е драг, а ти като че ли все искаш да те забележават. А щом те забележат, започват да те закачат и викат подир тебе като след вълк. Ти си остроумна и отговаряш със зловни шеги, които размиват онези, за които не се отнасят. Хубаво е човек да бъде по-остроумен от другите, но щом покажеш това, печелиш си врагове. Ти си любопитна и щом се добереш до чужди тайни, захвърляш ги грубо в лицата на хората, щом нещо те докачат. Това ги кара да се страхуват от тебе, а всички мразят хората, от които се страхуват, и им отвръщат с повече злини, отколкото те са им направили. Най-сетне не зная дали си магьосница или не, но мисля, че разбираш разни работи и дано да нямаш спогодба със злите духове. Мъчиш се да се показваш такава, за да уплашиш онези, които те ядосват, и с това винаги си печелиш лошо име. Ето това са грешките ти, Фаншон Фаде, и заради тези грешки хората ти имат зъб. Размисли и ще видиш, че ако се постараш да приличаш малко на другите, хората ще започнат да гледат с по-добро око на тебе, макар че си повече от тях.

– Благодаря ти, Ландри – отговори Фадет много сериозно, след като изслуша благоговейно думите му. – Ти ми каза почти всичко, в което ме укоряват, но ми го каза много по-любезно и загрижено, отколкото другите. А сега искаш ли да ти отговоря? Ако си съгласен, седни за малко при мене.

– Мястото не е никак приятно – каза Ландри, който не се смушаваше от това, че ще закъснее с нея, но все си мислеше за лошите магии, в които я обвиняваха, че прави на доверчивите.

– Мястото ти се струва неприятно, защото на вас, богаташите, мъчно ви се угажда. Трябва ви мека трева, за да седнете, понеже можете да избирате в ливадите и градините си най-хубавите места и най-дебелата сянка. Но тези, които нямат нищо, не са така придиричиви пред добрия господ и подлагат под главата си първия камък, който им попадне. Бодлите не бодат краката им и където и да попаднат, те виждат само хубави и приятни неща на небето и на земята. Няма лошо място, Ландри, за тези, които познават добродетелта и красотата на всички божии творения. Без да съм магьосница, аз зная каква полза има и от най-малките тревици, които ти тъпчеш с крака, а като зная за какво могат да послужат, гледам ги и те ми казват нещо и с мириса, и с вида си. Казвам ти това,

Ландри, за да те науча и на друго нещо, което се отнася колкото до човешките души, толкова и до цветята в градините и до къпините в каменилоломните; хората често презират онова, което им се струва грозно и лошо, и по този начин се лишават от спасителни и благотворни за тях неща.

– Не ми е много ясно какво искаш да кажеш – забеляза Ландри и седна до нея.

Те постояха малко безмълвни, защото Фадет имаше крилата мисъл, която Ландри не можеше да следва. Въпреки че се беше пообъркал, той неволно слушаше с удоволствие тази девойка, защото никога досега не беше чувал тъй нежен глас и тъй добре изказани мисли като гласа и думите на Фадет в този миг.

– Слушай, Ландри – продължи тя, – аз заслужавам повече съжаление, отколкото укор, и ако имам някаква вина към себе си, то съвсем не съм виновна към другите, а ако хората бяха справедливи и разумни, щяха да оценят повече доброто ми сърце, отколкото грозното ми лице и лошите ми дрехи. Размисли или аз ще ти кажа, ако не знаеш с каква съдба съм дошла на този свят. Няма да ти разправя нищо лошо за клетата си майка, която всички укоряват и обиждат, защото тя не е тук да се защити, а и аз самата не мога да я защита, понеже не зная какво зло е направила и какво я е подтикнало да го извърши. Е, добре, всички са тъй лоши, че едва майка ми ме беше изоставила, и аз все я оплаквах горчиво, при най-малко спречкване в играта, за всяка дреболия, която биха си простили помежду си, децата ме обвиняваха за грешката на майка ми и ме караха да се срамувам от нея. Може би някои благоразумно момиче би млъкнало, смятайки, че е по-добре да не защитава майка си и да остави да я обиждат, за да не обиждат него. Но аз не можех да постъпя така. Това беше по-силно от мен. Майка ми си е моя майка, каквото и да е направила, и все едно дали някога ще я намеря или никога няма да чужа да се говори за нея вече, винаги ще я обичам от цялото си сърце. Затова, когато ми казват, че съм дъщеря на уличница и казармена лавкаджийка, аз се ядосвам не заради себе си, знам, че това не е обида, защото не съм извършила нищо лошо, ядосвам се заради клетата си мила майка, която съм длъжна да защитавам. И тъй като нищо не зная и не мога да я защита, аз си отмъщавам заради нея, като казвам на другите истините, които си заслужават, и им показвам, че не струват повече от тази, която замерят с камъни. Ето защо разправят, че съм любопитна и безсрамна, когато науча тайните им и ги разпространя. Вярно че добрият бог ме е създал любопитна, ако е любопитство да искаш да разгадаваш загадките.

Но ако с мен се държаха добре, по човешки, аз дори не бих помислила да задоволявам любопитството си за сметка на ближния. Бих се задоволила да изуча тайните, които ми преподава баба ми – как да лекувам човешкото тяло. Цветята, тревите, камъните, буболечките, тайните на природата щяха да ми бъдат достатъчни, за да се занимавам и да се забавлявам, аз, която обичам да бродя и да тършувам навсякъде. Щях да стоя винаги сама, без да зная какво е скука, защото най-голямо удоволствие ми доставя да скитам из затънтени места и да мисля за сума неща, за които не съм чувала да говорят хора, които се мислят много осведомени и умни. Ако понякога ми се е искало да се сближа с хората, то е, защото съм се стремяла да правя услуги с незначителните си познания, на които ме е научила баба ми и които и тя прави често, без нищо да каже. Е, добре, вместо да ми благодарят любезно, всички тези деца, мои връстници, чиито рани и болести лекувам и на които казвам лекарствата си, без нищо да им искам, те се отнасят към мене като към магьосница и онези, които смирено са идвали да ми искат помощ, когато са били в нужда, по-късно при пръв удобен случай ми говорят глупости.

Винаги ме е дразнило и бих могла да им отмъстя, защото, както знам да правя добро, така мога да правя и зло, но никога не съм се възползвала от това. Аз не зная какво е злопамятност и си отмъщавам само на думи, защото се успокоявам, като кажа нещата веднага, както ми са на устата; след това изобщо не мисля за нищо и прощавам, както бог е заповядал. А колкото до това, че не се занимавам с външността си и се държа лошо, то би трябвало да покаже на всички, че не съм толкова луда да се мисля за хубава, след като съм грозна и никой не ме поглежда. Казвали са ми го често, за да не се заблуждавам. А като виждам колко груби и презрителни са хората към тези, които бог е онеправдал, доставям си удоволствието да не им се нравя, утешавайки се от мисълта, че в лицето ми няма нищо, което да отблъсне добрия бог и моя ангел-пазител, които никога не биха ме укорили за това, както и аз самата не се укорявам. Освен това, аз не съм като тези, които казват: „Ето една гъсеница, какво грозно животно! У, колко е грозно! Я да го убия!“ Аз не стъпквам клетото божие създание и ако гъсеницата падне във водата подавам ѝ лист за да се спаси. Затова разправят, че съм обичала лошите животни и съм била магьосница, защото не обичам да мъча жаби, да късам краката на оси, да заковавам живи прилепи към дърветата. Клето животинче – му казвам аз, – ако трябва да убиват всеки, който е грозен, не бих имала повече от теб право да живея.

XIX

Кой знае защо Ландри се развълнува от начина, по който малката Фадет говореше смирено и спокойно за грозотата си и като си припомни лицето ѝ, което не виждаше в тъмнината на каменоломната, той ѝ каза, без да се замисля:

– Знаеш ли, Фадет, ти съвсем не си толкова грозна, колкото си мислиш и колкото сама искаш да се изкараш. Има много по-грозни от тебе, а никой не се занимава с тях.

– Все едно колко съм грозна, Ландри, защото не можеш да кажеш, че съм хубава, нали? Така че не ме утешавай, на мен не ми е мъчно.

– Дявол да го вземе, кой знае как ще изглеждаш, ако се облечеш и се забрадиш като другите. Всички казват, че ако не беше тъй чипоноса, ако устата ти не беше тъй голяма и кожата ти тъй черна, нямаше да си толкова грозна; разправят също, че в целия наш край няма очи като твоите и ако не гледаше тъй дръзко и подигравателно, всеки щеше да пожелает да го стрелнеш с тия очи.

Ландри говореше така, без сам да си дава сметка за думите си. Припомняше си недостатъците и качествата на малката Фадет и за първи път се занимаваше с нея, само преди миг дори през ум не би му минало да го стори. Това я накара да стане предпазлива, но тя не се издаде, защото беше достатъчно умна да не приеме всичко за чиста монета.

– Гледам с добри очи на всичко, което е добро – каза тя, – и жалия дори ония, които не го заслужават. Затова се утешавам лесно, че не се нравя на онези, които не ми харесват, и не разбирам защо всичките тези хубави момичета, които имат толкова поклонници, се занасят с всички, като че ли всички им харесват. Ако аз бях хубава, щях да показвам красотата си и да бъда любезна само с онзи, който ми е мил.

Ландри помисли за Мадлон, но малката Фадет не го остави да задълбава въпроса; тя продължи:

– Моята вина, Ландри, към другите е, че не искам тяхната милост, нито снизхождението им, задето съм грозна, а се показвам пред тях, без да се труфя, за да се прикривам. Това ги дразни и ги кара да забравят, че често съм им правила добрини и никога злини. От друга страна, дори да се бях грижила за външността си, откъде да взема средства да се гиздя. Просила ли съм някога, макар да съм нямала пукната пара? Баба ми дава само храна и подслон и ако не умея да използвавам дрипите, които ми е

оставила клетата ми майка, моя грешка ли е, след като никой не ме е научил нищо и от десетата си година съм изоставена без обич и без състрадание от когото и да било. Знам добре в какво ме укоряват, ти не ми го каза от жал – говорят, че съм шестнадесетгодишна и мога да отида на чуждо място, тогава ще имам средства и възможности да се обличам, но любовта към мързела и скиторенето ме задържали при баба, която не ме обичала и имала достатъчно средства, за да си вземе прислужница.

– Добре де, Фадет, това не е ли вярно? – запита Ландри. – Укоряват те, че не обичаш да работиш, и самата ти баба разправя наляво и надясно, че щяло да ѝ бъде много по-изгодно да си вземе слугиня на твоє място.

– Баба ми говори така, защото обича да мърмори и да се оплаква, но щом спомена да я напусна, тя ме задържа, защото знае, че съм ѝ полезна, отколкото признава. Нито очите, нито краката ѝ са вече младежки, за да търси тревите, с които приготвя настойките и праховете си, а има такива билки, за които трябва да се ходи далеч в непроходими места. Освен това, както ти казах, аз самата откривам особени свойства на някои билки, които тя не знае и в които се уверява, когато пригответи лекарствата и те окажат добро въздействие. А колкото за добитъка ни, той е толкова добре гледан, че всички се чудят, като видят нашето стадо, което пасе само на общинското пасище. Е добре, баба ми знае отлично на кого дължи овцете с хубава вълна и козите с хубаво мляко. Така е, тя няма никакво желание да я напусна, защото ѝ струвам много по-малко, отколкото ѝ давам. Пък аз обичам баба, макар тя да ми се кара и да ме лишава от много неща. Но имам и друга причина, поради която не искам да я напусна, да ти я кажа ли, Ландри!

– Кажй я – отговори Ландри, който не се уморяваше да слуша Фадет.

– Причината е – каза тя, – че майка ми остави, когато няхах дори и десет години, още едно грозно дете, грозно като мене, и още по-онеправдано, защото куца от рождение, хилаво, болнаво, изкривено, вечно тъжно и озлобено, защото все не му е добре на клетото дете. И всички го задяват, блъскат го, унижават го, горкото ми Скакалче! Баба ми го хока грубо и го бие и ще го бие, ако аз не го защитавам, като уж му се карам. Но винаги внимавам да не го ударя истински и той го знае. Така че, щом направи някоя беля, тича да се крие в полите ми и ми казва: „Набий ме, преди баба да е започнала!“ И аз го бия на шега, а хитрецът се прави, че вика. Освен това аз се грижа за него, не мога да го изкърпя хубаво, горкото дете, но щом ми падне някоя дрипа, преправям я, за да

го облека; лекувам го, когато е болен, а баба ще го остави да умре, защото не умее да се грижи за деца. Запазвам живота на милото зверче, което без мене ще бъде съвсем нещастно и скоро ще отиде, ако не съм аз, в земята при нашия клет баща, на когото не можах да попреча да умре. Не зная дали му правя услуга, като му помагам да живее изкривено и неприятно, каквото е, но това е по-силно от мене, Ландри, и като си помисля, че бих могла да отида някъде на работа за пари и да се измъкна от немотията, сърцето ми се топи от жалост и започвам да се укорявам, като че ли съм майка на Скакалеца и го виждам как загива по моя вина. Ето това са моите недостатъци и моите грехове, Ландри. А сега нека добрият бог ме съди. Аз прощавам на тези, които не ме зачитат.

XX

Ландри продължаваше да слуша внимателно малката Фадет и не намираще думи да ѝ възрази. Накрая, когато тя му заговори за малкото си братче Скакалеца, така се развълнува, че тя му стана мила и му се прииска да застане на нейна страна срещу целия свят.

– Да ти кажа ли, Фадет, всеки, който смята, че нямаш право, всъщност сам няма право, защото това, което ми каза, беше добре казано и никой не би могъл да се съмнява в доброто ти сърце и здравия ти разум. Защо не се покажеш такава, каквата си? Тогава няма да приказват лошо за тебе и ще ти отдадат справедливото.

– Казах ти, Ландри – възрази му тя, – не желая да се харесвам на хора, които не ми харесват.

– Щом го казваш на мене, значи ти...

Ландри се спря изненадан от това, което щеше да каже. После продължи:

– Значи, ти ме почиташ повече от другите. А аз си мислех, че ме мразиш, защото никога не съм бил добър към теб.

– Може би съм те мразила малко – отговори Фадет, – но дори и да е било така, от днес вече не те мразя и ще ти кажа защо, Ландри. Мислех, че си горд и ти наистина си горд, но си готов да надмогнеш чувствата си заради дълга и затова заслугата ти е още по-голяма. Мислех, че си неблагодарен и макар гордостта, в която са те възпитали, да те подтиква да бъдеш неблагодарен, ти държиш толкова на думата си, че винаги си готов да изпълниш обещаното. Най-сетне мислех, че си страхлив, и затова бях склонна да те презирам, но сега разбирам, че си само суеверен и съвсем не ти липсва смелост, когато трябва да се бориш с истинската опасност. Ти танцува с мен днес, макар че ти беше унижително. Дойде дори да ме потърсиш след вечерната молитва в черквата, когато ти бях простила в сърцето си, след като се бях помолила, и няхах намерение да те измъчвам повече. Защити ме срещу лошите деца и предизвика големите момчета, които без теб щяха да ме пребият. И най-сетне тази вечер, като чу, че плача, дойде да ми помогнеш и да ме утешиш. Помни, Ландри, че никога няма да забравя тези неща. Цял живот ще пазя спомена за това и ти можеш да искаш от мен всичко, когато имаш нужда. Зная, че днес ти причиних голяма мъка. Да, Ландри, аз съм достатъчно ловка магьосница, за да отгатна, макар че до тази сутрин не подозирах

нищо; но моля те да ми вярваш, че постъпих тъй повече от проклетия, отколкото от злоба и ако знаех, че си влюбен в Мадлон, нямаше да те скарам с нея, като те принудя да танцуваш с мен. Признавам си, забавно ми беше, че танцуваш с грозница като мене, а изоставяш хубавицата, но си мислех, че нанасям драскотина само на честолюбието ти. Когато разбрах, че е истинска рана на сърцето ти, че без да искаш, все поглеждаш към Мадлон и едва не се разплака, че тя ти се разсърди, аз самата заплаках, така е, заплаках, когато пожела да се биеш с поклонниците ѝ, а ти си помисли, че плача от разкаяние. Затова плачех тъй горчиво и когато ме завари тук, но вместо да плача, ще поправа злото, което причиних на такова добро и храбро момче, каквото си ти, признавам го.

– Да допуснем, клета Фаншон – каза Ландри, дълбоко развълнуван от сълзите, които тя отново започна да лее, – че наистина си ме скарала с девойката, в която съм влюбен, както ти разправяш, какво би могла да направиш, за да ни сдобриш?

– Довери ми се, Ландри – отговори малката Фадет, – не съм толкова глупава, та да не знам как да се оправя. Мадлон ще узнае, че аз съм виновна за всичко. Ще ѝ призная и ще те изкарам по-бял от снега. Ако тя още утре не бъде твоя приятелка, то значи, че никога не те е обичала и...

– И аз не трябва да съжалявам за нея, Фаншон. И тъй като тя всъщност никога не ме е обичала, напразно ще си създаваш излишни грижи. Не прави нищо и се утеши, защото не си ми причинила кой знае каква скръб. Вече се излекувах от нея.

– Такива мъки не се лекуват толкова бързо – отговори малката Фадет, а после се поправи. – Поне така разправят. Говориш тъй от яд, Ландри. Като се напиш и настъпи денят, пак ще се натъжиш, че не си се помирил с хубавата девойка.

– Може и така да е – каза Ландри, – но те уверявам, че сега изобщо не мисля за нея. Ти сякаш искаш да ми внушиш, че много я обичам, а аз си мисля, че дори не съм изпитвал нещо към нея, то ще е било толкова дребна работа, че вече почти не си го спомням.

– Чудно – въздъхна малката Фадет, – значи, така обичате вие, момчетата?

– Боже мой, да не би пък вие, момичетата, да обичате по-хубаво, щом се оскърбявате тъй бързо и се утешавате с първия срещнат. Но ние говорим за неща, които още не разбираме, малка Фадет. Нали ти вечно се подиграваш на влюбените? Струва ми се, че и сега се шегуваш с мен, като искаш да уредиш работите ми с Мадлон. Не прави нищо, казвам ти,

защото тя ще си помисли, че аз съм те изпратил, а това няма да е вярно. И може би ще се разсърди, като си помисли, че ѝ се представям за много влюбен, след като истината е, че никога не съм ѝ казал нито една любовна дума и дори да ми е доставяло удоволствие да бъда с нея и да танцуваме, тя никога не ме е насърчавала да ѝ го кажа. Така че зарежи тази работа. Тя сама ще дойде, ако иска, а ако не дойде, едва ли ще умра от това.

– Зная по-добре от теб какво мислиш, Ландри – възрази малката Фадет. – Вярвам ти, като ми казваш, че още не си говорил на Мадлон за любовта си, но тя трябва да е много проста, ако не е разбрала по очите ти, че я обичаш, особено днес. Тъй като аз станах причина за сръдната ви, мисля, че аз трябва да стана причина и за сдобряването ви. И тъкмо се представя добър случай Мадлон да разбере, че я обичаш. Това е моя работа и аз ще го направя тъй изтънко и толкова на място, че тя няма да може да те обвини, че си я пренебрегнал заради мен. Довери ми се, Ландри, довери се на малката Фадет, на клетото грозно Щурче, чиято душа не е тъй грозна, както външността му, и му прости, че те е измъчило, защото сега ще ти направи голямо добро. Ще разбереш, че е приятно да те обича хубавица, но е полезно да имаш приятелка грозница, защото грозниците са безкористни, те не проявяват нито яд, нито злопаметство.

– Все едно дали си хубава или грозна, Фаншон – каза Ландри, като я улови за ръка, – мисля, че разбрах колко прекрасно е твоето приятелство, толкова прекрасно, че в сравнение с него може би дори любовта нищо не струва. Ти си много добра, сега вече го знам, защото аз те оскърбих, а ти не ми се разсърди днес и макар да разправяш, че съм се държал добре с тебе, всъщност аз постъпих грозно.

– Как тъй, Ландри, не разбирам какво...

– Та аз не те целунах нито веднъж по време на танца, Фаншон, а това беше мой дълг и мое право, такъв е обичаят. Отнесох се към теб като към малко десетгодишно момиченце, което не целуват, а ти си почти моя връстница. Имаме разлика само една година. Тъй че аз те обидих, но ти си толкова добра, че не го забеляза.

– Не съм си и помислила за това – каза малката Фадет, но стана, защото почувствува, че лъже, и се изплаши да не се издаде. – Слушай – каза тя престорено весело, – слушай как свирят щурците в стърнищата, те ме викат по име, а кукумявката ми съобщава оттам часовете, които звездите отбелязват по небесния часовник.

– И аз я чувам, трябва вече да се връщам в Приш. Но преди да се сбогуваме, Фадет, не искаш ли да ми простиш?

– Та аз не ти се сърдя, Ландри, и няма за какво да ти прощavam.

– Не, не – каза Ландри, който, без сам да знае защо, се вълнуваше, след като тя му беше говорила за любов и приятелство с глас, по-сладък от гласа на синигерчетата, които чуруликат, преди да притихнат в храстите. – Не, не, ти трябва да ми простиш! Сама да ми поискаш да те целуна, за да поправа грешката си от деня.

Малката Фадет потрепери, но после изведнъж си възвърна доброто настроение.

– Значи, искаш, Ландри, да изкупиш грешката си с наказание. Прощavam ти, мило момче! Ти и без това направи твърде много, като танцува с грозницата, ще станеш прекалено добродетелен, ако се решиш да я целунеш.

– Недей, не говори така! – възкликна Ландри, като я улови за лакътя. – Мисля, че няма да е никакво наказание, ако те целуна... стига това да не ти е неприятно, понеже аз ще го сторя...

И като каза това, той тъй силно пожела да целуне малката Фадет, че се разтрепери от страх да не би тя да му откаже.

– Слушай, Ландри – каза му тя с нежния си ласкав глас, – ако бях красива, щях да ти кажа, че не му е нито мястото, нито времето да се целуваме на тъмно. Ако бях кокетка, щях да си помисля, че е тъкмо време и място, защото нощта скрива грозотата ми и тук няма никого, пред когото да се засрамиш от прищявката си. Но тъй като не съм нито кокетка, нито красавица, ето какво ще ти кажа: стисни ми ръката в знак на искрено приятелство и аз ще бъда доволна да ми бъдеш приятел, защото никога не съм имала приятел и никога няма да пожелаая друг.

– Да – каза Ландри, – стискам ръката ти от все сърце, разбираш ли, Фадет, но чистото приятелство, което изпитвам към теб, съвсем не пречи да се целунем. Ако ми откажеш това доказателство, ще помисля, че още имаш нещо против мен.

И той се опита да я целуне неочаквано, но Фадет не му разреши и понеже той упорствуваше, тя се разплака.

– Остави ме, Ландри, измъчваш ме!

Ландри се отдръпна изненадан и натъжен от сълзите ѝ; после се ядоса и каза:

– Виждам, че не казваш истината, като ми разправяш, че искаш единствено моето приятелство. Сигурно си имаш по-голям приятел, щом не искаш да ме целунеш.

– Не, Ландри – зариди тя, – но се страхувам, че като ме целунеш на тъмно, без да ме виждаш, ще ме намразиш утре на светло, като ме

видиш.

– Да не би да не съм те виждал досега – възрази нетърпеливо Ландри, – да не би да не те виждам и в този момент? Ела тук на лунната светлина, виждам те добре и не знам дали си грозна, но обичам лицето ти, защото те обичам, това е то!

И той я целуна отначало разтреперан, а после я целуна повторно с такова желание, че Фадет се уплаши и го отблъсна.

– Стига, Ландри, стига! Ще рече човек, че ме целуваш от яд или че мислиш за Мадлон. Успокой се, аз ще ѝ говоря утре и ти ще я целунеш с такова радост, каквато аз не мога да ти дам.

И тя бързо се измъкна от каменоломната и се отдалечи с леката си стъпка.

Ландри остана като обезумял, искаше му се да изтича след нея. На три пъти едва не го стори, но най-сетне се спусна към реката. Струваше му се, че сам дяволът, тича след него, затова и той се затича и се спря чак в Приш. На другия ден рано сутринта отиде при воловете; докато ги хранеше и милваше, си мислеше как надълго и нашироко си бяха говорили с малката Фадет в каменоломната и му се струваше, че е било само за миг. Главата му още тежеше от съня и от душевните вълнения през деня, който беше протекъл тъй различно от всичко преживяно досега. И той се развълнува и почти се уплаши от чувството си към тази девойка, която се явяваше грозна и зле облечена както винаги. От време на време му се струваше, че е било сън желанието да я целуне и насладата, която бе изпитал, притискайки я до сърцето си, сякаш беше влюбен в нея, сякаш тя бе по-хубава и по-мила от всички девойки на земята.

„Тя сигурно наистина е чародейка, както всички разправят, макар че не си признава – помисли си той, – защото снощи явно ме омагьоса. Никога в живота си не съм чувствувал нито към баща си, нито към майка си, нито към сестра, към брат, към хубавата Мадлон и дори към скъпия ми Силвине такъв порив на обич, какъвто ме заля като вълна за две-три минути, докато това малко дяволче ми приказваше! Ако моят клет Силвине можеше да надникне в сърцето ми, веднага щеше да се изяде от ревност. Защото чувството, което изпитвах към Мадлон, не отнемаше нищо на брат ми, но само след един ден на такова безумие и плам с Фадет, бих полудял и не бих признавал никого другиго на света освен нея.“

И Ландри се задушаваше от срам, умора и нетърпение. Той седна на яслата и изпита страх, че чародейката му е отнела храбростта, разума и здравето.

Когато съмна и орачите от Приш станаха, те започнаха да го

задяват за танца му с грозното Щурче и подигравките им я превръщаха в такава грозотия, тъй зле възпитана и лошо облечена, че той се чудеше къде да се скрие, толкова го беше срам не само от онова, което хората бяха видели, но и от онова, което сам се пазеше грижливо да не отгатнат.

Той не им се разсърди обаче, защото хората от Приш му бяха приятели и не влагаха лошо чувство в закачките си. Реши се дори да каже, че малката Фадет не е такава, каквато я мислят, че струва много повече от някои други и е способна на много по-големи услуги. Пак се посипаха подигравки.

– За майка ѝ не казваме нищо – говореха те. – Но тя е дете, което нищо не знае, и ако имаш болно говедо, не те съветваме да го лекуваш с нейните церове, защото е голяма бърбрица, но няма понятие как да лекува. Явно е обаче, че умее да замайва момчетата, защото ти не я напусна нито за миг на празника, и ще направиш добре да се пазиш, Ландри, защото скоро ще започнат да те наричат Щуреца на Щурчето и блуждаещото огънче на феята. Дяволът ще тръгне по петите ти и таласъмът ще дърпа нощем чаршафите ти и ще връзва гривата на кобилата ти. Тогава ще трябва да ти прогонваме злите духове.

– Мисля – каза малката Соланж, – че Ландри е обул вчера сутрин наопаки чорапите си. Това привлича магьосниците и малката Фадет сигурно го е забелязала.

XXI

На другия ден, когато малката Фадет мина, Ландри беше в плевнята. Тя вървеше бързо към сечището, където Мадлон събираше листа за овцете си. Беше тъкмо време да развърже воловете, преваляше пладне. Ландри ги заведе на пасището, загледан все в малката Фадет, която вървеше тъй леко, сякаш не докосваше тревата. Любопитен беше да чуе какво ще каже тя на Мадлон и вместо да побърза да хапне супа на разораната бразда, той тихо се промъкна към сечището, за да чуе какво ще си говорят двете момичета. Не можеше да ги вижда и тъй като Мадлон мърмореше отговорите си с глух глас, не я чуваше какво казва. Но гласът на малката Фадет, макар и нежен, бе много ясен, тъй че той не пропусна нито една от думите ѝ, макар тя да не крещеше. Фадет говореше на Мадлон за него и ѝ обясняваше, както беше обещала на Ландри, как ѝ бил дал дума преди десет месеца да изпълни едно нейно желание. Обясняваше ѝ го тъй смирено и мило, че да ти е драго да я слушаш, а после, без да споменава нито за блуждаещото огънче, нито за страха на Ландри, разказа как той едва не се удавил, като объркал пътя в брода Рулет вечерта преди празненството. Най-сетне ѝ предаде в добра светлина всичко, което бе станало, и подчерта, че цялото зло произлязло от прищявката ѝ да танцува с голямо момче, тя, която винаги била танцувала само с дечурлигата.

Тук вече Мадлон се ядоса и каза високо:

– Какво ме интересува всичко това? Ако щеш танцувай цяла нощ с близнаците от Близначницата и не мисли, Щурче, че давам пет пари за тая работа или че ще ти завидя!

Но Фадет продължи:

– Не казвайте груби думи за клетия Ландри, Мадлон, защото Ландри ви е дал сърцето си и ако не го приемете, ще се измъчва много повече, отколкото мога да ви опиша.

Всъщност тя каза това с толкова красиви думи, с толкова нежен глас и изрече такива похвали за Ландри, че на него му се прииска да запомни всичките ѝ изрази, за да си послужи с тях при случай. Изчерви се от удоволствие, като слушаше как го хвали.

Мадлон също беше изненадана от хубавите думи на Фадет, но я презираше прекалено много, за да го покаже:

– Бърбориш хубаво и си много дръзка – каза ѝ тя, – ще рече човек,

че баба ти те е научила как да заплениваш хората. Но аз не обичам да разговарям с магьосници, това носи нещастие, затова те моля да ме оставиш на мира, рогато Щурче. Намерила си си поклонник, запази си го, моето момиче, защото той е първият и последният, който ще се влюби в твоята грозна муцунка. Аз няма да приема остатъци от тебе, та ако ще да са те от царски син. Твоят Ландри е глупчо и трябва да е съвсем загубен, щом като смяташ, че си ми го отнела и идваш да ме молиш да си го взема обратно. Хубав поклонник, разбира се, щом и малката Фадет не го иска вече!

– Ако от това се оскърбявате – отговори Фадет с тон, който достигна чак до сърцето на Ландри – и ако сте тъй горда, че ви е възможно да станете справедлива чак след като ме унижите, бъдете доволна и стъпчете, хубава Мадлон, гордостта и смелостта на бедното полско Щурче. Вие смятате, че презирам Ландри, защото иначе не бих ви молила да му простите. Е, добре, знайте, ако това ви харесва, че аз го обичам отдавна, че той е единственият младеж, за когото някога съм мислила, и може би този, за когото ще мисля цял живот. Но съм прекалено разумна и много горда, за да си помисля, че мога да го накарам да ме обича. Знам какво представлява той и какво представлявам аз. Той е хубав, богат и почитан. Аз съм грозна, бедна и презряна. Зная отлично, че не е за мен, вие сама сигурно сте видели колко много ме презираше той на празненството. Хайде, бъдете доволна, защото този, когото малката Фадет не се осмелява дори да погледне, ви гледа с очи, изпълнени с любов. Накажете малката Фадет, като се подиграете с нея и като ѝ отнемете онзи, когото тя не смее да ви оспорва! И ако не от обич към него, направете го поне за да накажете моята безочливост. Обещайте ми, когато дойде да ви се извини, да го приемете добре и да го утешите малко.

Вместо да се умилистави от толкова смиреност и преданост, Мадлон стана груба и отпрати Фадет, като ѝ каза, че Ландри бил тъкмо за нея, а тя винаги го била смятала за глупав и много малък. Но голямата жертва, която Фадет принесе, даде плодове въпреки рязкото държане на красивата Мадлон. Сърцата на жените са така устроени, че всеки младеж започва да им се вижда мъж, стига да разберат, че го зачитат и заглеждат и други жени. Мадлон, която не беше обръщала сериозно внимание на Ландри, започна да мисли за него веднага след като отпрати Фадет. Тя си припомни всичко, което тази сладкодумна бърбаница ѝ каза за любовта на Ландри, и при мисълта, че Фадет е тъй влюбена в него, че дори си го призна, се възгордя, защото можеше да си отмъсти на клетата девойка.

Вечерта отиде в Приш, откъдето жилището ѝ беше само на два-три пушечни изстрела, и под предлог, че търси една от овците, която се объркала с добитъка на чичо ѝ, се завъртя тъй, че се приближи до Ландри и го насърчи с поглед да ѝ заговори.

Ландри забеляза много добре тази хватка, защото откакто се беше намесила малката Фадет, беше много поумнял. „Фадет е вълшебница – помисли си той, – тя ми възвърна благоволенieto на Мадлон и с краткия разговор направи за мене повече, отколкото аз бих съумял да направя за цяла година. Тя има чудесен ум и сърце, каквото бог рядко създава!“

Докато тези мисли му минаваха през ума, той гледаше Мадлон, но тъй спокойно, че тя се оттегли, преди той да реши да ѝ заговори. Ландри не се стесняваше от нея, стеснението му бе изчезнало, без сам да разбере как, но заедно с него се беше изпарило и удоволствието да я вижда, както и желанието да я накара да го обича.

Щом се навечеря, се престори, че отива да спи. Но стана от леглото, плъзна се край стените и се отправи към брода Рулет. Блуждаещото огънче танцуваше и тая вечер. Още отдалеч, като го видя, че подскача, Ландри си помисли: „Толкова по-добре, щом то е там, и Фадет няма да е далеч.“ И премина през брода безстрашно, без да сбърка, и стигна до къщата на баба Фаде, тършувайки и преглеждайки всички кътчета. Постоя за малко, без да вижда светлина и без да чува друг шум. Всичко живо спеше. Надяваше се, че Щурчето, което често излизаше вечер, след като бабата и Скакалеца заспят, броди някъде наоколо. Тръгна да се разхожда. Прекоси ливадата с тръстиките, отиде до каменоломната, като свиреше и пееше, дано го забележат, но срещна само язовец, който изтича по стърнищата, и кукумявката, която дрезгаво крещеше на едно дърво. Беше принуден да се прибере, без да може да благодари на милата си приятелка за добрините ѝ.

XXII

Седмицата измина, без Ландри да срещне Фадет, това го изненада и разтревожи. „Пак ще си помисли, че съм неблагодарник – казваше си той, – а не е моя грешка, че не я виждам, защото съм я търсил и съм я чакал. Сигурно я ядосах, като я целунах въпреки желанието ѝ в каменоломната, и все пак не го направих с лошо намерение, нито пък от желание да я оскърбя.“

И той размишлява през тази седмица много повече, отколкото през целия си живот. Не можеше да прозре ясно собствените си мисли, но беше угрижен и възбуден и се насилваше да работи, защото нито едрите биволи, нито блестящият плуг, нито хубавата черна земя, влажна от тихия есенен дъжд, можеха да задоволят съзерцанията и мечтанията му.

Отиде да види в четвъртък вечер брат си и го завари също така угрижен. Силвине имаше по-друг характер, но понякога просто като че ли отразяваше настроенятия на брат си. Сякаш отгатваше, че нещо е нарушило спокойствието му, макар да не можеше да разбере какво е то. Попита го дали се е сдобрил с Мадлон и за първи път, отговаряйки му утвърдително, Ландри умишлено излъга. Истината бе, че той не бе казал нито дума на Мадлон, като си мислеше, че има време да ѝ говори и няма защо да бърза.

Най-сетне дойде неделя и Ландри отиде рано-рано на черква. Той влезе, преди камбаните да забият за молитва, знаейки, че малката Фадет има навик да отива там първа, за да чете дълги молитви, с които мнозина се подиграваха. Видя едно момиче, коленичило пред света Богородица с гръб към него, скрило лице в ръцете си, което се молеше съсредоточено. По стойка приличаше на малката Фадет, но не беше облечено и забрадено като нея и Ландри излезе да я потърси в преддверието, където се събираха дрипавите просяци, за да молят за милостиня след черковната служба.

Никъде не зърна дрипите на Фадет; не я видя и по време на молитвата; чак когато започна проповедта, погледна момичето, което се молеше тъй набожно пред света Богородица; то вдигна глава и той позна своето Щурче, но облечено по съвсем друг начин и съвсем различно от преди. Фадет беше със същата бедна рокля, със забрадката без дантели, с червената престилка, но ги беше изпраля, изгладила и избелила през седмицата. Роклята ѝ беше по-дълга и падаше прилично над чорапите,

които бяха бели, както и забрадката ѝ, завързана красиво над пригладените черни коси. Шалчето ѝ беше ново, с убит жълт цвят – мургавата ѝ кожа изпъкваше. Беше удължила също така елечето си и вместо да прилича на облечена върлина, беше с изящна и гъвкава талия като хубава пчелица. Освен това с кой знае каква смес от цветя и треви беше мила лицето и ръцете си, но лицето ѝ беше бледо, а малките ѝ ръце – чисти и нежни като бяла пролетна глогина. Ландри, като я видя тъй променена, изпусна молитвеника си; при този шум Фадет се извърна и го погледна точно когато и той я гледаше. Тя поруменя като малка шипка и това я направи почти красива, още повече че черните ѝ очи, за които никой никога не бе казал нищо лошо, блестяха с такъв светъл огън, че тя изглеждаше преобразена. Ландри си помисли: „Тя наистина е магьосница, пожелала е да стане красива и ето че по някакво чудо се е разхубавила.“ Остана като закован от страх, но страхът не му пречеше да изпитва такова силно желание да се приближи до нея и да я заговори, че до края на службата сърцето му подскочаше от нетърпение.

Но Фадет вече не го погледна и вместо да се спусне да тича и да лудува с децата след молитвата, си отиде тъй безшумно, че почти никой не я видя променена и разхубавена. Ландри не се осмели да я последва, още повече че Силвине не го изпускаше от очи, но след един час успя да се измъкне и този път вече сърцето го подтикваше и направляваше – той намери малката Фадет, която пазеше прилежно стадото си при пътя, наречен Трен-о-Жандарм, защото един кралски жандарм бил убит тук някога от жителите на Кос, тъй като пожелал да принуди бедните хора да плащат данъци и да работят ангария въпреки закона, който и без това бил достатъчно тежък.

XXIII

Понеже беше неделя, малката Фадет не шиеше и не плетеше, докато пазеше овцете. Тя се забавляваше, както имат навик у нас децата, да търси детелина с четири листа, която се намира рядко и носи щастие на тези, които я открият.

– Намери ли я, Фаншон? – запита Ландри, като застана до нея.

– Намирала съм я често – отговори тя, – но не ми носи щастие, както разправят. Трите стръка, обложени в молитвеника ми, досега не са ми дали нищо.

Ландри седна до нея, сякаш имаше да ѝ каже нещо. Но изведнъж го обзе такова стеснение, каквото никога не бе изпитвал край Мадлон и макар че имаше намерение да ѝ разправя какво ли не, не можа да намери думи.

Фадет също се засрами, защото, макар че Ландри не ѝ казваше нищо, той я гледаше със странно изражение. Най-сетне го попита защо я гледа тъй учудено.

– Защото съм преправила забрадката си ли ме гледаш тъй? Вслушах се в съвета ти и си казах, че за да имам свестен вид, преди всичко трябва да се облека свястно. Сега не смея да се показвам, защото се страхувам да не ме укорят и да кажат, че искам да не бъда грозна, пък не съм успяла.

– Да разправят каквото щат – каза Ландри, – не зная какво си направила, за да станеш хубава, но истината е, че днес си хубава и само слепец не би могъл да го види.

– Не се подигравай с мен, Ландри – каза малката Фадет, – разправят, че красотата завърта главата на красавиците, а грозотата отчайва грозните. Бях свикнала да пораждам лоши чувства и сега не искам да оглупея толкова, та да си помисля, че доставям удоволствие. Но сигурно ти искаш да ми кажеш нещо друго. Прости ли ти Мадлон?

– Не, не съм дошъл да ти говоря за Мадлон. Не зная и не искам да зная дали ми е простила. Знам само, че ти ѝ говори, и то тъй хубаво, че ти дължа благодарност.

– Откъде знаеш, че съм ѝ говорила? Тя ли ти каза? В такъв случай, значи, сте се помирили.

– Не сме се помирили, но ние никога не сме се обичали толкова, тя и аз, та да воюваме помежду си. Знам, че си ѝ говорила, защото тя го е

казала на едного и той ми го събщи.

Фадет силно се изчерви и това още повече я разхубави, защото никога до този ден по страните ѝ не бе пламвал онзи цвят на страха и удоволствието, който разкрсява и най-грозните. В същото време обаче тя се разтревожи, като си помисли, че Мадлон може би е повторила думите ѝ и се е присмяла на любовта ѝ към Ландри, която тя ѝ беше доверила.

– Какво е казала Мадлон за мен? – запита тя.

– Казала, че съм голям глупак, който не се нравел на никое момиче, дори на малката Фадет, че малката Фадет ме презирала, избягвала, криела се по цяла седмица, за да не ме види, макар през цялата седмица да съм тичал и да съм я търсил навред. Така че аз станах за присмех на всички, Фаншон, защото знаят, че те обичам, а ти не ме обичаш.

– Що за некрасиви думи! – каза Фадет, изненадана, защото не беше достатъчно голяма магьосница да отгатне, че в този момент Ландри проявяваше по-голяма хитрост от нея. – Не мислех, че Мадлон е такава лъжлива и вероломна, но трябва да ѝ простиш, Ландри, защото говори тъй от яд, а това означава, че те обича.

– Може би – съгласи се Ландри, – но значи затова ти не проявяваш яд към мен, Фаншон! Прощавах ми всичко, защото презираш всичко у мене.

– Не съм заслужила да ми говориш така, Ландри. Не, не съм го заслужила. Никога не съм била толкова безумна да казвам лъжите, които ми приписват. Казах съвсем други неща на Мадлон и думите ми бяха само за нея, но те не биха могли да ти навредят, а напротив, би трябвало да ѝ покажат уважението, което изпитвам към теб.

– Слушай, Фаншон – каза Ландри, – да не спорим, каквото си ѝ казала, казала си и го. А сега искам да се посъветвам с теб, защото ти много знаеш. Миналата неделя в каменоломната изпитах към теб, без сам да зная как, толкова силно приятелско чувство, че през цялата седмица не можах да ям и да спя както трябва. Не искам да крия нищо от теб, защото с такава умна девойка като тебе това ще бъде само загубено време. Признавам ти, че се срамувах от чувството си в понеделник сутринта и ми се искаше да избягам някъде далеч, за да не бъда обзет пак от това безумие. Но в понеделник вечерта пак полудях и преминах брода през нощта, без да ме е грижа за блуждаещото огънче, което би могло да ми попречи да те търся, защото беше все тъй там; когато то ми се изсмях злобно и аз му се изсмях. От понеделник всяка сутрин съм като замаян, защото постоянно ми се подиграват за обичта ми към теб, а вечер обезумявам, защото любовта надвива глупавия срам. Ето днес, като те видях

тъй мила и тъй прилична, че би учудила всички, помислих си, че преди да минат две седмици, ако продължаваш така, не само всички ще ми простят, че съм влюбен в теб, но ще се явят и други поклонници. Тогава аз няма да имам никакво предимство, че те обичам, и ти няма да бъдеш длъжна да ме предпочетеш. И все пак, ако си спомняш, миналата неделя в каменоломната аз ти поисках разрешение да те целуна от сърце, макар всички да те смятаха грозна и нежелана. Така че аз имам някакво право, Фадет. Кажи ми, мога ли да разчитам на това или то те сърди, вместо да те убеждава.

Малката Фадет беше скрила лице в ръцете си и не отговори. От разговора ѝ с Мадлон Ландри вярваше, че тя го обича и тази любов му бе действувала тъй силно, че и сам той се влюби. Но като гледаше как свенливо и тъжно стои това момиченце, започна да се страхува да не е приказвала празни приказки на Мадлон само за да я накара да се вслуша в съвета ѝ. Това усили още повече любовта му и той се натъжи. Махна ръцете от лицето ѝ, и видя, че тя е тъй бледа, сякаш ще умре. И понеже той я упрекуваше бурно, че не отговаря на безумната му любов, Фадет се смъкна на земята, сплете ръце, въздъхна като задушена и падна в несвяст.

XXIV

Ландри се изплаши, потупа я по ръцете, за да се свести. Те бяха ледено студени и вцепенени, той ги стопли, разтърква ги дълго и когато най-сетне се съвзе, тя каза:

– Мисля, че си играеш с мен, Ландри. Има неща, с които не бива да се шегуваме. Моля те да ме оставиш на спокойствие и да не ми говориш никога, освен когато имаш да ме питаш нещо важно, а аз винаги ще бъда готова да ти услужа.

– Фадет, Фадет – каза Ландри, – не са хубави тези работи! Играете си с мен. Ненавиждате, а ме накарахте да повярвам друго.

– Аз ли? – запита тя наскърбено. – Какво съм ви накарала да вярвате? Предложих ви и ви дадох истинско приятелство като обичта на брат ви към вас, а може би по-силно дори, защото аз не ревнувам и вместо да преча на любовта ви, опитах се да ви помогна.

– Това е истина – каза Ландри, – ти беше добра като добрия бог и аз греша, като те укорявам. Прости ми, Фаншон, и ме остави да те обичам, както мога. Може би няма да те обичам тъй спокойно, както обичам брат си или сестра си Нанет, но ти обещавам да не се опитвам да те целувам, щом ти е неприятно.

И като размисли, Ландри си каза, че малката Фадет изпитва към него спокойна обич и тъй като не беше нито суетен, нито самохвалко, стана плах и свенлив край нея, сякаш не беше чул със собствените си уши какво бе казала на хубавата Мадлон.

Колкото до малката Фадет, тя беше достатъчно умна, за да разбере, че Ландри чисто и просто е лудо влюбен в нея – преди малко беше припаднала от радост. Но се страхуваше да не загуби бързо, прекалено бързо спечеленото щастие. Затова искаше да даде време на Ландри да пожелает още по-силно любовта ѝ.

Той остана при нея до нощта, защото макар и да не смееше да я задиря, беше тъй влюбен и му беше тъй приятно да я гледа и да я слуша, че не можеше да я напусне. Поигра си със Скакалеца, който винаги се въртеше близо до сестра си. Ландри прояви доброта към него и скоро видя, че горкото дете, към което всички се отнасяха тъй лошо, не беше нито глупаво, нито зло, стига да не го дразнеха. След един час дори така се укроти, че започна признателно да целува ръцете на Ландри, като го наричаше „моя Ландри“, както наричаше сестра си „моея Фаншон“.

Ландри се трогна и разнежи и си каза, че всички, а и той самият, са виновни спрямо двете клетки деца на баба Фаде, които все едно дали бяха добри или лоши, имаха право да получат поне малко обич.

На другия ден и през следващите дни Ландри виждаше малката Фадет било вечер и тогава можеше да поразговаря с нея, било през деня, когато я срещаше в полето. И тъй като тя не можеше да се спре за дълго с него, не желаейки и не умеейки да бяга за дълго от задълженията си, той беше доволен да си размени четири-пет думи от сърце и да я изпие с очи. Тя продължаваше да разговаря любезно, да се облича прилично и да се държи както трябва. Така че скоро всички станаха внимателни и започнаха да ѝ говорят и да се държат по съвсем друг начин с нея. Понеже тя вече не правеше напук на никого, не я хулеха, а като не я обиждаха и тя не изпитваше желание да ядосва и да оскърбява никого.

Но тъй като хорското мнение не се изменя бързо, все пак трябваше да мине още малко време, преди презрението да се превърне в уважение и омразата в доброжелателство. По-късно ще обясним как стана тази промяна. Сега засега никой не обръщаше голямо внимание на гизденето на Фадет. Четири-пет старци и старици, от тези, които винаги гледат как младежта подраства и са в селището като бащи и майки на всички, понякога разсъждаваха помежду си под орехите на Кос, гледайки как гъмжи около тях целият този млад свят, едни, играещи на топка, други, танцуващи. Старците казваха:

– Този ще стане добър войник, ако продължава така, защото е снажен и няма да го отхвърлят от войската. Она ще стане хитър и сръчен като баща си. Този ще бъде мъдър и спокоен като майка си. Ето я и малката Люсет, която ще стане добра ратайкиня. Едрата Луиз ще се харесва на мнозина. Ех, малката Марион я оставете да порасне и тя ще поумнее като другите!

Когато идваше ред на малката Фадет, те казваха:

– Ето че добре се развива, не тича вече, не пее и не танцува. Никой не я вижда след празненството на Сент-Андош. Изглежда, много се е стреснала, дето децата ѝ дърпаха забрадката по време на танца. Сменила е и наметката си и сега всеки би могъл да каже, че не е по-грозна от коя да е друга.

– Направило ли ви е впечатление колко е побеляла кожата ѝ от това време? – запита веднъж баба Кутюрие. – Лицето ѝ беше като пьдпъдъче яйце, покрито с лунички. Последния път, като я видях отблизо, изненадах се, че е тъй бяло; тя дори е тъй бледа, че я запитах дали няма треска. Като я гледа човек сега, ще си каже, че може и да се справи. Пък и кой

знае, има ги много грозни, които стават хубавици, като започнат седемнадесет-осемнадесет години.

– И умът им идва в главата – забеляза дядо Нобен. – Пък и когато една девойка пръкне, тя се научава как да бъде приятна и как да се пременява. Време е и Щурчето да разбере, че не е момче. Боже мой, всички мислеха, че ще се развие лошо и ще бъде срам за нашия край. Но и тя ще се поправи и ще се укроти като другите. Ще разбере, че трябва да на кара да ѝ простят, защото е имала такава майка за одумване и ще видите, че няма да остави вече да говорят за нея.

– Дай боже – каза баба Куртийе, – защото много е грозно, когато едно момиче прилича на изпуснат кон. Но и аз имам вяра в тая Фадет, защото я срещнах оня ден и вместо да тръгне и да закуцука като мен, надсмивайки ми се, тя ми каза „добър ден“ и ме запита много любезно как съм.

– Това момиче, за което говорите, е по-скоро палаво, отколкото лошо – каза дядо Анри. – То няма зло сърце, аз ви го казвам. Колко пъти е пазило внуците ми в полето от чиста любезност, когато дъщеря ми е била болна. Грижило се е винаги много добре за тях и те не могат да се отделят от него.

– Вярно ли е това, дето разказват – подхвана баба Кутюрие, – че един от близнаците на татко Барбо полудял по нея на последното празненство?

– Хайде де – отговори дядо Нобен, – не бива да се взема на сериозно тази работа. Чисто и просто детско забавление! Барбовци не са глупави, а децата няма да паднат по-долу от баща си и майка си.

Така одумваха малката Фадет, но общо взето рядко се сещаха за нея, защото я виждаха само от време на време.

XXV

Но Ландри Барбо я виждаше често и мисълта за нея много го занимаваше. Просто побесняваше, когато не можеше да ѝ говори до насита. Но щом останеше за малко с нея, се успокояваше и беше доволен, защото тя го вразумяваше и го разведряваше. Тя играеше с него малка игра, в която може би се съдържаха частица кокетство, поне той така смяташе от време на време, но тъй като имаше честно отношение към него и не молеше за любовта му, каквото да мислеше и да премисляше, Ландри чувствуваше, че няма право да ѝ се сърди. Тя не можеше да го подозира, че иска да я измами с голяма любов, защото любовта му не беше обикновената любов на селяните, които обичат по-търпеливо от гражданите. И действително Ландри беше търпелив по характер, по-търпелив дори от другите. Никога не би предположил, че е в състояние да пламне тъй силно и ако някой отгатнеше чувствата му, защото той добре се прикриваше, много би се учудил.

Но малката Фадет, като виждаше, че той се е влюбил тъй внезапно и всеотдайно, се страхуваше да не би това да е мимолетен огън или пък нейната любов да я отведе по лош път и да стигнат по-далеч, отколкото доброто поведение позволява на две деца, още недостигнали възрастта да се женят, поне по приказките на предпазливите близки. Защото любовта не чака и когато пламне в кръвта на двама млади, истинско чудо е те да дочакат чуждото одобрение.

Фадет обаче, която външно бе останала по-дълго време дете, притежаваше разум и воля, неподходящи за възрастта ѝ. Беше силна, защото сърцето ѝ беше пламенно, може би дори повече от сърцето и кръвта на Ландри. Тя го обичаше безумно и при все това се държеше разумно, защото макар че денем, нощем и всеки миг мислеше за него и се топеше от нетърпение да го види и от желание да го погали, щом го видеше, си придаваше спокоен вид, говореше му кротко, преструваше се дори, че още не познава любовния плам и не му позволява да ѝ стиска ръката погоре от китката.

Ландри се виждаше с нея в потайни места през най-тъмни нощи, той би могъл да се забрави и да престане да ѝ се подчинява, толкова беше омагьосан, но се страхуваше да не би да я отблъсне, понеже съвсем не беше уверен, че тя е влюбена в него, стоеше съвсем невинно, сякаш тя му беше сестра, а той – Жане, малкият Скакалец.

За да го разсее от мислите, които не искаше да насърчава, Фадет го обучаваше на всичко, което знаеше и в което нейният ум и природен дар бяха надминали знанията на баба й. Тя не желаше да се показва загадъчна пред Ландри и тъй като той все още малко се страхуваше от магьосничествата, направи голямо усилие да му внуши, че дяволът не взема никакво участие в тайната на нейните познания.

– Слушай, Ландри – каза му тя един ден, – нямаме никаква работа с лоши духове. Има само един дух и той е добър, това е господ. Луцифер е измислица на кюрето, а вампирът – измислица на старите селски ключарки. Когато бях малка и аз им вярвах и се страхувах от врачуванията на баба. Но тя се подиграваше с мен, защото много право казват, че ако някой се съмнява във всичко, може да внуши и на другите всичко да повярват и че най-малко вярват в сатаната магьосниците, които уж го призовават. Те знаят чудесно, че никога не са го виждали и никога не са получавали помощ от него. Никога тези, които от простотия са повярвали в него и са го призовали, не са успели да го накарат да дойде – доказателство за това е воденичарят от Пас-о-Шиен, който, по думите на баба, ходил навсякъде с една голяма тояга и викал дявола, както разправял той, за да го натупа. Чували го, като зове през нощта: „Ще дойдеш ли, вълча муцуно? Ще дойдеш ли, бясно куче? Ще дойдеш ли, дяволски вампир?“ И вампирът никога не идвал. Така че този воденичар почти полудял от гордост и разправял наляво и надясно, че дяволът се страхува от него.

– Да – каза Ландри, – но вярата ти, че дяволът не съществува, не е много християнска, моя малка Фаншон!

– Не мога да споря по тоя въпрос – отговори тя, – но ако той съществува, сигурна съм, че няма никаква власт да идва на земята да ни мами и да ни иска душите, за да ги носи на добрия бог. Не би могъл да бъде толкова безочлив, а тъй като земята е на добрия бог, само той може да ръководи нещата и хората, които се намират на земята.

И Ландри, избавен от своя луд страх, не можеше да не се възхищава от разсъжденията на малката Фадет. Освен това тя беше много по-истински набожна от другите. Обичаше бог с цялото си горещо сърце, защото възприемаше всички неща с живия си ум и с нежното си сърце. И когато говореше за тази любов на Ландри, той се учудваше, че се е научил да казва молитви и да изпълнява християнските си обязанности, които никога не бе помислил да разбере и към които се отнасяше с уважение, вдъхнато му от дълга, без сърцето му да пламти от обич към създателя, както сърцето на малката Фадет.

XXVI

Докато си приказваха тъй, разхождайки се, той научи свойствата на билките и всички рецепти за лекуване на хора и животни. Опита скоро действието им на една от кравите на татко Кайо, която се беше подула от прекалено много паша. И тъй като ветеринарният я беше отписал, казвайки, че няма да живее и един час, той ѝ даде да пие лекарство, което малката Фадет го беше научила да приготвя. Даде ѝ го тайно и сутринта, когато орачите, разтревожени от загубата на такава хубава крава, дойдоха да я вдигнат, за да я хвърлят в трапа, завариха я на крака, душеща храната, с прояснен поглед и с почти спаднал корем. Друг път змия ухапа един жребец и Ландри, вслушвайки се в съветите на малката Фадет, умело го спаси. После опита лек против бяс на едно куче, което оздравя и престана да хапе. Понеже Ландри криеше връзките си с малката Фадет и не се похвали с умениято си, приписаха оздравяването на животните на големите му грижи към тях. Но татко Кайо, който също разбираше от тази работа и като всеки добър стопанин и чифликчия умееше да лекува животни, каза:

– Татко Барбо не притежава такъв дар да гледа добитък, а мога да кажа, че няма и щастие, защото миналата година загуби много животни, и то не за пръв път. Но Ландри има лека ръка, а човек си идва така надарен на света. Или имаш дарба, или нямаш. И дори тези, които отиват да учат в училище като артистите, нищо не научават, ако не са си надарени от рождение. И аз ви казвам, че Ландри е надарен и че всичко му идва отръпки. Голяма природна дарба е получил той и тя струва повече от всички пари, необходими за стопанисването на един чифлик.

Това, което казваше татко Кайо, не бяха думи на лековерен и неразумен човек, само че той се лъжеше, като приписваше природна дарба на Ландри – единствената дарба на Ландри беше, че е грижлив стопанин и умее да използва рецептите, които е научил. Но природният дар не е празни приказки, тъй като малката Фадет го притежаваше наистина и с малкото уроци, които баба ѝ беше дала, откриваше и отгатваше качествата, които добрият бог е вложил в някои билки в зависимост от начина, по който ги употребяват. Тя не беше магьосница, притежаваше разум да се защити, но умееше да наблюдава, да сравнява, да забелязва, да опитва, а това вече е природна дарба, никой не може да го отрече. Татко Кайо отиваше малко далеч, той си мислеше, че този и този воловар или

онзи и онзи орач или има, или няма лека ръка и че само с присъствието си в обора прави добро или зло на добитъка. И тъй като винаги се съдържа малко истина дори в най-лъжливите вярвания, трябва да се съгласим, че добрите грижи, добросъвестната работа водят до по-добри резултати, които не биха могли да бъдат постигнати с небрежност и глупост.

Тъй като Ландри винаги беше мислил и обичал работата, обичта му към Фадет се увеличи още повече от признателността, която ѝ дължеше, че го е изучила тъй добре, и от уважението към дарбата на девойката. Той ѝ беше признателен, че се старее да го разсейва в любовта му по време на разходките и разговорите им и съзна също така, че тя милее повече за знанията и уменията на своя любим, отколкото да се отдава на удоволствието той да я ухажда и ласкае непрекъснато, както правеше отначало.

Ландри много скоро се влюби лудо и забрави всякакъв срам, че изпитва любов към едно малко момиче, известно с грозотата, лошотията и невъзпитанието си. Проявяваше предпазливост само заради брат си, чиято ревност познаваше и който вече веднъж беше направил голямо усилие да приеме без злоба увлечението на Ландри към Мадлон, съвсем незначително увлечение впрочем и много по-спокойно, ако трябва да се сравни с чувството му към Фаншон Фаде.

Ландри беше готов да се развихри в любовта си, но малката Фадет, която намираще нещо привлекателно в загадките и не желаше да изложи Ландри на хорските закачки, малката Фадет, която наистина го обичаше прекалено много, за да си помисли да му създаде тревоги в семейството, поиска от него да пази в тайна срещите им, тъй че измина около една година, без никой нищо да разбере. Ландри привикна Силвине да не следи всичките му стъпки и прояви и тоя край, който не е много населен и е цял осеян с долчинки и обрасъл с дървета, беше истинско убежище за тайна любов.

Като виждаше, че Ландри не се занимава вече с Мадлон, Силвине, макар отначало да беше приел тази подялба на обичта като необходимо зло, немного голямо поради стеснителността на Ландри и благоразумието на девойката, много се зарадва; той повярва, че Ландри не бърза да му отнеме сърцето си, за да го дари на жена, и понеже не се измъчваше от ревност, остави го свободен да прави каквото иска в празнични дни и по време на почивка. Ландри винаги имаше предлози да отива и да се връща; в неделни дни често напускаше рано Близначницата, а се връщаше в Приш в полунощ. Беше му много удобно, защото си бе нагласил

легло в помещението до обора. Трябва да обясня, че в това помещение слагаха яреми, сбурия, подпръги и всякакви видове такъми за добитъка, както и работни инструменти. По този начин Ландри можеше да се прибира в каквото иска час, без да събужда никого и разполагаше винаги с неделния си ден чак до понеделник сутрин, тъй като татко Кайо и големият му син, и двамата разумни хора, никога не ходеха по кръчми и поемаха цялата работа и грижата за чифлика в празнични и сватбени дни, защото, казваха те, младежта от къщата, която здраво се труди през седмицата, трябва да се забавлява и да се развлича на свобода, както е наредил добрият бог. През зимата, когато нощите са студени, тъй че мъчно може да се говори за любов посред полето, Ландри и малката Фадет намериха убежище в кулата Жако, стар гълъбарник, изоставен от гълъбите преди много години, но добре покрита и затворена; тя се намираше в чифлика на татко Кайо. Използуваха я даже, за да складират там излишъците от храна, и тъй като Ландри имаше ключ от нея, а тя беше на границата със земите на Приш, недалеч от брода Рулет, посред една люцернова нива, дори и най-големият хитрец не би могъл да се досети за срещите на двамата влюбени. Когато времето беше топло, те се разхождаха из сечищата от млади дървета, с които е осяян този край. Те са добри убежища за крадци или влюбени и тъй като в нашия край няма крадци, влюбените двойки се възползват от уединението без страх.

XXVII

Но тъй като никоя тайна не остава скрита, ето че един хубав ден в неделя Силвине, като минаваше край стената на гробищата, чу гласа на брат си; той говореше на две крачки от него, зад извивката на стената. Приказваше тихо, но Силвине познаваше гласа му, тъй че по-скоро отгатваше думите му.

– Защо не искаш вече да танцуваме? – питаше Ландри някого, когото Силвине не виждаше. – От толкова време не са те виждали след черковна служба, тъй че на никого няма да се зловиди, ако те поканя на танц, след като вече всички забравиха, че те познавам. Ще си помислят, че те каня не от любов, а от любезност. Много ми се иска да видя дали след толкова време все още танцуваш тъй хубаво!

– Не, Ландри, не – отговори един глас, който Силвине не позна защото отдавна не беше чувал гласа на малката Фадет. Тя странеше от всички, и особено от него. – Не, не бива да ми обръщаш внимание, тъй ще бъде по-добре и ако веднъж се съглася да дойда да танцувам, ти ще искаш все да танцуваме и пак ще влезем в устата на хората. Вярвай ми, Ландри, в деня, когато узнаят, че ме обичаш, отново ще започнат нашите мъки. Остави ме да си отида и след като прекараш част от деня със семейството си и с брат си, ела да се видим на уреченото място.

– Тъжно е все пак никога да не танцуваме – каза Ландри, – ти тъй обичаш танците, миличката ми, и тъй хубаво танцуваш! Какво щастие би било за мен да те държа за ръка, да те завъртам и да те гледам, тъй лека и чаровна, да танцуваш само с мен!

– Точно това не бива да правим – възрази тя, – но аз виждам, че ти съжаляваш за танците, скъпи мой, добри Ландри, и не разбирам защо се отказваш от тях! Иди да потанцуваш, ще ми бъде много приятно да си мисля, че се забавляваш и ще те чакам дори по-търпеливо.

– О, ти си много търпелива – каза Ландри с глас, в който не личеше никакво търпение – но аз предпочитам да си отрежа двата крака, отколкото да отида да танцувам с девойки, които не обичам и които не бих целунал дори срещу сто франка.

– Е, добре, но ако аз танцувам – възрази Фадет, – нали ще трябва да играя и с други освен с теб и тогава ще трябва и други да ме целуват.

– Върви си, върви си веднага! – извика Ландри. – Не искам други да те целуват!

Силвине чу само отдалечаващи се стъпки и за да не бъде заловен, че подслушва брат си, бързо се мушна в гробищата и го остави да мине.

Това откритие подействува като удар с нож в сърцето на Силвине. Той не се помъчи да открие коя е тъй страстно обичаната от Ландри девойка. Стигаше му да знае, че съществува друг някой, заради когото Ландри го изоставяше, който владееше всичките му мисли, а той ги прикриваше от брат си и не му се доверяваше. „Сигурно той не ми се доверява – помисли Силвине, – защото девойката, която обича, го учи да се страхува от мен и да ме ненавижда. Вече не се чудя защо винаги му е скучно в къщи и защо е тъй неспокоен, когато искам да се виждам с него. Аз го оставих, защото си мислех, че желае да бъде свободен, но сега ще внимавам да не го дразня. Няма да му кажа нищо. Той ще ме намрази, че съм разбрал нещо, което не е желал да ми довери. Ще страдам съвсем сам, докато той ще се радва, че се е отървал от мене.“

Силвине направи тъй, както си беше обещал, и дори отиде по-далеч, отколкото беше необходимо, защото не само не се помъчи да задържи брат си, а за да не го смушава, излезе пръв от къщи и отиде да мечтае сам в градината, като се отказа дори да се разхожда из полето: „Ако отида там – мислеше си той, – може да срещна Ландри и той ще си помисли, че го шпионирам и сигурно ще ми покаже, че му е неприятно.“

Малко по малко старата скръб, от която почти се беше излекувал, пак се възвърна тъй тежка и упорита, че скоро се изписа по лицето му. Майка му нежно го заразпитва. Но тъй като той се срамуваше да признае, че на осемнадесет години изпитва същите душевни смущения, които бе преживял на петнадесет, не пожела да ѝ се довери и да каже какво го разяжда.

Това именно го спаси да не се разболе, защото добрият бог изоставя само тези, които сами се изоставят, и този, който притежава смелостта да затаи мъката си, е по-силен от онзи, който се оплаква от нея. Горкото момче, станало му беше навик да е все тъжно и бледо; от време на време го разтърсваше треска и макар че порасна, остана си нежен и тънък. Не го биваше за работа и това не беше негова вина, защото знаеше, че трудът е полезен; освен това не искаше да отегчава баща си с тъгата си или да го дразни с небрежността си. Така че се залови за работа, като че ли разгневен срещу себе си. Поемаше повече задължения, отколкото можеше да понесе, и на другия ден се събуждаше уморен и неспособен за каквото и да било.

– От него никога няма да стане силен работник – казваше татко Барбо, – но прави, каквото може, а когато може, не жали сили. Ето защо

не искам да го давам на чуждо място. Страхувайки се от укори и с малкото сила, която бог му е дал, той бързо ще се убие и аз ще се укорявам за цял живот.

Стрина Барбо одобряваше всичките тези разсъждения и правеше каквото е по силите ѝ да разведри Силвине. Тя запита мнозина лекари за здравето му; едни ѝ казаха, че трябва да се грижи много за него и да му дава да пие само мляко, защото е слаб; други, че трябва да го кара да работи много и да му дава вино, защото е слаб и има нужда да се засили. Стрина Барбо се чудеше кого да слуша, както често се случва, когато се допитваме до различни хора.

За щастие, тя не се вслуша в нито един съвет и Силвине продължи да върви по пътя, който самият бог му беше начертал, без да се отбива надясно и наляво, влачейки унило своята болка! Но ето че изведнъж любовта на Ландри излезе наяве и към мъката на Силвине се прибави мъката, която причиняваха на брат му.

XXVIII

Мадлон разкри тайната. Може би не го направи от кой знае каква злоба, но предизвика големи неприятности. Тя се беше утешила от загубата на Ландри и тъй като не беше загубила много време да го обича, не й трябваше и много време да го забрави. Все пак в сърцето ѝ остана малко злобица, която само чакаше случай да се прояви, защото известно е, че гневът на жените не трае по-дълго от съжаленията им. Ето как стана всичко. Хубавата Мадлон, която беше известна с благоразумието си и гордото си държане сред момците, всъщност беше доста шавлива и съвсем не толкова разумна, нито толкова вярна в чувствата си, както клетото Щурче, за което бяха наговорили толкова лоши неща и на което предричаха, че ще свърши зле. И тъй, Мадлон се беше влюбила вече два пъти, без да броим Ландри, и сега се беше увлякла по трети, неин братовчед, малкия син на татко Кайо от Приш. Тя се беше влюбила тъй силно, че наблюдавана от последния си поклонник на когото беше дала преди това големи надежди, и страхувайки се той да не избухне, като се чудеше къде да се скрие, за да си поговори на свобода с новия, остави той да я убеди да отидат да си побъбрят в гълъбарника, където Ландри правеше невинните си срещи с Фадет.

Малкият Кайо напразно търси ключа от гълъбарника, не го намери, защото той беше винаги в джоба на Ландри, а не се и осмели да запита никого за него, защото нямаше уважителна причина, с която да обясни желанието си. С изключение на Ландри никой не се интересуваше от тоя ключ. Малкият Кайо, мислейки, че са го загубили или че баща му го държи във връзката с ключовете, без да му мисли много, издъни вратата. Точно в този момент обаче Ландри и Фадет бяха вътре и двете двойки се озоваха в глупаво положение, като се видяха. Това ги накара да си замълчат и да не разгласяват нищо.

Но Мадлон, сякаш обзета отново от ревност и гняв, като видя, че Ландри, който беше станал един от най-хубавите и най-тачените младежи в техния край, продължава след празненството на Сент-Андош да бъде верен на малката Фадет, реши да си отмъсти. Затова без да се довери на малкия Кайо, който беше честен човек и не би ѝ се поддал, тя повика две-три свои приятелки; те бяха също малко засегнати от пренебрежението на Ландри, който вече не ги канеше на танц, затова се захеха да извардят малката Фадет; не им трябваше много време, за да се

уверят в любовта ѝ с Ландри. Щом ги проследиха и ги видяха два-три пъти заедно, те вдигнаха голям шум, като разправяха на всеки, който имаше желание да слуша, а бог сам знае колко бързо се разнася мълвата, че Ландри има нечиста връзка с малката Фадет. Тогава цялата женска половина от младежта се намеси, защото когато хубав и имотен младеж се занимава с една личност, това е обида за всички останали, и ако могат да намерят начин да ухапят тази личност, никой не пропуска случая. Може да се каже освен това, че когато клеветата се разнася от жени, тя добива крила и отива много надалеч.

Тъй че две седмици след приключението в кулата Жако, без да става дума за кулата или за Мадлон, която се беше погрижила да не излиза наяве и дори се преструваше, че едва сега научава новината, макар първа да я беше разпространила скришом, всичко живо, малки и големи, стари и млади научиха за любовта на Ландри близнака с Фаншон Щурчето.

Мълвата стигна и до ушите на стрина Барбо, която много се огорчи, но не се реши да заговори на мъжа си. Татко Барбо обаче от своя страна също го научи и Силвине, който деликатно беше запазил тайната на брат си, много се натъжи, като видя, че всички я знаят.

Една вечер, когато Ландри понечи да напусне Близначницата рано както беше добил навик, баща му му каза в присъствието на майка му, на голямата сестра и на брат му:

– Не бързай да си отиваш, Ландри, защото имам да ти говоря. Чакам и кръстника ти да дойде, защото искам да ми дадеш едно обяснение пред всички членове на семейството, които милеят за твоята съдба.

Когато кръстникът, чичо Ландриш дойде, татко Барбо каза следното:

– Думите ми ще те засрамят, Ландри. И аз малко се стеснявам, а и много ми е мъчно, че съм задължен да говоря такива неща пред близките ти. Но надявам се, че този срам ще бъде благотворен и ще те излекува от една прищявка, която би могла много да ти навреди. Изглежда, че си направил някакво запознанство на последното празненство на Сент-Андош преди година. Казаха ми това още първия ден, защото то наистина е нещо, дето да не си го помислиш – че си танцувал целия ден с най-грозната и най-нечистата девойка, ползуваша се с най-лошо име в нашия край. Не пожелах да обърна внимание на тези слухове, помислих си, че си се забавлявал, пък и не задълбах особено въпроса, защото дори да не посещаваме хората, които не приемаме в нашата среда, не бива да увеличаваме унижението и нещастieto им, като им показваме, че са

неприятни на всички. Не ти заговорих по този въпрос, тъй като си помислих, че на другия ден сам ще се събудиш огорчен от постъпката си, ще се укориш и няма да повториш подобно нещо. Но ето че от около седмица слушам съвсем други приказки и при това от хора, на които мога да имам вяра. Аз обаче няма да им повярвам, ако все пак ти не го потвърдиш. Ако съм сбъркал, като те подозирам, знай, че е било в твой интерес и поради задължението, което имам да бдя над поведението ти. Защото, ако това е лъжа, ще ми доставиш голямо удоволствие, като ми дадеш дума и ме убедиш, че невярно са те огорчили пред мен.

– Татко – каза Ландри, – няма ли да ми кажете в какво ме обвинявате? И аз ще ви отговоря истината с цялото уважение, което ви дължа.

– Обвиняват те, Ландри, смятам че е стигнало до твоите уши, че поддържаш нечиста връзка с внучката на баба Фаде, която е лоша жена, без да смятаме, че собствената майка на тази девойка по най-грозен начин напусна мъжа си, децата си и своя роден край, за да последва войниците. Обвиняват те, че се разхождаш навред с малката Фадет, а това ме кара да се страхувам, че си се обвързал с не хубава любов, за която цял живот ще трябва да се разкайваш. Разбираш ли какво ти казвам?

– Разбирам много добре, татко – отговори Ландри, – но позволете ми да ви задам още един въпрос, преди да ви отговоря. Заради семейството или заради самата нея смятате, че Фаншон Фаде не е добро познание за мене?

– И заради едното, и заради другото – отговори татко Барбо, вече малко по-строго, а не както в началото, защото беше очаквал, че Ландри ще се смути и не му беше приятно, че той е спокоен и като че ли решен на всичко. – Първо на първо – продължи той, – лошото роднинство е лошо петно, така че никога почитано и тачено семейство като нашето не би пожелало да се свърже със семейство Фаде. Освен това малката Фаде също не вдъхва уважение и доверие на никого. Видяхме я как се възпитава и всички знаем колко струва. Чух, вярно е, пък и сам я зърнах два-три пъти, че от една година се държи по-добре, не тича с момчетиите и не говори лоши приказки на никого. Сам виждаш, че съм справедлив, но това не е достатъчно, за да повярвам, че дете, което е толкова лошо възпитано, може някога да стане почтена жена; а познавайки баба й добре, имам причини да се страхувам, че са те заплели в интрига, за да ти изтръгнат обещания и да ти докарат на главата срам и грижи. Казаха ми дори, че малката била бременна, което не искам да приема лековерно, но ме огорчава много, защото могат да ти припишат и да те упрекнат за това и всичко да свърши със скандално дело.

Ландри, още от първите думи на баща си си беше обещал да бъде предпазлив и да се обяснява кротко, загуби търпение, пламна като огън, стана и каза:

– Татко, тези, които са ви казали това, най-безсрамно са ви излъгали. Казали са такава обида за Фаншон Фаде, че ако ги знам кои са, трябва да се откажат от думите си или да себият с мене, докато единият падне. Кажете им, че са подлеци и нечестивци и да дойдат да ми го заявят в лицето, а не така зад гърба, тогава ще видим!

– Не се гневи така, Ландри – каза Силвине, покрусен от мъка, – баща ми не те обвинява, че си прегрешил с тази девойка, но се страхува тя да не се е заплела с други, а като се разхожда денонощно с тебе, да те накара ти да отговаряш!

XXIX

Ландри омекна, като чу гласа на Силвине, но все пак не можеше да не му възрази.

– Братко – каза той, – ти не разбираш нищо. Винаги си бил предубеден към малката Фадет, макар да не я познаваш. Все ми е едно какво ще кажат за мен, но не мога да понасям да говорят така срещу нея, искам баща ми и майка ми да знаят, за да се успокоят, че на земята няма друга девойка, тъй честна, тъй благоразумна, тъй добра и тъй безкористна като нея. Ако тя има нещастieto да бъде от лош род, още по-голяма заслуга е, че е такава, каквато е, и аз никога не бих могъл да си представя как ще се поберат в устата на добри християни упреци за произхода ѝ.

– Вие като че ли към мен отправяте укор, Ландри – каза татко Барбо и също стана, за да покаже, че няма да търпи своеволия. – По яда ви разбирам, че държите на Фадет повече, отколкото съм си представял. Щом нито се срамувате, нито съжaliaвате, да не говорим повече за това. Ще видя какви мерки трябва да взема, за да ви предпазя от една младежка лудория. А сега се върнете при господарите си.

– Не бива да се разделяте така – намеси се Силвине, като задържа брат си, който се приготви да си върви. – Татко, Ландри е много натъжен, че ви огорчи, но не знае какво да ви каже. Простете му и го целунете, защото ще плаче цяла нощ и вашето недоволство ще бъде голямо наказание за него!

Силвине плачеше, стрина Барбо също плачеше, плачеше и голямата сестра, плачеше и чичо Ландриш. Само татко Барбо и Ландри стояха със сухи очи, макар сърцата им да преливаха от мъка; те се целунаха. Бащата не поиска никакво обещание, знаейки добре, че има ли любов, обещанията стават съмнителни, а той не искаше да подронва авторитета си. Но даде на Ландри да разбере, че въпросът не е приключен и пак ще се върне към него. Ландри си отиде ядосан и отчаян. На Силвине много му се искаше да тръгне след него, но не се реши, защото предположи, че той ще отиде да излее мъката си пред Фадет. Легна си натъжен. Цялата нощ се въртя и сънува беди в семейството си.

Ландри почука на вратата на малката Фадет. Баба Фаде беше толкова оглушала, че като заспеше, нищо не можеше да я събуди; откакто бяха разгласили любовта им, Ландри разговаряше с Фаншон само вечер в

стаята, където спяха старичката и малкият Жане. Там той също се излагаше на опасност, защото старата магьосница не можеше да го понесе и ако го видеше, щеше да го изхвърли с метлата, а не с любезни приказки. Ландри разказа грижите си на Фадет, тя изслуша всичко покорна и смело. Отначало се опита да го убеди, че най-добре е да се откаже от дружба им и да не мисли вече за нея. Но като видя, че той се натъжи и още повече се разбунтува, започна да го убеждава да се подчинят временно, докато се разбере накъде отиват работите.

– Слушай, Ландри – каза му тя, – винаги съм имала предчувствие, че това ще ни се случи, тъй че неведнъж съм размисляла как трябва да постъпим в такъв случай. Баща ти не е виновен, аз не му се сърдя. От голяма обич той се страхува, че си влюбен в момиче като мен. Прощавам му малко прекалената гордост и несправедливост, защото не можем да не се съгласим, че в детските си години аз действително бях твърде палава, нали и ти ме упрекна за това в деня, когато започна да ме обичаш. Ако от една година съм се поправила, това все още не е достатъчно той да бъде убеден, че вече съм друг човек. Трябва, значи, да мине още време, тогава малко по малко предубежденията ще отпаднат, грозните лъжи сами ще заглъхнат. Баща ти и майка ти ще видят, че съм разумна и не искам нито да те развърщам, нито да ти измъквам пари. Ще разберат обичта ми към теб и пак ще можем да се виждаме и да си говорим, без да се крием от никого; дотогава обаче трябва да се подчиниш на баща си, който, сигурна съм, ще ти забрани да ме посещаваш.

– Никога няма да намеря сили в себе си за това – каза Ландри, – предпочитам да се хвърля в реката.

– Е добре, ако ти не намериш сили, аз ще намеря и заради тебе – каза Фадет, – ще си отида, ще напусна родния дом за известно време. От два месеца ми предлагат добро място в града. Баба вече е тъй глуха и толкова стара, че почти не приготвя и не продава лекарства, а не може да дава и съвети. Тя има една много добра родственица, която ѝ предлага да дойде да живее у дома, ще се грижи добре и за нея, и за моето малко Скакалче...

При мисълта да напусне това дете, което наред с Ландри обичаше най-много на света, гласът на малката Фадет се прекърши. Но тя събра сили и продължи.

– Сега той укрепна вече и може да мине без мен. Скоро ще приеме първото причастие и като ходи с другите деца да учи вероучение, няма да му е толкова мъчно, че съм заминала. Сигурно сам си забелязал, че вече е по-разумен и другите момченца не го дразнят. Разбери, Ландри,

че тук трябва да ме позабравят, защото сега цялото селище се е надигнало срещу мен. Като не ме виждат година-две и се върна с добри свидетелства и с добро име, което мога да си извоювам много по-лесно другаде, отколкото тук, ще престанат да се занимават с мен и ние ще бъдем по-добри приятели от когато и да било.

Ландри не желаше и да чуе за подобно предложение; изпадна в черно отчаяние и си отиде в Приш в такова състояние, че би предизвикал жал и в най-злото сърце.

Два дни по-късно, когато подготвяше лина за гроздобера, малкият Кайо се приближи до него и му каза:

– Слушай, Ландри, виждам, че ми се сърдиш и от известно време не ми говориш. Сигурно си мислиш, че аз съм разгласил любовта ти с малката Фадет. Обижда ме, че можеш да допуснеш такава мръсотия от моя страна! Кълна ти се в небето, че никога не съм споменавал нито дума и много ми е мъчно, че имаш толкова неприятности, защото винаги съм те почитал и никога не съм мислил лошо за малката Фадет. Мога дори да кажа, че уважавам тази девойка след случката в гълъбарника, за която и тя можеше да се разбъбри и за която никой никога нищо не узна, защото тя е възпитана. А би могла да го стори дори само да отмъсти на Мадлон, тъй като знае, че тя е причина за всичките тези клюки. Но Фадет си замълча и знаеш ли, Ландри, сега разбирам, че не бива да се доверяваме на външните фасони и уж доброто име. Фадет минаваше за лоша, пък се оказа добра, а Мадлон минаваше за добра, пък излезе подла не само спрямо Фадет и спрямо теб, а и спрямо мен, ако трябва да говорим за верността ѝ.

На Ландри му беше приятно да слуша малкия Кайо. Думите му поблекчиха мъката му.

– Причиниха ти много неприятности, клети Ландри – каза накрая малкият Кайо, – но можеш да се успокоиш, защото Фадет се държи както трябва. Чудесно е от нейна страна, че си отива, за да не тревожи семейството ти, казах го и на самата нея на сбогуване.

– Какво говориш? – възкликна Ландри. – Нима тя си отива?

– Ти не знаеше ли? – запита младежът. – Мислех, че сте се разбрали и че не я изпращаш, за да няма приказки. Сигурен съм, че замина. Мина покрай нас преди четвърт час. Носеше и вързоп. Отправи се към Шато-Мейан и сега не може да е по-далеч от Вией-Вил или от Юрмон.

Ландри остави остена и се затича; спря се чак когато настигна малката Фадет по пътя, който се вие между лозята на Юрмон и Фрамлен.

Там, изтощен от мъка и от тичане, се просна безмълвно насред

пътя, но ѝ направи знак с ръка, че само през трупа му ще мине. Когато се посъвзве малко, Фадет му каза:

– Исках да ти спестя тази мъка, скъпи Ландри, а ето че ти просто се чудиш как да ми отнемеш смелостта. Бъди мъж и не ми пречи и аз да бъда храбра, защото не можеш да си представиш колко смелост ми е необходима. Като си помисля само, че моят мъничък Жане ме търси и ме вика в този миг, чувствавам се тъй слаба, че ми иде да си разбия главата в камъните. Ах, моля те, Ландри, помогни ми, вместо да ме отклоняваш от дълга ми. Защото, ако не си отида днес, няма да си отида никога и ние сме загубени.

– Фаншон, Фаншон, не ти е нужна голяма смелост – отговори Ландри, – съжеляваш едно дете, което ще се утеши бързо-бързо, защото е дете! А не те е грижа за моето отчаяние! Ти не знаеш какво значи любов! Никога не си имала чувства към мен и ще ме забравиш скоро, тъй че може никога да не се върнеш.

– Ще се върна, Ландри, бог ми е свидетел, че ще се върна след една година, най-късно след две. И никога няма да те забравя, както никога няма да имам друг приятел и друг любим освен тебе.

– Друг приятел може би, Фаншон, защото ти никога няма да намериш приятел, който да ти се покорява, като мене, но за друг любим не съм сигурен. Кой би могъл да ме убеди в това?

– Аз мога да те убедя!

– Ти не знаеш нищо за любовта, Фадет, никога не си обичала! Когато дойде любовта, ще забравиш твоя клет Ландри. Ах, ако ме обичаше, както аз те обичам, никога не би ме напуснала така!

– Тъй ли мислиш, Ландри? – запита малката Фадет, като го погледна тъжно и сериозно. – Може би ти сам не знаеш какво говориш. Аз мисля, че сега любовта ме съветва, а не приятелството.

– Ако постъпваше тъй от любов, нямаше да ми е толкова мъчно! О, да, Фаншон, ако беше от любов, мисля, че почти щях да бъда щастлив в нещастieto. Щях да повярвам на думата ти и щях да се надявам за бъдещето. Щях да бъда смел като теб, тъй е!... Но ти не си отиваш от любов, нали сама си ми го казвала толкова пъти, а и аз го разбрах, винаги си била тъй спокойна до мен!

– Ти мислиш, че не те обичам? Сигурен ли си?

И докато го гледаше, в очите ѝ заблестяха сълзи; те се зарониха по страните ѝ, а в същото време тя се усмихваше някак странно.

– Ах, боже мой, боже мой – въздъхна Ландри, като я взе в прегръдките си, – да можеше да съм се излъгал!

– Мисля, че наистина си се излъгал – отговори Фадет, все тъй през смях и сълзи. – Мисля, че още на тринадесет години клетото Щурче видя Ландри и оттогава няма очи за никого друго. Сигурна съм, че когато тичаше след него по пътищата и полето, като му говореше глупости и го закачаше, за да го накара да ѝ обърне внимание, не знаеше още какво прави, нито какво я привлича в него. Убедена съм, че когато един ден отиде да търси Силвине, знаейки, че на Ландри му е мъчно, и когато намери Силвине на брега на реката замислен с агънце на коленете, тя си поигра малко на магия, за да принуди Ландри да ѝ дължи благодарност. Мисля също, че когато го оскърби в брода Рулет, тя го направи от яд и от мъка, че той никога вече оттогава не ѝ проговори. Мисля, че когато пожела да танцуват, вече беше луда по него и се надяваше да му хареса с красивия си танц. Мисля също, че когато плачеше в каменоломната, плачеше от разкаяние и мъка, че не му се е понравила. Убедена съм, че когато той искаше да я целуне и тя му отказваше, когато той ѝ говореше за любов, а тя му отговаряше с приятелство, правеше го от страх да не загуби любовта му, ако я задоволи много бързо. И най-сетне мисля, че ако тя заминава сега с разбито сърце, заминава с надеждата да се върне достойна за него в очите на всички и да може да стане негова жена, без семейството му да се чувства огорчено и унижено.

Този път Ландри помисли, че наистина полудява. Той се смееше, викаше и плачеше, целуваше ръцете на Фаншон, роклята ѝ, би целунал дори краката ѝ, ако тя му позволеше, но тя го притегли до себе си и му подари една истинска любовна целувка, от която той едва не умря. Защото това беше първата целувка, която получаваше от нея, и изобщо първата истинска целувка от жена; Ландри се отпусна почти в несвят край пътя, а тя прибра бързо вързопа си, поруменяла и засрамена, и изтича, като му забрани да я последва и му се закле, че ще се върне.

XXX

Ландри се подчини и се върна при гроздоберачите изненадан, че не се чувствува нещастен, както сам беше очаквал, толкова сладко е да знаеш, че те обичат и толкова силно е доверието, когато обичаш истински. Беше тъй доволен и тъй удивен, че не можа да се въздържи и заговори за чувствата си с младия Кайо, който също се удиви и възхити от малката Фадет – тя наистина беше устояла храбро срещу всяка слабост, макар да обичаше Ландри и той да я обичаше.

– Много ми е приятно – каза малкият Кайо, – че тази девойка прилежава толкова много качества, защото мога да кажа, че никога не съм съдил лошо за нея и ако беше ми обърнала внимание, може би също бих я харесал. Тя има такива очи, че винаги ми се е струвала по-скоро хубава, отколкото грозна, а от известно време, ако беше поискала да я харесват, всички щяха да я погледнат с други очи. Но тя обичаше единствено теб, Ландри, останалите не я интересуваха. Само твоето мнение я интересуваше и казвам ти, жена с такъв характер много ми допада. Впрочем дори когато беше още малко дете, винаги съм забелязвал, че е с широко сърце и ако отидем да запитаме, всеки би казал, стига да пожелае да говори по съвест истината, че не може да каже нищо лошо за нея. Но светът е устроен тъй, че когато двама-трима души викнат подир някого, всички се намесват, замерват го с камъни и му създават лошо име, без сами да знаят защо, и като че ли дори изпитват удоволствие да премазват онзи, който не може да се защитава.

Разсъжденията на малкия Кайо бяха много приятни на Ландри и от този ден нататък той започна да дружи с него; грижите му понамаляха, като ги сподели. Той дори му каза един ден:

– Не мисли вече за тая Мадлон, която не заслужава нищо и ни причини мъка и на двамата, драги мой Кайо. Ти си на моята възраст и няма защо да бързаш да се жениш. Аз имам сестричка, Нанет, която е хубава като цвете, възпитана, нежна, сладка и сега започва шестнадесет години. Идвай по-често у дома на гости. Баща ми много те уважава и когато опознаеш добре нашата Нанет, ще видиш, че страшно ще ти се прииска да ми станеш зет.

– Боже мой, не казвам не – отговори малкият Кайо – и ако сестра ти не е дала дума другаде, ще идвам у вас всяка неделя.

Вечерта, когато Фаншон замина, Ландри реши да отиде у дома си,

за да разкаже на баща си колко добре се е държала девойката, която той тъй зле е осъдил и в същото време да му заяви, че като се подчинява сега, си запазва правата за в бъдеще. Много му беше мъчно, когато мина покрай къщата на баба Фаде, но се въоръжи със смелост, като си каза, че ако Фаншон не беше заминала, кой знае още колко време не би узнал, че тя го обича. Видя баба Фаншет, роднина и кръстница на Фаншон; тя беше дошла да се грижи за старицата и за внучето. Седеше пред вратата със Скакалеца на колене. Горкият Жане плачеше и не искаше да си легне, защото неговата Фаншон не се била прибрала, а той само с нея си казвал молитвата, преди да заспи. Баба Фаншет го успокояваше, както може; Ландри се зарадва, като чу, че бабата говори нежно и приятелски с детето; Скакалеца, щом го видя, се изскубна из ръцете на Фаншет като стрела, хвърли се в краката му, като започна да го целува и да го разпитва, заклинайки го да му доведе неговата Фаншон. Ландри го взе на ръце и се помъчи да го утеши. Подаде му чепка хубаво грозде, което носеше в малка кошничка, дар от стрина Кайо за стрина Барбо, но Жане, който обикновено беше много лаком, отказа и помоли Ландри да му обещае, че ще отиде да търси Фаншон; Ландри му обеща, въздишайки, защото детето иначе нямаше да се подчини на Фаншет.

Татко Барбо не очакваше такова пълно примирение от малката Фадет; той беше доволен, но се поразтревожи, защото беше справедлив и добър човек.

– Не ми е приятно, Ландри – каза той, – че ти не намери смелост да се откажеш да я посещаваш. Ако беше действувал, както ти повелява дългът, нямаше да станеш причина за заминаването ѝ. Дано бог бди това дете да не страда на новото място и отсъствието ѝ да не причини голяма мъка на баба ѝ и на братлето ѝ, защото, както мнозина говорят лошо за нея, така има и хора, които я защитават и ме увериха, че е много добра и грижлива към семейството си. Ако приказките, че е бременна, са лъжа, ние ще го узнаем и ще я защитим както трябва. Ако пък, за нещастие, това е вярно и ти си виновен, Ландри, ще я подкрепим и няма да я оставим да изпадне в мизерия. Само че, моля ти се, Ландри не се жени за нея!

– Татко – каза Ландри, – ние гледаме на тия неща по съвсем различен начин. Ако бях виновен в това, което мислите, щях да ви поискам разрешение да се ожения за нея. Но тъй като малката Фадет е тъй невинна, както и сестра ми Нанет, не ви искам нищо друго, освен да ми простите мъката, която ви причиних. Ще поговорим за нея по-късно, както вие ми обещахте.

Татко Барбо трябваше да се съгласи с това условие. Той беше много предпазлив, за да насилва събитията, и се задоволи с това, което беше постигнал.

От този момент в Близначницата престанаха да говорят за малката Фадет. Избягваха дори да споменават името ѝ, защото Ландри се изчервяваше и веднага след това пребледняваше, а с това показваше, че я помни тъй, както и първия ден.

XXXI

Отначало като научи, че Фадет е заминала, Силвине изпита егоистично задоволство, надявайки се, че отсега нататък брат му ще обича само него и няма да го изостави вече заради никого. Но не стана така, Ландри обичаше най-много Силвине след малката Фадет, но не го свърташе с него, защото Силвине мразеше Фаншон. Винаги когато Ландри се опитваше да му заговори за нея и за намеренията си, Силвине се наскърбяваше, упрекваше го, че не се отказва от тая своя прищявка, толкова неприятна на родителите му и на самия него. Полека-лека Ландри престана да му говори за нея, но тъй като не можеше да живее, без да споделя с някого, прекарваше голяма част от времето си с малкия Кайо и Жане, когото водеше на разходка; изпитваше Скакалеца по вероучение, учеше го и го утешаваше. Можеха да му се подиграват, ако смееха, когато го срещнеха с детето, но тъй като Ландри никога не се беше срамувал от каквото и да било, той се чувствуваше по-скоро горд, отколкото засрамен, че показва дружбата си с брата на Фаншон Фаде; по този начин сякаш се бореше срещу приказките на някои хора, които твърдяха, че татко Барбо с познатата на всички мъдрост бързо сложил край на тази любов. Силвине, като видя, че брат му не му подарява любовта си, която той смяташе, че ще получи отново, пренесе ревността си към Жане и малкия Кайо. От друга страна сестра му Нанет, която винаги го беше утешавала и разведрявала с нежни грижи и мило внимание, започна да дружи прекалено много със същия този син на Кайо, дружба, на която двете семейства гледаха благосклонно. Клетият Силвине, той винаги мечтаеше единствен да притежава любовта на тези, които обича, затова пак бе обзет от смъртна мъка, залиня и стана толкова мрачен, че се чудеха как да го задоволят. Престана да се смее, нищо не му харесваше, не можеше дори да работи, нещо тъй го гризеше отвътре, че вехнеше. Уплашиха се за живота му, защото почти непрекъснато беше трескав, а когато треската се усилише, говореше напълно безсмислени и нараняващи сърцата на родителите му неща. Казваше, че никой не го обича, след като всички в къщи бяха галили и глезили най-много него. Пожелаваше смъртта, като се оплакваше, че не го бива за нищо, че се грижат от съчувствие за него, че е товар за родителите си и че най-голямата милост, която добрият бог можел да им направи, било да ги отърве от него. Понякога татко Барбо, като чуваше тези нехристиянски думи, строго му се

караше. Никакъв резултат. Друг път го увещаваше през сълзи, че го обича. Това беше още по-лошо, Силвине плачеше, разкайваше се, искаше прошка от баща си, от майка си, от брат си, от цялото семейство и треската му се усилваше от прекалено голямо разнежване.

Отново се обърнаха към лекарите. Те не ги посъветваха кой знае какво. По лицата им виждаха, че смятат за единствена болест близкостството, което щеше да убие единия брат, по-слабия от двамата. Попитаха също и баняджийката от Клавиер, която беше най-веща в окръга след покойната Сажет и баба Фаде, която беше започнала да се вдетинява. Баняджийката каза на стрина Барбо:

– Единственото нещо, което може да спаси детето ви, е да започне да обича жените.

– Там е работата, че не може да ги понася – отговори стрина Барбо. – Къде се е виждал такъв горд и разумен младеж! Откакто брат му се влюби, говори лошо за всички познати момичета. Одумва ги, защото една от тях (и то не най-добрата) му била отнела, според думите му, сърцето на брат му.

– Да знаете – каза баняджийката, която беше специалистка по всички душевни и телесни болести, – че в деня, когато вашият син Силвине обикне някоя жена, той ще я обикне по-безумно, отколкото обича брат си. Предричам ви го. Сърцето му прелива от любов и понеже непрекъснатото мисли за брат си, почти е забравил, че е момче; тъй върви срещу божия закон, който отрежда мъжът да обича някоя жена повече от баща, майка, братя и сестри. Но успокойте се, защото не е възможно природата да не заговори, колкото и късно да стане това; не се поколебавайте да го ожените за жената, която той обикне, все едно дали е бедна, грозна или лоша, защото синът ви няма да обича две жени в живота си. Сърцето му е създадено за една любов и голямо природно чудо ще бъде да се отдели от брат си, а още по-голямо чудо – да се отдели от изгората.

Мнението на баняджийката се стори много разумно на татко Барбо и той се помъчи да заведе Силвине в къщите, където имаше хубави и добри момичета за женене. Но макар че Силвине беше хубав и възпитан младеж, безразличният му и тъжен вид не привличаше момичетата. Те не го насърчаваха, а той беше толкова стеснителен, че се страхуваше от тях и си въобразяваше, че го ненавиждат.

Татко Кайо, който беше един от най-добрите приятели и най-ценните съветници на семейството, беше на друго мнение.

– Винаги съм казвал, че отсъствието е най-добрият лек. Погледнете Ландри. Той беше обезумял по малката Фадет и все пак, когато тя

замина, не загуби нито разума, нито здравето си и дори вече не е тъй тъжен, както беше по-рано, когато не знаехме каква е причината. Сега се държи разумно и покорно. Същото ще стане и със Силвине, ако петшест месеца не вижда брат си. Ще ви кажа как да ги разделите мирно и тихо. Чифликът ми в Приш върви добре, но в замяна на това стопанството ми при Артон не е наред от около година. Работникът ми там е болен и не може да се съвземе. Не искам да го изпъдя, защото е човек на място, но ако му изпратя един добър помощник, ще се оправи, тъй като всъщност болката му е прекалена умора и много работа. Ако се съгласите, ще изпратя Ландри да изкара там до края на сезона. Ще кажем на Силвине, че не е за дълго, само за седмица, а после, като мине седмицата, ще му обясним, че ще остане още една седмица и тъй, докато свикне. Послушайте съвета ми, вместо да насърчавате винаги прищевките на едно дете, което все щадите, та сте го направили господар в къщи.

Татко Барбо беше склонен да последва този съвет, но стрина Барбо се уплаши. Мислеше си, че това може да нанесе смъртен удар на Силвине. Дълго я убеждаваха. Тя поиска първо да задържат две седмици Ландри в къщи, за да проверят дали брат му, като го вижда непрекъснато, няма да оздравее. Ако състоянието му се влошавало, щели да се вслушат в съвета на татко Кайо. Тъй и направиха. Ландри дойде на драго сърце да прекара определеното време в Близначницата, а на всички казаха, че баща му имал нужда от него за вършитбата. Силвине не можеше да работи. Ландри се грижеше за брат си с обич и се мъчеше да го разведри. Стоеше при него колкото може повече, спеше в същото легло, приласкаваше го като малко дете. Първия ден Силвине сияеше от радост, но на втория започна да мърмори, че Ландри се отегчава с него, без той да може да му избие тази мисъл. На третия ден Силвине побесня от яд, защото Скакалеца дойде да види Ландри и Ландри нема смелостта да го отпрати. Най-сетне в края на седмицата се отказаха от това хрумване, защото Силвине ставаше все по-несправедлив, взискателен и ревнив. Решиха да последват съвета на татко Кайо и макар Ландри да нямаше никакво желание да отиде в Артон, след като толкова обичаше родния си край, работата, семейството си, господарите си, той се подчини на всичко за доброто на брат си.

XXXII

Този път Силвине едва не умря първия ден. Но на втория се поуспокои, а на третия треската му престана. Той се примири и се съвзе. В края на първата седмица видяха, че отсъствието на брат му действува по-добре, отколкото присъствието му. Силвине, разсъждавайки под влияние на ревността, тайно беше доволен от заминаването на Ландри, защото на новото място той не познаваше никого и не можеше веднага да завърже приятелства. Казваше си: „Ще му бъде малко скучно, ще си мисли за мен и ще съжалява, че не съм при него. А когато се върне, ще ме обича както преди.“

Бяха минали три месеца, откакто Ландри не беше в дома на татко Кайо и около една година, откакто малката Фадет беше напуснала родния си край, когато тя внезапно се върна, защото баба ѝ се беше парализирала. Фадет се грижи за нея от цялото си сърце. Но старостта е най-лошата болест и след две седмици баба Фаде предаде богу дух, без да дойде в съзнание. На третия ден вечерта, след като погребва старицата и подреди къщата, Фадет съблече и приспа братчето си, целуна добрата си кръстница, която си легна в другата стая, и седна тъжно пред тлеещото огнище, което едва разпръскваше светлина, заслушана в песента на шурчето; то сякаш ѝ говореше:

Щурче, Щурче, малко Щурче,
всяка фея си има блуждаещо огънче.

Дъждът се лееше и чукаше по стъклото, Фаншон мислеше за любимия си, когато някой потропа на вратата и един глас каза:

– Фаншон Фаде, тук ли сте? Познавате ли ме?

Тя не се стресна и отиде да отвори – каква радост да се притисне до сърцето на своя Ландри! Ландри беше научил за болестта на баба ѝ и за връщането ѝ. Не беше могъл да устои на желанието да я види и бе дошъл през нощта, за да си отиде на другия ден. Прекараха скромно и благородно цялата нощ в приказки край огнището, защото малката Фадет напомни на Ландри, че ложето, където баба ѝ бе предала богу дух, още не е истинало и не му е нито времето, нито мястото да се отдават на своето щастие. Но въпреки добрите решения те се чувствуваха безкрайно щастливи, че са заедно и че се обичат повече от когато и да било.

Тъй като скоро щеше да съмне, Ландри започна да губи смелост и помоли Фаншон да го скрие в плевнята си, за да остане с нея и следващата нощ. Тя го вразуми както винаги. Каза му, че още малко ще бъдат разделени, защото е решила да се върне.

– Има причини за това – обясни му тя, – които ще ти кажа по-късно и които ми дават известни надежди за нашата женитба. Иди да довършиш работата, която господарят ти е поверил, защото кръстницата ми разказа, че за да оздравее брат ти, не бивало да те вижда още известно време.

– Само тази причина може да ме накара да те напусна – каза Ландри, – защото моят клет брат ми причини много мъки и, страхувам се, че ми предстоят нови. Фаншонет, ти умееш толкова много неща, потърси средства да го излекуваш.

– Единственото средство е разумът – отговори тя. – Защото душата му разболява тялото и който излекува душата му, ще излекува и тялото му. Но той толкова ме мрази, че няма начин да му поговоря и да го успокоя.

– И все пак ти си толкова умна, Фадет, и говориш тъй хубаво, имаш такава дарба да убеждаваш всеки, когато си научиш, че ако му поговориш само един час, той ще се почувствува по-добре. Опитай, моля ти се! Не обръщай внимание на гордостта и лошото му настроение, накарай го да те изслуша, направи това усилие заради мен, Фаншон, както и заради нашата любов, защото съпротивата на баща ми няма да бъде най-малката пречка за нея.

Фаншон обеща и те се разделиха, след като си повториха повече от двеста пъти, че се обичат и винаги ще се обичат.

XXXIII

Никой не узна, че Ландри е идвал. Ако бяха казали на Силвине, той пак щеше да се разболе и никога нямаше да прости на брат си, че е дошъл да види Фадет, а не него.

Два дни след това малката Фадет се облече грижливо; вече не й липсваха пари и черната й рокля беше от тънък плат. Прекоси Кос; както беше пораснала, хората не я познаваха. Беше се разхубавила много в града. Понеже се хранеше добре и живееше по друг начин, бе добила хубав цвят, вече никой не можеше да я вземе за преоблечено момче, тъй кръшна и прелестна беше. Любовта и щастието озаряваха лицето ѝ, от цялата ѝ личност лъхаше нещо, което може трудно да се обясни. Дори да не беше най-хубавата девойка на света, както си мислеше Ландри, тя беше приятна, добре сложена, свежа и може би най-желаната в този край.

Носеше голяма кошница и влезе в Близначницата, като поиска да говори с татко Барбо. Пръв я видя Силвине и се извърна от нея, толкова му беше неприятна. Но тя го запита къде е баща му, и то така любезно, че ще не ще, той ѝ отговори и я заведе до плевнята, където татко Барбо цепеше дърва. Малката Фадет го помоли да си поговорят насаме. Той затвори вратата и ѝ каза, че е готов да я изслуша.

Фадет не се смути от студеното му посрещане. Тя седна на сламата, той също; едва тогава заговориха:

– Татко Барбо, макар че покойната ми баба не ви обичаше и вие не я обичахте, аз ви смятам за най-справедливия и най-честния човек в нашия край. Трябва да ви кажа, че и баба ми дори, макар да ви смяташе за прекалено горд, беше на същото мнение. Освен това, както знаете аз бях дълго време приятелка на сина ви Ландри. Той много пъти ми е говорил за вас и от него повече от когото и да било друг зная какъв сте вие и колко струвате. Ето защо идвам да ви помоля за една услуга и да ви се доверя.

– Говорете, Фадет – отговори татко Барбо. – Никога не съм отказвал да направя услуга на когото и да било и ако желанията ви не противоречат на съвестта ми, можете да ми се доверите.

– Ето за какво се отнася – каза малката Фадет, като повдигна кошницата и я постави в краката на татко Барбо. – Покойната ми баба печелеше, докато беше жива, като даваше съвети и продаваше лекарства;

натрупала е много повече пари, отколкото някой може да си представи. Тъй като не харчеше почти нищо и не е давала парите си в банки, никой не би могъл да знае какво е криела в дупката на зимника, който често ми показваше с думите: „Когато вече няма да ме има, там ще намериш онава, което съм ти оставила. Всичко е твое и на брат ти. Може сега да ви лишавам малко, но един ден ще имате много. Не оставяй обаче хората на закона да се занимават с наследството, че ще ти изядат парите с разноски. Запази го, скрий го и да ти остане за старини, та да не бъдеш в нужда.“

Когато погребяхме горката ми баба, изпълних желанието ѝ, взех ключа от зимника и разместих тухлите в стената, точно на мястото, което ми беше показвала. Там намерих това, което е в тази кошница, татко Барбо, моля ви да го подредите, както смятате за добре, след като изпълня задълженията си пред закона, от който нямам понятие, и да ме запазите от големи разноски, от които се страхувам.

– Много съм ви задължен за доверието, Фадет – каза татко Барбо, без да отваря кошницата, макар да умираше от любопитство, – но нямам право да задържа парите ви, нито да се грижа за работите ви. Не съм ваш настойник. Баба ви сигурно е оставила завещание.

– Няма завещание и по закон моя настойница е майка ми. Както знаете, отдавна нямам новини от нея, не зная дори дали е жива или мъртва, горкичката! Освен нея нямам други роднини с изключение на кръстницата ми Фаншет, която е добра и честна жена, но е неспособна да оправи работите ми и да запази парите ми, без да се разприказва. Тя няма да се въздържи, всички ще узнаят и страхувам се да не настани лошо парите или да ги разпилее от незнание. Защото клетата мила кръстница няма понятие от сметки.

– Значи, не е каква да е паря – каза татко Барбо, чиито очи неволно все се извъръщаха към капака на кошницата и той я улови за дръжката, за да провери колко е тежка. Щеше да му откъсне ръцете, затова каза изненадано: – Ако е железария, тежи колкото конски товар.

Малката Фадет беше много дяволита; тя се забавляваше, като гледаше колко му се иска да надникне в кошницата. Понечи да я отвори, но татко Барбо сметна, че това е под достойнството му, и я спря.

– Това не ме интересува – каза той, – след като не мога да я взема на съхранение, няма защо да знам съдържанието.

– И все пак, татко Барбо – възрази Фадет, – моля ви да ми направите тая малка услуга. Аз не съм учена, нито пък кръстницата ми и едва можем да броим до сто. Освен това не зная стойността на тези стари и

нови монети и само на вас мога да се доверя, за да разбере богата ли съм или бедна и да си дам точна сметка какво имам и какво нямам.

– Добре тогава – каза татко Барбо, който не можа да се съдържи. – Туй не е кой знае каква услуга, не мога да ви откажа.

Тогава Фадет пъргаво вдигна капака на кошницата и измъкна две големи торби, пълни с монети.

– Ха, чудесно! – каза татко Барбо. – Ето една зестра, която ще събере много женихи.

– Това не е всичко – каза Фадет. – На дъното на кошницата има и друго, което нищо не ми подсказва.

И тя извади една кожена кесия и я изсипа в шапката на татко Барбо. В нея имаше сто златни луидора; като ги видя, добрият човек се ококори. Когато той ги изброи и ги върна в кожената кесия, тя извади втора със същото съдържание, после трета, после четвърта и накрая злато и сребро и дребни монети. В кошницата имаше горе-долу четиридесет хиляди франка. Това беше повече от третината от цялото имущество на татко Барбо в постройки, и тъй като селяните нямат звонкови монети, той никога не беше виждал толкова пари на едно място.

Колкото и честен и безкористен да е един селянин, той не може да гледа равнодушно парите. Татко Барбо се изпоти, докато преброи всичко, и каза:

– За да имаш четиридесет пъти по хиляда франка, ти липсват двадесет и две еку, така че ти наследяваш хиляда звонкови пистоли, което ще рече, че си най-добрата партия в нашия край, Фадет, а брат ти Скакалец може да е хилав и куц цял живот, но ще ходи да наглежда имотите си с кола. Бъди щастлива, ти си богата и можеш да си вземеш какъвто искаш жених.

– Нямам бърза работа – каза малката Фадет – и дори ви моля да запазите в тайна това богатство, татко Барбо. Както съм грозна, иска ми се някой да ме вземе не заради парите ми, а заради доброто ми сърце и заради доброто ми име. Нали се ползувах с лошо име в нашия край, отидох да прекарам известно време другаде, за да заслужи да говорят добро за мен.

– Колкото за вашата грозота, Фадет – каза татко Барбо, като вдигна очи от кошницата, в която се беше вторачил, – мога да ви кажа с чиста съвест, че вие дяволски сте се изменили и че в града сте станали съвсем друга; сега можете да минете за много хубава девойка. А колкото до лошото ви име, което, смятам, не сте заслужили, одобрявам мисълта ви да почакате и да скриете богатството си, защото наистина ще има хора,

които, заслепени от него, ще ви предложат женитба, без да ви засвидетелствуват уважението, което мъжът е длъжен да отдаде на жена си. Да оставите обаче на съхранение у мен парите си, е противозаконно, това може по-късно да ме изложи на подозрения и обвинения, защото зли езици не липсват и дори да имате право да дадете в нечии ръце това, което е ваше, не можете да постъпите така с парите на малолетния ви брат. Тъй че най-добре ще бъде да се посъветвам с някого за вас, без да ви назовавам. Тогава ще разберем как точно да поставим на сигурно място парите ви, наследството на вашата майка и вашето, без да минават през ръцете на заядливи хора, на които не може да се разчита. Отнесете всичко това и го скрийте, докато ви дам отговор. Готов съм при случай да свидетелствувам пред съда и пред вашия сънаследник за цифрата на сумата, която изброихме, ще я запиша в едно ъгълче на плевнята, да не я забравим.

Всъщност малката Фадет искаше точно това, а татко Барбо щеше да се оправя по-нататък. Тя беше горда пред него, че е богата само защото не искаше да я обвинят, че е искала да използва Ландри.

XXXIV

Като видя колко предпазлива и умна е Фадет, татко Барбо побърза не толкова да подреди богатството, колкото да узнае с какво име се ползува тя в Шато-Мейан, където беше прекарала годината. Защото хубавата зестра го изкушаваше и той беше готов да забрави лошото роднинство, но не беше същото с честта на девојката, която би могла да му стане снаха. Затова отиде лично в Шато-Мейан и най-добросъвестно събра сведения. Казаха му, че малката Фадет не само че не е била бременна и не е имало никакво дете, но се държала толкова добре, че никой не можел да я упрекне в нищо. Живеела при една стара религиозна благородна дама, на която била по-скоро като компаньонка, отколкото като прислужница, толкова тя я харесвала заради доброто ѝ държане, обноски и интелигентност. Старата дама много съжеляваше за Фадет и казваше, че била истинска християнка, смела, пестелива, чиста, грижлива и с толкова приятен характер, какъвто рядко се среща. Понеже тя беше богатата и правеше благодеяния, малката Фадет умело ѝ помагала – грижелата се за болните, приготвяла лекарства и научила много хубави неща, които господарката ѝ знаела от манастира още преди революцията.

Татко Барбо се върна много доволен в Кос; той реши да изясни нещата докрай. Събра семейството си и поръча на по-възрастните деца, на братята и всички роднини да се осведомят внимателно как се е държала малката Фадет, откак е пораснала, за да преценят дали всичките приказки, казани по-рано за нея, не бяха предизвикани чисто и просто от детинщините ѝ. Ако някои продължаваха да говорят лошо за нея, той смяташе, че трябва да я защитят, както беше направил Ландри. Те провериха предпазливо всичко, както той им нареди, без да споменава за зестрата, защото не беше казал нищо за нея дори на жена си.

През това време малката Фадет живееше в къщичката си, където не пожела да промени нищо, само поддържаше блестяща чистота. Тя обличаше чисто малкия Скакалец и приготвяше хубава храна, която много скоро оказва чудесно въздействие върху детето. То укрепна и много скоро заякна съвсем. Щастието се отрази и на темперамента и характера му; понеже баба му я нямаше да го заплашва и да го дразни, а всички само го галеха и му говореха нежно, той стана много приятно момченце, изпълнено с хитри и весели хрумвания, тъй че се нравеше на всички, въпреки че малко накуцваше и имаше чипо носле.

От друга страна, такава голяма промяна се беше извършила в навичките на Фаншон Фаде, че злите приказки бяха забравени и мнозина младежи, като я виждаха как пристъпва леко и грациозно, мечтаеха жалейката ѝ да свърши, за да я ухахват и да я канят на танц.

Само Силвине Барбо не можеше да я приеме. Той схващаше, че в семейството му гласят нещо около нея, защото баща му не можеше да се въздържи да не я споменава, а когато получи доказателство, че приказките за Фаншон са били лъжа, той казваше, че никак не е било справедливо да обвиняват сина му Ландри за чувствата му към това невинно младо момиче.

Говореха също за близкото завръщане на Ландри и татко Барбо сякаш искаше това да излезе от татко Кайо. Най-сетне Силвине долавяше, че са благосклонни към любовта на Ландри, и отново изпадна в отчаяние. Общественото мнение, което се мени в зависимост от вятъра, сега беше на страната на Фадег. Никой не знаеше, че е богата, но всички я харесваха и поради това тя беше още по-противна на Силвине, който виждаше в нейно лице съперница в любовта си към Ландри.

От време на време татко Барбо изпускаше пред него думата сватба и казваше, че неговите близнаци сигурно ще трябва да помислят скоро за това. Възможността Ландри да се ожени винаги беше отчайвала Силвине, сякаш това щеше да означава окончателната им раздяла. Той пак изпадна в треска и майка му тръгна по лекари.

Един ден срещна кръстницата Фаншет, която, като чу тревогите ѝ, я запита защо ходи да се съветва толкова далеч и да харчи толкова пари, след като под ръка има такава умела знахарка, най-опитната в техния край, която лекувала не за пари като баба си, а само от любов към бога и към ближния. И ѝ назова малката Фадег.

Стрина Барбо каза това на мъжа си, той не възрази. Обясни ѝ, че в Шато-Мейан Фадег се ползувала с име на „учена“ и отвсякъде се стичал народ да се съветва с нея, както и с господарката ѝ.

Тогава стрина Барбо помоли Фадег да отиде да види Силвине, който лежеше, и да му помогне.

Фаншон неведнъж беше търсила случай да му говори, както беше обещала на Ландри, но се чудеше как да го направи. Тя не се остави дълго да я убеждават и отиде да види клетия близък. Обзет от треска, той спеше; Фадег помоли да я оставят насаме с него. Тъй като всички знахарки действаха тъй, никой не ѝ възрази; оставиха я в стаята.

Фадег постави ръката си върху ръката на Силвине, но го стори тъй тихо, че той не усети и макар да спеше леко като заек, не се събуди.

Ръката на Силвине гореше като огън и се затопли още повече в ръката на малката Фадет. Той се раздвижи, но не се опита да си изтегли ръката. Тогава Фадет постави другата ръка на челото му също тъй тихо, както беше уловила ръката му, и Силвине се умири. Малко по малко той се успокои и тя почувствува, че ръката и главата му охладняват и сънят му става спокоен като съня на малко дете. Остана тъй до него, докато видя, че е на път да се събуди. Тогава излезе от стаята и на тръгване каза на стрина Барбо:

– Идете при сина си и му дайте нещо да хапне, защото той вече няма треска. Ако Искате да му помогна да оздравее, не му говорете за мене. Ще се върна тази вечер в часа, когато казвате, че му е най-зле, и пак ще се опитам да премахна лошата треска.

XXXV

Стрина Барбо много се изненада, като видя, че Силвине няма треска, и веднага му поднесе ядене. Той не отказа, макар да нямаше апетит. Тъй като от шест дни го тресеше и той не искаше да приеме нищо, всички се възхитиха от умението на малката Фадет, която, без да го събуди и без да му даде лекарство, само със заклинанията си, както мислеха, беше подобрила състоянието му.

Вечерта нов още по-силен пристъп на треска обзе Силвине. Той пъшкаше, бълнуваше, сънуваше, стряскаше се и се плашеше от хората, които са край него.

Фадет отново дойде и както сутринта остана насаме с него. Не му направи никаква друга магия, освен дето задържа ръцете му в своите и погали леко челото му, докосвайки със свежия си дъх пламналото му в огън лице.

Както сутринта, тя победи бълнуването и треската. Когато си отиде, пак поръча да не казват на Силвине нищо за нея; завариха го, че спи тихо, лицето му не беше зачервено, той изглеждаше оздравял.

Фадет лекуваше така. Може би случайно, може би от опит край малкото си братче Жане, което много пъти бе изтръгвала от смъртта, без да му дава други лекарства, освен като го разхлаждаше с ръцете и с дъха си или го затопляше по същия начин, когато пламнеше в огън и треската го разтърсваше. Тя си въобразяваше, че обичта и волята на един човек с добро здраве, докосването на чиста, здрава ръка могат да отстранят болката, когато лечителят е надарен с интелигентност и вяра в божията добрина. Затова, докато докосваше с ръце болния, четеше наум молитви. Това, което беше направила за братчето си, правеше сега за брата на Ландри и не би го опитала с други болни. Защото смяташе, че най-важното за този лек е силната обич, която човек изпитва в сърцето си към болния и без която бог не дава никаква власт над болестта.

Когато малката Фадет лекуваше треската на Силвине, тя се молеше, като казваше думите, с които лекуваше и треската на брат си: „Боже мили, направи така, че здравето от моето тяло да премине в тялото на болния и както благият Исус ти повери живота си, за да откупи душата на хората, ако такава е твоята воля, лиши ме от живот и го дай на този болен. Давам ти го от чисто сърце и в замяна на неговото здраве, за което те моля.“

Малката Фадет беше си мислила дали да опита тази молитва край леглото на умиращата си баба, но не се осмели, защото ѝ се стори, че животът и душата на тази стара жена гаснат поради годините и природния закон. А тя, както се вижда, влагаше много повече религиозно чувство, отколкото дяволско изкуство в чародействата си, затова сметна, че няма да се понрави на господ, ако му поиска нещо, което би било чудо.

Дали лекарството беше безполезно или полезно само по себе си, все едно, но след три дни Силвине престана да се измъчва от треска и без сам да знае как, веднъж, събуждайки се по-рано от друг път, като я видя надвесена над себе си, отдръпна кротко ръцете си.

Отначало си помисли, че е видение и затвори очи, но после запита майка си дали Фадет е опипвала челото и пулса му, или е сънувал. Стрина Барбо, на която мъжът ѝ беше казал някои неща за плановете си и която искаше много Силвине да промени чувствата си към Фадет, му отговори, че действително идвала три дни сутрин и вечер и че по някакво чудо премахнала треската му, като се грижела само за него.

Силвине сякаш не повярва. Той каза, че треската му сама си е отишла и че думите и тайните на Фадет са глупости. Но все пак остана спокоен и се чувствуваше добре следващите няколко дни; тогава татко Барбо реши, че е време да му спомене за възможността брат му да се ожени, без да казва името на бъдещата невеста.

– Няма защо да криете името ѝ – каза Силвине, – знам добре, че е Фадет, която е омагьосала всички.

И действително тайната проверка на татко Барбо беше толкова благоприятна за малката Фадет, че той вече не се колебаеше и гореше от желание да извика Ландри. Но се страхуваше от ревността на Силвине и се мъчеше да го излекува от лошото му чувство, като му обясни, че брат му никога няма да бъде щастлив без малката Фадет. Тогава Силвине отговори:

– Направете тъй, че брат ми да бъде щастлив.

Въпреки това не се осмеляваха още нищо да направят, защото Силвине изпадаше в треска веднага след като заявеше, че уж се е съгласил.

XXXVI

Татко Барбо малко се страхуваше да не би Фадет да е запазила известно лошо чувство към него заради миналото му несправедливо отношение и утешавайки се от отсъствието на Ландри, да е започнала да мисли за друго. Когато беше дошла в Близначницата, за да се погрижи за Силвине, той се опита да я заговори за Ландри, но тя се престори, че не чува, и той се почувствува неудобно. Най-сетне една сутрин се реши да отиде при нея.

– Фаншон Фаде – каза той, – идвам при вас, за да ви задам един въпрос, на който ви моля да ми отговорите искрено и честно. Преди смъртта на баба си имахте ли представа какво ще наследите?

– Да, татко Барбо – отговори малката Фадет, – имах известна представа, защото често виждах баба да брои златни и сребърни монети, а от къщи излизаха само обикновени. Освен това тя неведнъж ми казваше, когато ми се подиграваха за парцалите: „Не се безпокой, ти ще бъдеш най-богата от всички момичета и ще дойде ден, когато ще можеш да се облечеш в коприна от главата до петите, ако това ти доставя удоволствие.“

– Е добре – поде татко Барбо, – а казвали ли сте това на Ландри и възможно ли е синът ми да е влюбен във вас заради парите?

– Колкото до това, татко Барбо – отговори малката Фадет, – аз винаги съм мечтала да ме обичат заради хубавите ми очи, които са единствената ми неоспорвана от никого красота, тъй че не съм казвала на Ландри, че заедно с тях ще има кожени кесии с пари. Но дори да му бях казала, Ландри ме обичаше тъй честно и тъй искрено, че никога не се е интересувал дали съм богата или бедна.

– А откакто баба ви е покойница, скъпа Фаншон – продължи татко Барбо, – можете ли да ми дадете честна дума, че Ландри не е узнал от вас или от някого друго за вашите пари.

– Давам ви дума – каза Фадет, – кълна се в добрия господ, че вие единствен освен мене знаете това.

– А мислите ли, Фаншон, че Ландри все още ви обича? И даде ли ви той знак след смъртта на баба ви, че още ви е верен?

– Аз получих най-доброто доказателство за това и ще ви доверя, че той дойде да ме види три дни след смъртта на баба ми и ми се закле, че ще умре от мъка или ще ме вземе за жена.

– А вие, Фадет, какво му отговорихте?

– Татко Барбо, аз не съм длъжна да ви го кажа, но ще го сторя, за да ви задоволя. Отговорих му, че имаме още време да размислим и че трудното ще се реша да се ожена за младеж, който ме задиря против волята на родителите си.

И тъй като малката Фадет изрече тези думи с горд и свobodолюбив тон, татко Барбо се обезпокои.

– Нямам право да ви разпитвам, Фаншон Фаде – поде той, – и не знам дали имате намерение да направите сина ми щастлив или нещастен за цял живот, но знам, че той ви обича от сърце и ако бях на ваше място, както мечтаете да бъдете обичана само заради себе си, щях да си кажа: „Ландри Барбо ме обичаше, когато носех дрипи, когато всички ме отблъскваха и когато дори родителите му го упрекваха, че греша. Виждах му се красива, когато никои не вярваше, че мога да стана хубава. Обичаше ме напук на всички грижи, които му създаде тази любов, обичаше ме и когато отсъствах, и когато бях тук, обичаше ме толкова много, че не мога да не му вярвам и никога не бих желала да имам друг мъж.“

– Отдавна съм си казала всичко това – отговори малката Фадет, – но повтарям ви, ужасно неприятно ще ми бъде да вляза в семейство, което ще се черви от мене и ще отстъпи на сина си само от слабост и съчувствие.

– Ако само това ви задържа, можете да се решите, Фаншон, защото семейството на Ландри ви желае и уважава. Не мислете, че си е променило мнението само защото сте богата. Не заради бедността ви ви отблъскахме, а заради лошите приказки, които се носеха за вас. Ако те бяха истински, дори Ландри да трябваше да умре, аз не бих се съгласил да ви нарека моя снаха. Но искам да бъда справедлив, аз ходих в Шато-Мейан, осведомих се и за най-дребните неща, които сте вършили в този край и в нашия, и сега признавам, че са ме лъгали и че вие сте умна и честна, както винаги пламенно го е твърдял Ландри. Така че, Фаншон Фаде, аз ви моля да се ожените за сина ми и ако кажете „да“, той ще бъде тук след една седмица.

Малката Фадет беше очаквала това обяснение и много се зарадва, но се постара да не го покаже, защото искаше един път завинаги да си осигури уважението на бъдещото си семейство; затова отговаряше много предпазливо.

Тогава татко Барбо каза:

– Виждам, дъще, че в сърцето ви все още има нещо против мене и семейството ни. Не искайте възрастен човек да проси извинение.

Задоволете се с добрите думи на уважение и се доверете на татко Барбо, който никога нищо не е излъгал. И дайте една целувка за помирение на настойника, който сама си избрахте, или на човека, който ще бъде щастлив да ви стане баща.

Съпротивата на Фадет беше сломена, тя обгърна шията на татко Барбо и вля радост в старото му сърце.

XXXVII

Уговориха всичко. Щяха да вдигнат сватба, след като траурът на Фаншон свърши, оставаше само да извикат Ландри. Но когато стрина Барбо отиде да види Фаншон същата вечер, за да я целуне и да я благослови, тя ѝ съобщи, че при новината за предстоящата сватба на брат му, Силвине пак се разболял, затова я моли да почака няколко дни да му мине и да се успокои.

– Сгрешили сте, стрино Барбо – каза Фадет, – като сте казали на Силвине, че не ме е сънувал, когато треската го е напуснала. Сега мисълта му ще пречи на моята мисъл и аз няма да мога да го лекувам в съня му както преди. Той дори може да ме отблъсне и присъствието ми да влоши състоянието му.

– Не ми се вярва – отговори стрина Барбо, – защото, щом се почувствува зле и си легна, каза: „Къде е оная Фадет? Струва ми се, че тя ме беше успокоила. Няма ли да дойде пак?“ И аз му обещах, че ще дойда да ви извикам, а той се показва доволен и нетърпелив.

– Ще дойда – отговори Фадет, – само че този път ще трябва да действам по друг начин, защото, както ви казах, няма да успея тъй както първия път, когато не знаеше, че съм при него.

– А няма ли да вземете някакви церове, билки? – запита стрина Барбо.

– Не – каза Фадет, – не тялото му е болно, а душата. Ще се опитам да му внуша моите мисли, дано да успея. Обещавам ви обаче, че ще чакам търпеливо завръщането на Ландри и няма да ви моля да го викате, преди да сме направили всичко за брат му. Ландри ме закле да помогна на Силвине и знам, че няма да ми се сърди, ако заради това забавя завръщането му.

Когато Силвине видя малката Фадет до леглото си, като че ли не му стана приятно и не пожела да ѝ отговори как се чувства. Тя пожела да провери пулса му, но той дръпна ръката си и извърна лице на другата страна. Тогава Фадет направи знак да я оставят насаме с него и когато всички излязоха, загаси лампата и остави да прониква само лунната светлина – по това време имаше пълнолуние. После тя се приближи до Силвине и му каза със заповеднически тон, на който той се подчини като дете:

– Силвине, дайте ми ръцете си и ми отговаряйте само истината. Не

съм си нарушила спокойствието за пари и ако съм си дала труд да дойда да ви видя, не съм го сторила, за да ме посрещате тъй лошо, без капка благодарност. Тъй че слушайте добре какво ще ви питам и мислете какво ще ми кажете, защото няма да можете да ме излъжете.

– Питайте каквото искате, Фадет – отговори Силвине, изненадан, че се оставя тая подигравчийка Фадет да му говори тъй строго, след като на времето често ѝ беше отговарял с камъни.

– Силвине Барбо – поде Фадет, – изглежда, че сте решили да умрете.

Силвине се пообърка, преди да отговори, но тъй като Фадет му стискаше ръката, за да му покаже силната си воля, той ѝ отговори смутено:

– Нима това няма да е най-хубавото нещо, което може да ми се случи – да умра, след като виждам, че съм товар за семейството си с лошото си здраве и с...

– Кажете всичко, Силвине, не бива нищо да скривате.

– ... и с неспокойната си мисъл, която не мога да променя – отговори сломен Силвине.

– Добавете и с лошото си сърце – каза Фадет сурово.

Той се разгневи и в същото време се поизплаши.

XXXVIII

– Защо ме обвинявате, че имам лошо сърце? – запита Силвине. – Обиждате ме, понеже виждате, че нямам сили да се защитавам.

– Казвам истината, Силвине, и смятам да добавя още някои неща. Вашата болест никак не ме тревожи, защото аз разбирам от тези неща и знам, че няма нищо сериозно, за вас има само опасност да полудеете, накъдето ви водят лошите чувства и духовната ви слабост.

– Упреквайте ме за духовната ми слабост – каза Силвине, – но мисля, че не бива да ме укорявате в лоши чувства.

– Не се опитвайте да се защитавате – отговори Фадет, – познавам ви малко по-добре, отколкото вие сам се познавате, Силвине, и ви казвам, че слабостта поражда лъжа, тъй че вие сте егоист и неблагодарник.

– Вие мислите тъй лошо за мен, Фаншон Фаде, защото кой знае какво ви е наприказвал брат ми Ландри и е споделил, че не се разбираме; вие ме познавате само по неговите думи.

– Точно това очаквах да кажете, Силвине. Сигурна бях, че не можете да кажете и три приказки, без да се оплачете и без да обвините брат си. Защото обичта, която изпитвате към него, е тъй безумна и объркана, че се превръща по-скоро в омраза и злоба. По това разбирам, че сте полуд и че никак не сте добър. Е добре, аз ви уверявам, че Ландри ви обича десет хиляди пъти повече от вас, макар никога да не ви упреква, както вие правите постоянно, защото вие го укорявате за всичко, докато той ви отстъпва и се чуди как да ви угоди. Как искате да не виждам разликата между него и вас. Колкото по-хубави неща ми е казал Ландри за вас, толкова по-лошо съм си мислила аз, защото съм била убедена, че само несправедлив човек може да не признае такъв добър брат.

– Значи, вие ме мразите, Фадет? Не съм се лъгал, че ми отнемате любовта на брат ми, като му говорите лошо за мене.

– Стигнахме ли най-сетне дотук, господин Силвине. Доволна съм, че се нахвърляте върху мене. Е добре, ще ви кажа, че вие сте зло сърце и лъжливец, защото се държите лошо и обиждате човек, който винаги се е отнасял добре към вас и ви е защитавал, макар да е знаел, че сте против него. Човек, който сто пъти се е лишавал от най-главното и единствено удоволствие на света – удоволствието да вижда Ландри и да стои с него, като е изпращал Ландри при вас, за да ви дари щастието, от което сам се лишава. Аз не съм ви дължала никога нищо, вие винаги сте били мой

враг и откакто си спомням за вас, мога да кажа, че никога не съм срещала такова грубо и надменно дете, ако съдя по държането ви спрямо мен. Могла съм да ви отмъстя и случаи не са ми липсвали. Ако не съм го направила и съм ви отвърнала на злото с добро, то е, защото винаги съм смятала, че един истински християнин трябва да прощава на ближния си, за да изпълнява Божиите повели. Но когато ви споменавам бог, сигурно вие не ме чувате, тъй като сте негов враг и враг на избавлението на душите.

– Оставих ви да ми кажете много неща, Фадет, но вие вече го прекалихте. Обвинявате ме, че съм нечестивец.

– Не ми ли казахте преди малко, че искате да умрете. Смятате ли, че такива мисли подхождат на един християнин.

– Не съм казал това, Фадет. Казах; че...

И Силвине се спря уплашен, като си помисли какво бе казал; думите му започнаха действително да му се струват нечестиви, като слушаше упреците на Фадет. Но тя не го остави на мира и продължи да го мъмри.

– Може би думите ви са по-лоши от мислите ви, защото аз смятам, че едва ли искате толкова смъртта, а само желаете да накарате другите да ви повярват, за да останете господар в семейството си, да измъчвате клетата си майка, която е отчаяна, и брат си, който е достатъчно прост да вярва, че искате да сложите край на живота си. Аз не съм толкова глупава, Силвине. Смятам, че се страхувате от смъртта, като всеки човек, и че си играете със страха, който внушавате на близките си. Удоволствие ви доставя да видите, че най-благоразумните и най-важни решения отстъпват винаги пред заплахата, че ще се самоубиете, и наистина много удобно и много приятно е с една дума да караш всички около теб да се огъват. По този начин вие господствувате над всички. Но тъй като това е против природата и вие го постигате със средства, които господ не приема, той ще ви накаже, като ви направи още по-несъществен, като властвувате, вместо да се подчинявате. И ето че вие се отегчавате от един живот, който всички са направили за вас прекалено сладък. Ще ви кажа какво ви е липсвало, за да бъдете добро и умно момче, Силвине. Трябваше да имате груби родители, да живеете в оскъдица, да не сте яли хляб всеки ден и да са ви били често. Ако бяхте изкарвали същото училище като мен и брат ми Жане, вместо да бъдете неблагодарник, щяхте да бъдете признателен и за най-малкото нещо. Хайде, Силвине, не се крийте вечно зад близкостта. Знаем, че прекалено много са приказвали пред вас, че обичта между близките е природен закон, който може да умори единия, ако му се противопоставят, и вие сте сметнали, че

трябва да се подчините на съдбата, като стигнете до изстъпление в обичта си. Но господ не е толкова несправедлив, че да ни бележи със зла съдба още в майчините утроби. Той не е толкова лош да ни внуши мисли, които не бихме могли да преодолеем, и вие го оскърявате със суеверието си, като че ли можете да носите в кръвта си повече сила или зла съдба, отколкото съпротива и разум. Никога, освен ако сте луд, не бих повярвала, че е възможно да не съумеете да преодолеете ревността си, стига да желаете. Но вие не искате, защото твърде дълго са галили с перо душевната ви порочност и почитате по-малко дълга си, отколкото прищевките си.

Силвине не отговори нищо и остави Фадет дълго да го хока, без да го пожали. Той чувствуваше, че тя всъщност има право и че не е снизходителна само в едно – като че ли смяташе, че той никога не се е мъчил да преодолее злото и не си е давал сметка за егоизма си. А всъщност беше егоист, без да иска и, без да го знае. Това го огорчаваше и го унижаваше, и той пожела да й даде по-ясна представа за себе си. Тя знаеше, че преувеличава, но го правеше с желанието да разтърси душата му, преди да го утеши нежно. Насилваше се да му говори сурово и гневно, докато сърцето й преливаше от толкова жал и обич към него, че сама се почувствува болна от преструвките си и го напусна много по-разстроена, отколкото беше той.

XXXIX

Истината е, че Силвине съвсем не беше толкова болен, колкото се показваше и колкото сам искаше да повярва. Малката Фадет беше установила, че пулсът му е нормален, той се унасяше повече от душевна слабост, отколкото от някаква болест. Тя сметна, че трябва да се заеме именно с това негово състояние и малко да го уплаши, затова рано-рано отиде при него. Той не беше спал, но беше спокоен и като пребит. Щом я видя, протегна ѝ ръка, вместо да я отдръпне както предната вечер.

– Защо ми подавате ръка, Силвине – запита Фадет, – за да проверя дали имате треска ли? По лицето ви виждам, че нямате.

Силвине се засрами, че трябва да дръпне ръката си, която тя не искаше да докосне, и каза:

– Подавам ви ръка, за да ви кажа добър ден, Фадет, и да ви благодаря за грижите, които проявихте към мен.

– В такъв случай приемам – каза тя, като улови ръката му и я задържа в своята. – Защото никога не отблъсквам едно истинско добро чувство и мисля, че приятелството, което проявихте към мен, не е лъжливо.

Силвине се почувствува добре от това, че Фадет държеше ръката му, и ѝ каза кротко:

– Снощи вие много ме нахокахте, Фаншон, но не знам защо никак не ви се сърдя. Струва ми се дори, че сте много добра, като идвате да ме видите след всичко, в което ме упрекахте.

Фадет седна до него на леглото и му заговори по съвсем друг начин, а не като вчера. Тя вложи толкова доброта, толкова нежност и сърдечност в думите си, че Силвине почувствува много по-голямо облекчение и щастие, отколкото, когато му се беше карала. Той много плака, довери всичките си мъки, поиска ѝ прошка и приятелството ѝ тъй от душа и толкова честно, че Фадет разбра – макар и неразумен, той имаше добро сърце. Остави го да си излее душата, като от време на време го посъмряше, и когато се опитваше да издърпа ръката си, той я задържаше, защото му се струваше, че тази ръка го лекува и от болестта, и от мъката му. Когато видя, че той вече е съвсем добре, Фадет му каза:

– Аз си отивам, а вие станете, Силвине, защото вече нямате треска, тъй че не бива да се глезите и да уморявате майка си, която тича да ви прислужва и си губи времето да ви забавлява. Изяжте всичко, което тя ви поднесе, защото аз ще я посъветвам какво да ви даде. Яжте месо,

знам, че не ви харесва и че ядете само треволяк. Но няма значение, на силете се и дори да ви е отвратително, не го показвайте. На майка ви ще ѝ бъде приятно да ви види, че ядете с охота. А колкото до вас, ако веднъж преодолеете отвращението си, другия път няма да ви бъде толкова неприятно, а на третия изобщо ще ядете с апетит. Ще видите, че не се лъжа. А сега сбогом и няма да дойда скоро при вас, защото знам, че не сте болен и няма да се разболеете, ако не желаете.

– Няма ли да дойдете довечера? – запита Силвине. – Мислех, че ще се отбиете.

– Аз не съм лекар, който взема пари, и имам да правя други неща, а не да се грижа за здрави хора.

– Имате право, Фадет, но нима желанието да ви видя е егоизъм? Това е съвсем друго нещо, олеква ми, като си говоря с вас.

– Добре де, вие не сте немощен и знаете много добре къде е къщата ми. Знаете също, че ще стана ваша сестра чрез женитбата си, а и сега съм вече ваша сестра поради приятелството си към вас. Можете да дойдете да си поговорим, без в това да има нещо нередно.

– Ще дойда, щом сте съгласна – каза Силвине. – Довиждане, Фадет, ще стана, макар че много ме боли глава, понеже не спях и размислях цялата нощ.

– Ще се погрижа за това главоболие – каза тя, – но да знаете, че е за последен път и че ви заповядвам да спите следващата нощ.

Тя докосна с ръка челото му и след пет минути той се почувствува тъй ободрен и разведрен, че вече нищо не го болеше.

– Виждам – каза той, – че съм грешил, като съм отказвал да ми помогнете, Фадет, защото вие сте голяма знахарка и умеете да лекувате. Всички други ми причиняваха болка с церовете си, а вие, щом ме докоснете и оздравявам. Мисля, че ако можех да бъда винаги при вас, вие щяхте да ме възпирате да боледувам и да греша. Но кажете ми, Фадет, не ми ли се сърдите вече? И вярвате ли на думата, която ви дадох, че ще ви се подчинявам напълно.

– Вярвам – каза тя, – ако не се промените, и ще ви обичам, като че ли сте мой брат.

– Ако наистина мислите това, което казвате, Фаншон, ще ми говорите на „ти“, а не на „вие“, защото между братя такива церемонии са излишни.

– Хайде, Силвине, стани, яж, приказвай, разхождай се и спи – каза тя, като стана. – Ето какво ти заповядвам за днес. Утре ще работиш.

– И ще дойда да те видя – каза Силвине.

– Разбрано – каза тя и си отиде, като го погледна приятелски и сякаш давайки му прошка, от което той изведнъж почувствува сила и желание да стане от леглото, където лежеше жалък и ленив.

XL

Стрина Барбо не можеше да се начуди на умението на малката Фадет и вечерта каза на мъжа си:

– Ето че Силвине се чувствава тъй добре, както не е бил цели шест месеца. Изяде всичко, което му дадох днес, без да прави обикновените си гримаси, и най-невероятното е, че говори за малката Фадет като за добрия господ. Каза ми какви ли не хубави неща и много иска брат му да се върне и да се ожени. Това е истинско чудо, вече не знам сънувам ли, или съм будна.

– Чудо или не – каза татко Барбо, тази девойка е много умна и мисля, че ще носи щастие на всяко семейство.

Силвине замина три дни след това да доведе брат си от Артон. Той беше поискал от баща си и от Фадет като голяма награда пръв да му съобщи за щастиято му.

– Получавам всички блага наведнъж – каза Ландри, като почти припадна в объятията му. – Защото ти идваш да ме вземеш, като че ли си доволен, колкото съм доволен и аз.

Те се върнаха заедно, без да се бавят по пътя, както би могло да се очаква, и нямаше по-щастливи хора от семейство Барбо, когато се събраха на трапезата заедно с малката Фадет и братчето ѝ Жане.

Половин година животът протече мирно и тихо. Нанет беше обеща на малкия Кайо, който беше най-добрият приятел на Ландри. Решиха да вдигнат двете сватби в един и същ ден. Силвине изпитваше към Фадет такава топла обич, че не правеше нищо, без да се посъветва с нея. А тя имаше такава власт над него, сякаш му беше сестра. Той вече не боледуваше и въобще не ставаше дума за ревност. Ако понякога се натъжеше и беше склонен да се отдаде, на черни мисли, Фадет го мъмреше и той веднага се засмиваше и ставаше общителен.

Двете сватби бяха вдигнати в един и същ ден и тъй като семейства бяха имотни, сватбите бяха толкова хубави, че татко Кайо, който цял живот не беше загубвал хладнокръвието си, изглеждаше малко пиян третия ден. Нищо не развали радостта на Ландри и близките му, а може да се каже и на целия край, защото двете семейства бяха богати, а малката Фадет беше по-богата и от едните, и от другите заедно, така че те дариха всички, както се полага. Фаншон беше с истински добро сърце, затова отвърна с добро на злото на всички, които бяха говорили лошо за

нея. Дори по-късно, когато Ландри купи голям имот, който стопанисваше много добре благодарение на умението си и умението на жена си, тя построи хубава къща, където събираше нещастните деца от общината по четири часа на ден през седмицата и в която лично тя и брат ѝ Жане се грижеха да ги възпитават и да ги обучават по вероучение, както и да подпомагат тези, които бяха най-бедни. Тя си спомняше, че е била нещастно и изоставено дете, и хубавите деца, които даде на света, бяха възпитани да се държат приветливо и със съчувствие към тези, които не бяха нито богати, нито глезени.

Но какво стана със Силвине сред щастливото семейство? Нещо, което никой не можа да разбере и което накара татко Барбо дълго да размисля. Около един месец след женитбата на брат си и сестра си, понеже баща му го караше също да се ожени, той отговори, че няма абсолютно никакво желание да се задомява, но от известно време му била хрумнала една мисъл, която искал да задоволи – мечтаел да стане войник.

Тъй като момчетата не са много в семействата в нашия край и няма достатъчно работна ръка за земята, почти никога не отиват доброволно войници. Така че всички се изненадаха от това решение, на което Силвине не можеше да даде друго обяснение, освен че било негова прищявка ѝ че проявявал войнствен дух, какъвто никой не беше подозирал в него. Как ли не му говориха баща му, майка му, братята, сестрите и самият Ландри – той не промени решението си. Тогава накараха Фаншон, която беше най-умната глава и най-добрият съветник на семейството, да поговори с него.

Тя остана цели два часа със Силвине и когато се разделиха, видяха, че Силвине е плакал, снаха му също. Но и двамата изглеждаха тъй спокойни и решителни, че никой не възрази, когато Силвине каза, че ще замине, а Фаншон го подкрепи и му предрече добро бъдеще.

Тъй като все си имаха едно наум, че тя може би притежава по-големи знания, отколкото признаваше, не се осмелиха да ѝ възразят и стрина Барбо също се предаде, макар да проля много сълзи. Ландри беше отчаян, но жена му го успокои.

– Такава е божията воля и наш дълг е да оставим Силвине да замине. Вярвай ми, не ме разпитвай повече.

Ландри изпрати брат си надалеч по пътя и когато му подаде вързоп, който беше носил дотогава на рамото си, стори му се, че му дава сърцето си. После се върна при скъпата си жена, която трябваше сериозно да се погрижи за него, защото почти цял месец беше като болен.

Колкото до Силвине, той беше добре, вървя и стигна до границата,

защото това беше времето на хубавите войни на императора Наполеон и макар да нямаше никак войнолюбив дух, той се прояви тъй, че скоро направи впечатление като добър войник, храбър в битките, готов да бъде убит, а в същото време кротък и покорен на дисциплината като дете и издръжлив като ветераните. Понеже имаше всички предпоставки, скоро го повишиха и след десет години умора, храброст и добро поведение, той стана капитан и получи дори и кръст за храброст.

– Ах, ако можеше да се върне! – каза стрина Барбо на мъжа си в деня, когато бяха получили едно чудесно писмо, изпълнено с обич към тях, към Ландри и Фаншон, към всички млади и стари в семейството. – Ето че почти вече е генерал, време е да си почине.

– Той е получил голям чин и без преувеличение, това е чест за селско семейство като нашето.

– Нашата Фадет наистина е фея, щом предсказа, че това ще се случи – заяви стрина Барбо. – Да, тя го предрече.

– Тъй е – каза бащата, – но аз въпреки това не мога да си обясня как тъй му хрумна тази мисъл и как тъй той се измени по характер, след като беше толкова спокоен и толкова обичаше удобствата.

– Ех, мъжо – каза майката, – нашата снаха знае много повече неща, отколкото признава. Но от майка като мене нищо не се изплъзва и аз мисля, че също като Фадет знам някои нещица.

– Не е ли време да ми ги кажеш и на мене? – запита татко Барбо.

– Добре – съгласи се стрина Барбо, – ще ти кажа. Нашата Фаншон е голяма чародейка. Тя беше очаровала Силвине повече, отколкото сама би желала. Когато го разбра, се помъчи да го удържи и да намали въздействието на очарованието си, но не можа и нашият Силвине, съзнавайки, че мисли прекалено много за жената на брат си, замина честно и почтено, а Фаншон го подкрепи и одобри намерението му.

– Ако е тъй – почеса се по ухото татко Барбо, – страхувам се, че той никога няма да се ожени, защото баняджийката от Клавиер каза някога, че ако той се влюби в някоя жена, ще престане да лудее по брат си, но ще обича цял живот само една, защото е с много чувствително и страстно сърце.

КРАЙ

© 1849 Жорж Санд
© 1981 Пенка Пройкова, превод от френски

George Sand
La Petite Fadette, 1849

Сканиране: Boman, 2009
Разпознаване и редакция: Alegria, 2009

Издание:

Жорж Санд. Индиана
Издавателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1981
Френска, II издание
Редактор: Здравка Петрова
Художник: Никола Марков
Художник-редактор: Веселин Христов
Технически редактор: Найдено Русинов
Коректор: Бети Леви

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12507>]